RHETORES GRAECI · VOLUMEN X

APHTHONII PROGYMNASMATA

EDIDIT

HUGO RABE

ACCEDUNT ANONYMI AEGYPTIACI, SOPATRI, ALIORUM FRAGMENTA

LIPSIAE IN AEDIBUS B. G. TEUBNERI MCMXXVI

UT HAEC EDITIO PUBLICI IURIS FIERET, SUMPTUS FACTI SUNT A SOCIETATE AD LITTERAS IN GERMANIA ADIUVANDAS CONDITA

LIPSIAE · TYPIS B. G. TEUBNERI

A. DE CODICIBUS.

Aphthonii libellus prima pars est corporis Hermogeniani quinquepertiti, de cuius codicibus egi, cum ederem Hermogenis opera[1]). Codicum eius corporis classes sunt duae:

P (Pa: Paris. 1983 saec. X—XI; Pc: Paris. 2977 saec. XI).
V (Vc: Urb. 130 saec. XI; Ba: Basil. 70 saec. XI. — Ac: Ambr. 523 saec. XI vel XII).

Accedit Ph: Paris. 3032 saec. X (Omont: XI), cuius Progymnasmatum textus nunc incipit in medio exemplo loci communis (non Aphthonii; cf. p. XII):

f. 17 r: |*προδότης γὰρ* <sic; adde *ὑπ'*> *ἄλλοις σπεύδει ποιήσειν τὴν πόλιν, οὐκ ἀναιρεῖ τὸ πλεῖστον τῶν πολιτῶν· ἀνδροφόνος δὲ* . . ., expl. f. 17 v . . . *συνοίσει δὲ* <sic; quaedam exciderunt: *ῥάδιον δὲ*> *ἀνδροφόνον κολάζεσθαι· μόνον γὰρ ἐροῦσιν οἱ κρίνοντες καὶ τοῦ βίου παύσεται.*

17 v: *κοινὸς τόπος κατὰ ἀργοῦ*, inc. *ὅτι εἰ νόμος*, expl. *ἀπραξίαν συνανελεῖν* = Nic. I 323, 13—20 W.

17 v: *η' ὅρος ἐγκωμίου· ἐγκώμιόν ἐστι* — 20 r *παρήκατο πλῆθος* = Aphth. 21, 5 — 24, 21.

20 r: *θ' ὅρος ψόγου*, expl. *πράγματα καὶ τὰ ἑξῆς* (sic) = Aphth. 27, 13—19.

ι' περὶ συγκρίσεως, expl. 20 v *πράγματα καὶ τὰ ἑξῆς* (sic) = Aphth. 31, 6—16.

20 v: *ια' περὶ ἠθοποιίας* — 22 r *δακρύουσα* = 34, 1 — 36, 20.

22 r: *ιβ' ὅρος ἐκφράσεως* — *ναυμαχίας πεζομαχίας πεζομάχους* (sic) = 36, 22—37, 5.

22 r: *ἔκφρασις κήπου· εὐδαίμονες δ' ἄρα ἦσαν οἱ φαίακες* —

1) Rhet. graec. VI Praef. p. XIII sq. XVI sq. *Rheinisches Museum* 67 [1912] 321 sq.

22 v κατὰ μέσον ἀνέβλυζε καὶ τὰ ἑξῆς (sic) = Liban. VIII 485, 4 — 486, 10 F. Subscriptio f. 22 v: Προγυμνάσματα Ἀφθονίου; sequitur Ἑρμογένους τέχνη ῥητορική.

In Ph saepe verba omissa sunt (21, 6; 14; 16; 17; 20. 22, 17; 19 cet.) vel corrupta (22, 14; 19. 23, 4; 12; 17; 23. 24. 4; 5 cet.); insunt etiam prave distincta (36, 20 φανεὶσ ἀμείνω; 22, 19 εὕρατο). Ph facit e. g. cum **P**Ac 21, 19. 23, 5. 27, 15. 34, 9; cum Vc 22, 22. 24, 3. 31, 15. 35, 6. 36, 1; cum Ac 31, 13. 34, 11. 35, 15; cum BaAc 21, 16. Provehit nos ad Aphthonii archetypum discessione classium **PV** priorem; genuinam lectionem in Ph repperi 24, 15. Cf. etiam p. XII.

Ceteros codices saeculo XV non recentiores examinavi omnes opinor, complures contuli totos. Varias lectiones ex **PV**Ph enotavi omnes[1]). Insuper exscripsi multas lectiones praecipue ex commentatorum codicibus LdVδWc nec non ex Vg; is textus, quamquam singuli codices identidem inter se dissentiunt, in universum arta affinitate coniunctus est cum Ac, etiam cum „v. l. **P**" vel cum Ba. Ex vetustioribus commentariis in hunc traditionis ramum multa deducta sunt, et quamquam plurimae lectiones variantes aperte socordiae interpretum tribuendae sunt, qui textum traditum non anxie servandum esse putabant, tamen insunt etiam bonae traditionis vestigia. Etiam iis locis, quibus de rhythmo clausularum aut de fuga hiatus dubitari posse videbatur, uberius de codicum lectionibus referendum censebam.

Cum Hermogenis libros ederem, sic iudicavi de classium **PV** auctoritate (Praef. XIII): „Utraque sua vitia habet . . . Cum **P** mihi paulo praestare videretur, in rebus dubiis eius auctoritatem secutus sum." Commutavi sententiam. Praebet enim **P** textum hic illic consilio et ratione mutatum, praecipue cum redactor verba tradita prave intellegeret, Vc autem — praestat enim hunc codicem quasi ducem solum

1) Non rettuli de ν epagogica; in Vc paene ubique posita est. In elidendo consentiunt codices paucis locis exceptis; moneo δέ rarissime elidi, praepositiones et ἀλλά paene ubique. Nec rettuli de codicum discrepantia in verbo ἀνδρεία — ἀνδρία.

nominare — textum multis mendis librariorum neglegentia ortis inquinatum; cum eius generis vitia facilius perspiciantur quam pravae correcturae, quibus laborat corpus **P**, in dies magis mihi persuasi in rebus dubiis auctoritatem corporis **V**, praecipue codicis Vc, plurimum valere. Afferam exempla.

16, 19 *κοινός ἐστι τόπος λόγος αὐξητικὸς τῶν προσόντων κακῶν* ⟨*ἢ καλῶν* **P**; om. VcBa; *καλῶν ἢ* ante *κακῶν* add. Ac, m. 2 Vc, Sard.⟩. Lectionem **P** et Ac interpolatori deberi apparet ex locis 17, 9 *τῷ κατηγορουμένῳ*, 17, 10 *διαβάλλων τὴν τοῦ πράξαντος διάνοιαν*, 17, 12 *κακίζων*, 27, 14. 15 *τόπου δὲ κοινοῦ διενήνοχε* ⟨scil. *ψόγος*⟩ *τῷ τὸν μὲν τόπον ἐπάγεσθαι κόλασιν κτλ.* Omnia ad peius solum spectant; valet igitur in Aphthonii locum, quod refert Nicolaus 37, 7 F.: *οὐ γὰρ δεῖ ὁμολογουμένων ἀγαθῶν αὔξησιν ποιεῖσθαι ἐν τῷ κοινῷ τόπῳ, ἐπεὶ λήσομεν ἐγκωμίῳ . . . ἐν κοινῷ τόπῳ χρώμενοι.*

20, 21 *οὐ γάρ, ὥσπερ αὐτῷ δορυφόρων ἐδέησεν εἰς τὴν τῆς* (VcAc; *τῆς* om. **P**Ba) *τυραννίδος ἐπίθεσιν* (VcBa; *ἐπίδειξιν* **P**Ac), *οὕτω καὶ ἡμῖν δεήσει συμμάχων εἰς τὴν τοῦ τυράννου κατάλυσιν.* Verbo *κατάλυσις* non est contrarium *ἐπίδειξις*; quid hoc sit Aphthonio, vides 23, 16: *ἐζήτει καιρὸν εἰς ἐπίδειξιν, ὧν καλῶς προησκήσατο*; nostro autem loco de instituenda tyrannide agitur, est crimen *τυραννίδος ἐπιθέσεως*. Aristoteles Rhet. I 2 p. 1357 b 30: *ἐπιβουλεύει τυραννίδι Διονύσιος αἰτῶν τὴν φυλακήν.*

36, 1 Niobe exclamat: *τῶν οὐ τεκόντων* (**V**Ph; *τεκουσῶν* **P**) *οἱ στερηθέντες* (**V**; *αἱ στερηθεῖσαι* **P**; *οἱ τεχθέντες* Ph) *εἰσὶν ἀτυχέστεροι* (**V**Ph; *ἀτυχέστεραι* **P**). In altera classe, sive in **P** sive in **V** (+ Ph!), consilio mutatum esse apparet. Si femininum traditum esset in omnibus codicibus, nos non offenderemus. Qui quater mutavit, de matre sola cogitabat. Loquitur autem Niobe non de matribus, sed de parentibus in universum, etiam 36, 3 *τῷ τεκόντι* dicitur de patre; in **V**Ph igitur genuina lectio servata est. Eadem offensio erat ei, qui 16, 14 *νοσήσαντα* mutavit in *νοσήσασαν*, quae lectio prava in solum Ac irrepsit.

Ne unum quidem locum repperi, quo lectio codicis Vc talia correctoris inventa prodere videretur. Multa menda insunt, plura fortasse quam in **P**, neque vero tam gravia; verba exciderunt, litterae permutatae sunt, 48, 13 etiam verbum *στρατηγὸς* irrepsit pro *δικαστής*, librario enim in mente erat *στρατηγεῖν*, quod paulo ante legebatur; erraverat eius recensionis auctor, non consilio et ratione mutaverat.

His in universum tantum iudicatum est de codicum auctoritate; est autem, quod etiam singulis locis non raro amplius nos provehat.

Post Guilelmum Meyer nemo de clausulis rhythmicis multorum scriptorum aetatis posterioris inde a saeculo quarto p. Chr. tam docte et acute egit quam Paulus Maas[1]); non solum iis, quae publici iuris fecit, sed etiam consilio per litteras dato me ab eo in hac quaestione instituenda adiutum esse grato animo profiteor. Aphthonius in exemplis unicuique methodo additis ante ultimum accentum aut duas aut quattuor syllabas accentu carentes ponere solet. Clausulas in quindecim illis Aphthonii exemplis numeravi 996, quarum sunt rhythmicae intervallo duarum syllabarum 818, quattuor syllabarum 128; carent igitur rhythmo 50 clausulae = 5 %.

Libanius clausulam rhythmicam aspernatur; ut statim eluceret, quid de numeris illis in Aphthonii libello inventis iudicandum esset, quattuor Libanii progymnasmatum exempla examinavi ea, quae etiam Aphthonius tractavit (cf. infra p. XXVII): *Χρείαν· Ἰσοκράτης τῆς παιδείας κτλ.*, *Κοινὸν τόπον κατὰ τυράννου*, *Ψόγον Φιλίππου*, *Ἠθοποιίαν· τίνας ἂν εἴποι λόγους ἡ Νιόβη κτλ.* Numeravi 685 clausulas, quarum

1) *Griechische Metrik* (*Einleitung in die Altertumswissenschaft* I 7. 1923) cap. 23. Exscribo, quod nuper iudicavit *Byzantinische Zeitschrift* 24 [1924] 138: „*Textkritisch läßt sich die Klauselrhythmik nur da verwerten, wo sie auf längere Strecken streng durchgeführt ist, oder wo die Sprachstilisierung zu Hilfe kommt. Das gilt z. B. für das letzte Akzentintervall (2 oder 4 Silben) in den mythologischen Partien von Buch 11* ⟨*der griechischen Geoponika*⟩.“

sunt rhythmicae 304; carent rhythmo 381 clausulae Libanii = 55%.

Inde sequitur aliquid saltem huic usui — legem non licet dicere — in textu Aphthoniano constituendo tribuendum esse. E. g. 8, 19 reicienda est commentatoris lectio *ἐπαινέσειε τὸν Θέογνιν*. 11, 22 *ἀνθρώπων ἐλθεῖν* cum **V** scripsi (*προελθεῖν* **P**). 12,2 *αἰσθανομένων ὑμέναιος* **P** (*ὁ ὑμέναιος* **V**). 9,16. 14,12. 20,11. 26,20. 30,12. 41,8. 45,12. 49,15 cet. Ultima sententiarum verba hic illic offensionem praebent: probabiliter non medebitur, qui rhythmi rationem non habebit.

In quibusdam codicibus textum traditum via et ratione mutatum esse suspicabar, ut clausula numerosa fieret, quod factum esse in una classe Plutarchi codicum ostendit Pohlenz[1]). 28, 18 Vg Wc *ἔχουσι καταπεφεύγασι* ⟨*γῆν*⟩, 10,1 Vg *θεραπαινίδων* ⟨*ἐμ*⟩*παροινούμενος*. 28, 18 Ld *καταπεφεύγασι πρὸς ἣν ἔχουσι* ⟨*γῆν*⟩, 13, 11 *λυπεῖν* ⟨*πάλιν*⟩ *ἐβούλετο*. 15, 23 Ld Wc *ἀφ' ὧν* ⟨*γὰρ*⟩ *προῆλθον*. 47,18 Pc Vg Wc *κτείνεσθαι τὸν μοιχόν*. Etiam in Ac talia inveniuntur: 14,13 *ἀποδέχομαι* [*τῶν*] *ποιητῶν*. 33,1 *ὑπῆρχεν* ⟨*ὁ*⟩ *Δάρδανος*, 45,18 *ἀφαιρεῖται* ⟨*τοὺς*⟩ *παῖδας* cet. Infra p. XIX videbimus revera fuisse, qui minus contentus esset iis, quae Aphthonius elaboraverat; in codicibus autem Aphthonii consilio secundum legem rhythmicam correctum non est: pauci tantum sunt loci, et in iisdem codicibus etiam plures inveniuntur, qui rhythmum perturbent.

Non solum in exemplis sed etiam in methodo Aphthonium rhythmum clausularum adamavisse putabam, cum Theonis verba 118, 7 Sp. *ἐναργῶς ὑπ' ὄψιν ἄγων τὸ δηλούμενον* conferrem cum Aphth. 36, 22 *ὑπ' ὄψιν ἄγων ἐναργῶς τὸ δηλούμενον*. Tamen paulo plures loci obstant quam in exemplis, materia ipsa ita fert (cf. etiam p. IX).

Ad codicum Aphthonii classes aestimandas nil proficiunt observationes de fuga hiatus. In quindecim exemplis quinque

1) *Eine byzantinische Recension Plutarchischer Schriften. Nachricht. d. Göttinger Gesellschaft d. Wissenschaften* 1913, 338 sq.

hiatus graves sunt: 3, 9 Ἀφροδίτῃ Ἄρης. 30, 17 ἀριστέα ἐποίησαν. 40, 18 ὀβελοὶ ἀνεστήκασι. 46, 18 πλείστου ἐν (πλείστων LdWc). 51, 15 κεκολάσθαι οὐ. — Aliis locis hiatus lenior est pausa intercedente: 3, 9 Ἀδώνιδι, ὅπερ. 19, 7 μιαιφονεῖ, ὃ. 5, 15. 22, 13. 30, 1; 14. 32, 14. 48, 12. 50, 4; 23. — Post breve α hiatus est locis, quibus non licet elidendo succurrere, quoniam rhythmus deleretur: 15, 2; 9 μάλα εἰκότως. 16, 1 ταῦτα ἐπείγονται. 24, 9 Λακεδαίμονα ἔρχονται. 38, 14 προϊοῦσα εἰς ὕψος. 46, 13 μέγα ὁ γάμος (μέγας Pc). Cf. 11, 8. 36, 16. Itaque ne ceteris quidem locis in tali hiatu offendemus. — Aphthonius comparativis appositis dicit ὅσῳ — τοσούτῳ 22, 17. 25, 10. 31, 1. (τοσοῦτον Ba) 28, 12. Num ὅσῳ — τοσοῦτον 19, 8; 10 et 24, 17; 18 recte scripserim cum Vc, dubito; ubi hiat oratio, codicum consensus desideratur. Nec minus dubito de relatione formarum ὅσῳ — τοσοῦτον in hiante oratione locis, quibus non sunt duo comparativi, 33, 3; 5 et 22; 23; cf. 32, 11.

In editionibus p. 46, 19 superscriptum est ὅρος νόμου εἰσφορᾶς, idem in PaPcVc. In BaAc titulus est περὶ νόμου εἰσφορᾶς. Sed opus est etiam cetera considerare. Et primo quidem progymnasmati nil superscriptum est, in margine tantum ascripta sunt PaAc 1, 4 γένεσις, 1, 6 ὅρος, 1, 7 κλῆσις, 1, 11 εἶδος, 1, 15 διαφορά; eadem in Pc omisso γένεσις. Ceteris praeexercitamentis superscriptum est in Vc ὅρος διηγήματος, ὅρος χρείας cet. Ba ubique ὅρος praeter XIII περὶ θέσεως, XIV περὶ νόμου εἰσφορᾶς In Ph quinque progymnasmata servata sunt (cf. p. III): VIII ὅρος ἐγκωμίου, IX ὅρος ψόγου, XII ὅρος ἐκφράσεως, sed X περὶ (sic!) συγκρίσεως, XI περὶ ἠθοποιίας. In Ac ubique ὅρος διηγήματος cet. praeter XI περὶ ἠθοποιίας, XIV περὶ νόμου εἰσφορᾶς. Difficultas solvitur codicibus **P**: praeexercitamentis II usque ad XIV omnibus superscriptum est ὅρος διηγήματος cet., scholiis autem ubique novus titulus datus est: περὶ τοῦ διηγήματος, περὶ χρείας usque ad XIV περὶ νόμου εἰσφορᾶς (Pa; margo Pc decurtatus est). Cf. etiam p. XV. Superscriptiones igitur ὅρος διηγήματος cet., quae

parvae tantum parti methodi aptae sunt, non sunt scriptoris sed librarii: notae marginales erant. — Quam temere tales notae in margine ascriptae a librariis adhibitae sint ad superscriptiones fingendas, docet Vc: p. 1, 1. 2 libelli titulum praebet *Ἀφθονίου σοφιστοῦ προγυμνασμάτων γένεσις*; compara quaeso, quae supra de notis marginalibus PaAc, *γένεσις*, *ὅρος* cet., exposui. — *Περὶ θέσεως*, *περὶ νόμου εἰσφορᾶς* cet., quam formam progymnasmata XIII et XIV in Ba, XI et XIV in Ac, X et XI in Ph prae se ferunt, vestigia sunt commentatorum; cf. quae de AcPh dixi Hermog. praef. XXVI Aphthonius nullo loco dicit *νόμου εἰσφορά*, sed p. 46, 20 et 47, 11 *εἰσφορὰ τοῦ νόμου*, 47, 6 autem collocat *νόμου τοίνυν ἐστὶν εἰσφορά*: an hisce evitavit gravem hiatum, quamquam aliis locis (cf. 46, 21) minus anxius est?

Solitum usum secutus superscriptiones supplevi.

De editionibus.

Editiones et versiones multas enumerant Fabricius-Harles, Bibl. graec. VI, p. 95 sq.; Veesenmeyer, Hermogenis Progymnasmata [Norimbergae 1812], p. 75—76; S. F. W. Hoffmann, *Bibliographisches Lexicon* I[2] 194 sq.; ipse plurimas non vidi, facile erit numerum augere. Non inutile est perlustrare, ubi tandem et quibus temporibus libello nostro operam dederint.

Editio princeps est Aldina Rhetorum graecorum, tom. 1, Venetiis 1508. Versio latina in lucem prodiit 1513. Tum Progymnasmata sive graece edita sunt sive translata Amstelodami 1642; 1645; 1649; 1651; 1657; 1659; 1665. Augustae Vindelicorum 1543. Basileae 1521; 1524; 1525; 1534. Coloniae 1525; 1539; 1566. Florentiae 1515 (Iuntina). Francoforti 1546; 1553; 1557; 1570; 1589; 1592; 1603; 1619; 1642; 1655. Genevae 1569 (ed. Fr. Portus). Lipsiae 1567; 1570; 1588; 1591; 1596; 1616; 1629; 1656; 1684. Londinii 1605; 1682. Lugduni Batavorum 1538; 1555; 1586; 1597; 1616; 1626; 1676. Marpurgi 1537; 1542. Monachii 1667. Parisiis 1531; 1534; 1539; 1540; 1544; 1548; 1549; 1550; 1558; 1578; 1621; 1623; 1627; 1648; 1660. Romae 1517; 1520. Rostochii 1608. Stetinii et Colbergae 1656. Tiguri 1548. Upsalae 1670; 1680 (ed. Scheffer). Venetiis 1539; 1630; 1653. Vesaliae 1670. Wratislaviae 1689.

Stuttgartiae et Tubingae 1832: ed. Walz, Rhet. graec. I. Lipsiae 1839: ed. Petzholdt. Lipsiae 1854: ed. Spengel, Rhet. graec. II.

B. DE APHTHONII PROGYMNASMATUM MEMORIA.

1. De commentatoribus.

Scholiorum **P** (PaPc; II 5—9 et 565—682 W; cf. p. III) magna pars efficitur textu Nicolai Progymnasmatum plerumque ad verbum exscripto, cf. infra p. XIII. Quod attinet ad aetatem nostrae recensionis **P**, tenendum est in corpore **P** scholia inveniri, quibus agitur de „variis lectionibus", quae accentibus sim. efficiuntur; ea ante saeculum nonum non poterant ascribi. Iam ante scholiastam **P** libellum interpretatione instruxerant; II 656, 20: *τινὲς ἡρμήνευσαν κτλ.* — Quondam monui Hermogenis textum **P** non esse eum, quem scholiasta **P** interpretatur[1]). Idem cadit in Aphthonii libellum; e. g. 29, 8 *Ἀθηναῖοι . . κατήγαγον* **P**, sed schol. *ζ'* (634, 26): *Θηβαῖοι κατήγαγον*. 29, 10 *παρὰ Θηβαίοις ὡμήρευε* **P**, schol. *η'* (635, 1): *ἐδόθη ὅμηρος Ἀθηναίοις*.

Ioannem Sardianum medio fere saeculo decimo commentarium composuisse verisimile est[2]). Vat. gr. 1408 (Vω) saec. XIV: *Ἰωάννου τοῦ Σάρδεων ἐξήγησις εἰς τὰ Ἀφθονίου Προγυμνάσματα. Συναγωγὴ ἐξηγήσεων εἰς τὰ Ἀφθονίου Προγυμνάσματα φιλοπονίᾳ πολλῇ καὶ σπουδῇ ἐμοὶ τῷ γεγραφότι Ἰωάννῃ συλλεγεισῶν καὶ προφανῶς* (*προσφυῶς* corr. ex C) *τοῖς Ἀφθονίου ῥητοῖς συναρμοσθεισῶν*. In Coisliniano 387 (C) saec. X, qui initium tantum continet, et in Vindobonensi 130 (Wc)[3]) saec. XIII—XIV nomen Sardiani non legitur. Raro respicit priores interpretes („*τινές*" sunt), nomina non

1) *Rheinisches Museum* 67 [1912] 327 ann. 1.

2) Romanus, ed. Camphausen (Rhet. graec. XIII), p. IV. — Praefatio commentarii a Sardiano congesti ex scholiis *Π* edita legitur celato nomine II 132 ann. 45 Walz: *Ὁ παρὼν* — 134 *συμβουλευτικοῦ ὤν*.

3) In Wc alternis vicibus Ioannis Doxapatris interpretationes et Ioannis Sardiani (*τοῦ 'ἑτέρου ἐξηγητοῦ'*) scriptae sunt; quae iam in praecedente pericopa scripta erant, silentio praeteribat librarius, hic illic expressis verbis declarans '*καὶ τὰ λοιπὰ ὡς ἀνωτέρω ἐγράφη*'.

affert. Hic illic scholia **P** inter scholia ab eo collecta reperiuntur. Scholia Aphthoniana, quae Theonis Praeexercitamentis ascripta sunt (I 257, 14 sq. W.), paene omnia ex commentario Sardiani transscripta sunt.

Scholiorum codicis Laurentiani 60, 15 saec. XI[1]) pars mihi aliunde non innotuit, multa consentiunt cum interpretatione Sardiani; ex fonte communi utrumque interpretem hausisse puto.

Commentarium composuit etiam Ioannes Doxapatres, qui posteriore parte saeculi XI scripsisse putandus est — certe post Ioannem Siculum, quem in commentario ad Herm. *Π. ἰδεῶν* impugnat[2]). Edidit Walz II 81—564 ex codice lacunoso. — Interpretes nominat Geometram et Sardianum, semel (301, 29) Antonium quendam; praeterea scholiis **P** usus esse videtur[3]). Ioannis Geometrae commentarium in nulla bibliotheca repperi; dubito, utrum ipsum manibus tenuerit Doxapatres an ea, quae de eo refert, ex amplo commentario sumpserit eodem, quo auctor scholiorum *Π* usus est[4]). Ioannes Sardianus Geometram non nominat, Doxapatres paene centies.

Cum de scholiis *Π* agerem[5]), commentarium Sardiani nondum reppereram; postquam hoc ex tenebris resurrexit, ceterorum interpretum nec non scholiorum *Π* auctoritas valde minuta est.

De Maximo Planuda (saec. XIII), II 9—68 W., hoc loco

1) A. Sabatucci, *Scolii antichi ad Aftonio. Studi italiani di Filologia classica* 16 [1908] 41 sq.

2) *Rheinisches Museum* 62 [1907] 581 ann.

3) Felten, Nicolai Progymnasmata (Rhet. graec. XI), p. XVII.

4) Dubito, num repugnent verba Doxapatris ad Herm. *Π. εὑρ.* *Γ* 15 p. 167, 5: *τῷ μὲν ἐξηγητῇ οὕτως ἔφαμεν δοκεῖν ταῦτά τε καὶ τὴν αἰτίαν πρὸς τούτοις διασκευάζεσθαι· τῷ δὲ Γεωμέτρῃ εὗρον (ἐνέτυχον?) ἐν τῇ εἰς τὰ Προγυμνάσματα αὐτοῦ ἐξηγήσει, ἡνίκα τὴν ἔκφρασιν ἐξηγεῖτο, λέγοντι· τὰ μὲν λοιπὰ πάντα κτλ.* = II 513, 9 W.

5) *Rheinisches Museum* 62 [1907] 577.

tacere licet: usus est scholiis **P** et Doxapatris — vix eius auctoris — commentario[1]).

Quod p. IV dixi de scriptorum textu in commentatorum codicibus neglegentius tractato, etiam magis valet, cum agitur de lemmatis. Quae non semper consentire cum textu codicis ipsius monui p. X de scholiis **P**; idem cadit in Sardianum. Etiam codices eiusdem commentarii valde dissentiunt; e. g. 25, 6 lemma Sard. Vω: *πόλεμον Ἄρης μετὰ τῆς Ἀθηνᾶς ἐκληρώσατο*; lemma Sard. Wc: *πολέμων Ἄρης μετὰ τῆς Ἀθηνᾶς*, om. *ἐκληρώσατο*. 27, 3 lemma Vω: *περιών*, Wc: *Περσῶν* cet. In libris, qui in omnes pervulgati erant, identidem ultro et citro conferebant et corrigebant; ut variae lectiones ex aliis codicibus ascribebantur et paulatim in textum apographorum irrepebant, ita codicis lectiones mutabantur ex lemmatis, lemmata ex textu codicis.

2. De retractatore Ph.

Etiam in hoc capite agendum est de codice Ph (cf. p. III) Contemplemur progymnasmata *ϑ'* (*ψόγον*) et *ι'* (*σύγκρισιν*). utrumque explicit verbo *πράγματα* 27, 19 et 31, 16; cetera absolvuntur verbis *καὶ τὰ ἑξῆς*, „cetera" enim eodem modo tractanda erant, atque in methodo laudationis 21, 12 sq. expositum erat. — Aphthonio erat descriptionis exemplum *τὸ ἱερὸν τῆς Ἀλεξανδρείας μετὰ τῆς ἀκροπόλεως*, redactor Ph in eius locum posuit exemplum discipulis magis propinquum, horti descriptionem. — Thucydidis laus ei placebat ad docendos adulescentulos, *σοφίας ἐγκώμιον* omisit; an ei nimis sublime videbatur? — Evidenter autem ludi magister ratione paedagogica ductus deprehenditur in progymnasmate *ζ'*, cuius initium periit: postquam loci communis exemplum *κατὰ ἀνδροφόνου* (Aphthonii exemplum est *κατὰ τυράννου*!) ad finem perduxit, non poterat a se impetrare, ut florem quendam oblivioni traderet, quem in exemplorum collectione — Nicolai nomen in nostris codicibus

---

1) Nicolaus, ed. Felten, p. XII. — *Rheinisches Museum* 67 [1912] 332.

fert — invenerat: *κοινὸς τόπος κατὰ ἀργοῦ*. — Et discipulorum imbecillitatis rationem habuerit, cum progymnasmata *ιγ'* et *ιδ'* omitteret, *θέσιν* et *εἰσφορὰν τοῦ νόμου*; cf. Dox. 535, 21: *τινὲς δὲ λέγουσιν, ὅτι οὐκ ὤφειλεν ὅλως ταῖς ῥητορικαῖς γυμνασίαις συνταχθῆναι ἡ θέσις· ἡ γὰρ θέσις, φασί, περὶ τῶν καθόλου διαλέγεται . . . τὸ δὲ περὶ τῶν καθόλου ζητεῖν φιλοσόφων, οὐ τῶν ῥητόρων ἐστίν*. Aphth. 46, 20: *καὶ τὴν εἰσφορὰν τοῦ νόμου τινὲς εἶναι δεδώκασι γύμνασμα*[1]), alii igitur eam non receperunt, et Quint. II 4, 33: „legum laus ac vituperatio iam maiores ac prope summis operibus suffecturas vires desiderant"[2]).

Suum sibi libellum Aphthonianum composuit: subscriptio est *Προγυμνάσματα Ἀφθονίου*[3]). Iam intellegitur, qui factum sit, ut totiens singula verba, etiam sententiae in Ph omitterentur; redactor omnino non curabat Aphthonii textum genuinum servare, omittebat, quae ei supervacua videbantur. Sic 34. 11 *καὶ* — 13 *προσαγορεύεται* et 35, 1 *ἡ* — *αὕτη* non librarii neglegentia interciderunt, sed retractatoris consilio, qui saeculo VI opinor summa cum diligentia id agebat, ut discipulorum suorum studia adiuvaret. — Dudum monui codice Ph singularis doctrinae specimina servata esse.

3. De Nicolao.

Aetatem tulerunt praecepta progymnasmatica Nicolai[4]), qui saeculo quinto vixit; Aphthonii libello eum usum non esse demonstravit Felten p. XXX. Si quid video, ea praecepta aetatem non tulissent, nisi apta visa essent ad Aphthonii libellum explicandum: in scholia **P** Nicolai Progym-

---

1) Cf. Ps.-Herm. 26, 11; *τινές* non vertit Priscianus 559, 38 Halm.

2) Cf. p. XV.

3) Mirum in modum accidit, quod etiam in Vc in fine progymnasmatis XII subscriptum est m. 1 *τέλος τῶν προγυμνασμάτων ἀφθονίου*, p. 41, 11.

4) Edidit Felten, Rhet. graec. XI.

nasmata paene integra recepta sunt, cf. p. X, in codice Londinensi (saec. XIV, vix XV) autem alternis vicibus Aphthonii praecepta scripta sunt et — litteris paulo minoribus — Nicolai; nempe illis haec et commentarii et supplementi instar esse voluit is, qui codicem scribendum curavit.

Praeterea Nicolai nomine inscripta sunt exempla I 266—420 W. Innumeris locis verba et sententias exemplorum Aphthonii in iis reperimus[1]; aliquando suspicabar illa ab ipso Aphthonio composita esse; quod nequit cogitari. Primum autem codices examinare opus erit, inquirere in historiam omnium illarum collectionum; deinde quaerendum erit, quae ratio intercedat inter exempla et Nicolai praecepta progymnasmatica. Tum demum de nomine auctoris iudicare licebit.

Unum iam nunc affero. Exemplis uno loco (I 381 W.) Aphthonii praecepta de ethopoeia inserta sunt. Claus Peters, quem pro patria mortuum lugemus, hanc provinciam examinare susceperat; contulerat codices saec. XIII—XIV Barberinianum 240 et Parisinum 2918, in utroque leguntur Aphth. 34, 2 ὅρος ἠθοποιίας. ἠθοποιία ἐστὶ μίμησις — 35, 17 ἀλλάσσομαι τύχην (sic) = I 381, 4—382, 8 W.; tum post spatium verba 382, 9 sq. Textus — si quidem ex iis codicibus iudicium ferre licet — mendis scatet; non facit cum **P** (35, 6 πρῶτον nil valet), sed cum Ba vel Ac vel Ph, semel cum Vc, uno loco cum Sardiano. Nemo mihi persuadebit ea praecepta Nicolaum ex Aphthonii libello in suam exemplorum collectionem transtulisse, Nicolaum qui in suo libello technico Aphthonii Progymnasmata etiam ignorat.

Saeculo sexto, fortasse iam versus finem saeculi quinti Aphthonii auctoritas adeo profecerat, ut in primis rhetorices rudimentis tractandis eum quasi ducem sequerentur. Ea aetate corpus Hermogenianum quinquepertitum compositum esse putandum est, duabus codicum familiis nobis servatum, cuius prima pars libellus noster est. Inde ab illo

1) Paucas tantum ex iis lectiones enotavi, cum manifestum esset textui edito fidem habendam non esse.

tempore scriptores progymnasmatici ad eum omnes respiciebant; quae inveniuntur similia, non iam revocanda sunt ad vetustiores fontes cum eo communes, sed fere ad unum Aphthonium.

4. De Mose Armenio.

Baumgartner de Mosis Progymnasmatibus Armenio sermone scriptis rettulit[1]. Initium deest; decem capitum, quae sola servata sunt, titulos vertit: I περὶ χρείας, II περὶ γνώμης, III περὶ ἀνασκευῆς[2]), IV ὅρος κοινοῦ τόπου, V ὅρος ἐγκωμίου, VI περὶ ψόγου, VII ὅρος συγκρίσεως, VIII ὅρος ἠθοποιίας, IX ὅρος ἐκφράσεως, X ὅρος θέσεως. Additur epilogus, cuius primam partem vertit Baumgartner p. 480—481; praetermiserat igitur Moses caput περὶ εἰσφορᾶς τοῦ νόμου, v. supra p. XIII.

[Baumgartner 460] *„Zuerst wird eine Definition des betreffenden Kunstmittels gegeben, dann eine Anzahl von Beispielen der Anwendung desselben, deren Zahl von 3—7 schwankt, ausgeführt."* [461] *„Nähere Betrachtung ergibt, daß die Definitionen jeweilen teils wörtliche Übersetzungen derer des Aphthonius, teils Bearbeitungen derselben unter Verwendung wörtlich aus Aphthonius übersetzter Sätze und unter geringer, aber sicherer* [sic Baumgartner] *Mitbenutzung*

1) *Über das Buch „die Chrie". Zeitschrift der Deutschen Morgenländischen Gesellschaft* 40 [1886] 457—515. — Mosen, qui historiam Armeniae scripsit, eundem esse atque nostrum demonstrare studet Baumgartner. Certe titulum *„Unseres heiligen Grammatikervaters des Moses Chorenazi rhetorisches Progymnasma genannt Buch der Chrie"* Joh. Zohrab demum addidit, qui a. 1796 librum edidit. Quod attinet ad aetatem, facio cum W. Schmid (*Griech. Lit.* II[6] 1100 a. 7): *„... nicht ein Werk des im 5. Jh. lebenden Moses, aber von demselben Verfasser wie die unter Moses' Namen laufende Geschichte von Armenien."*

2) Post ultima Aphthonii verba, 10, 19 τέχνης ἰσχύν, addit: *„Und diese Übung sollst du für nützlicher halten als die anderen, denn die ganze Kraft dieser Kunst wird durch Widerlegung und Bestätigung bestimmt."* Moses vel eius auctor confirmationi non peculiare caput destinaverat, exemplum plurimorum rhetorum secutus, a quibus discesserat Aphthonius.

des Theon sind. Für die Beispiele dagegen ist neben Aphthonius noch Theon in größerem Umfange benützt, sodann ein verlorenes rhetorisches Handbuch, das dem Sophisten Nicolaus gleichfalls vorgelegen hat, außerdem eigene Lektüre des Moses." Caput de chria vertit Baumgartner p. 469: „*Die Chrie ist eine kurze Erzählung, die mit Geschick zu einer Person hinaufführt. Und so genannt ist sie davon, daß sie für das Leben sehr nützlich ist. Und von den Chrien sind die einen Ausspruchschrien, und andere Handlungschrien, und andere gemischte.*" Abhinc ea tantum exscribo, quae differunt ab Aphthonii textu: post 4, 5 φύεσθαι addit Moses: „*Denn der Nutzen einer derartigen Chrie wird durch den Ausspruch angezeigt. Und Handlungschrien sind die, welche eine Handlung in sich enthalten; eine solche ist ...*" Tum pro 4, 7. 8 μέτρον — ποιούμενος dicit „*Hier liegt nur die Handlung des Anblickes vor.*" „*Und gemischte ...*" „*Eine solche ist ...*" „*Indem er sagte* (ἐπειπὼν Aphth. 4, 10): *warum lehrst du es so?*" Tum addit „*Hier war die Züchtigung eine Handlung, und die Begründung des Schlagens ein Ausspruch, deshalb ist sie auch gemischt.*" 4, 13 post κεφαλαίοις: „*Zuerst wirst du etwas weniges zum Lobe dessen, der spricht, sagen. Sodann die Begründung. Hernach stelle es vom Gegenteil aus dar. Auch die Erzählung wirst du sagen und wirst das Beispiel dazufügen und wirst sie bekräftigen durch Zeugnis. Und wirst die Chrie beschließen mit einem kurzen Nachworte.*"

Denique pauca ex epilogo: [481] „*Dieses ist das Vortor des Gymnasiums und die Rennbahn für das Vorhaben der rhetorischen Festkämpfer für alle klügeren Jünglinge. Auf diesem dich einübend, indem du arbeitsfreudig mir, deinem Lehrer Moses, nachfolgst, wirst du dir einen haarschmückenden Geistesblumenkranz winden, um ihn in deiner Seele zu tragen, o Theodoros.*"

Baumgartner scriptori nimium tribuerit. Quinto saeculo et sexto innumeri progymnasmatum libri scholarum in usum conscripti erant, et cum Aphthonii auctoritas procedente tempore magis aucta esset, posteriores eius libellum iden-

tidem suum in usum converterant. Compilatio sexto fere saeculo orta scriptori Armenio ad manus fuerit, Aphthonii librum me iudice non inspexit. Qui tandem poterat fieri, ut auctor *γνώμης* 8, 12 ei non esset Theognis, quem ter nominat Aphthonius (8, 14; 20. 10, 6), sed Bias (Baumgartner 475)?

Qualis fuerit textus Aphthonii recensione Armenia servatus, eruere poterit, qui Mosis Progymnasmata ipse examinaverit. In iis, quae mihi praesto sunt, unus locus gravis est: 16, 19 *καλῶν ἢ* add. cum Ac; cf. supra p. V. Accedunt 4, 2 *καὶ τῆς* cum Ba Ac; *τῆς δὲ* **P** Vc. 8, 8 *καὶ πρακτικὴν* cum **P** Ba; *καὶ* om. Vc Ac. 10, 12 *τὴν τάξιν* cum **P** Ba Ac; *τὴν* om. Vc. 17, 6 *κεφάλαιον* cum **P** Vc; *κεφάλαια* Ba Ac.

5. De Geoponicis.

Qui prooemium Geoponicorum scripsit, Constantinum Porphyrogenitum alloquitur § 3: *ὅσα μὲν οὖν ἢ τοὺς ὑπηκόους εὐεργετῶν ἢ τοὺς ἐναντίους ἀποσοβῶν διαπέπραξαι, μακρὸν ἂν εἴη διεξελθεῖν καὶ χρόνου πολλοῦ καὶ λόγου πλείστου δεόμενον· ἀλλ' οἷα περὶ τὰ βιωφελῆ ταῦτα καὶ πᾶσιν ἑξῆς τοῖς ἐς βίον ἐληλυθόσιν ἁρμόζοντα ἐκπονεῖς. 4. πρῶτον μὲν γὰρ φιλοσοφίαν τε καὶ ῥητορικὴν ἤδη παρερρυηκυίας καὶ πρὸς ἀχανῆ βυθὸν τῆς λήθης καταδεδυκυίας εὐμηχάνως καὶ συνετῶς ἀνειλκύσω, τὴν κραταίαν σου χεῖρα ταύταις προσεπιδούς. 5. ἔπειτα δὲ καὶ πᾶσαν ἄλλην ἐπιστήμην τε καὶ τέχνην πρὸς καινισμὸν ἐπανήγαγες.* Quatenus imperatoris curam in nostris rhetorum corporibus agnoscere liceat, ignoro; certe prooemii auctor rationem habet Aphthonii Progymnasmatum 5, 1—4 *ὅσα μὲν τοίνυν ..., μακρὸν ἂν εἴη διεξελθεῖν· ἀλλ' οἷα περὶ τῆς παιδείας ἐφιλοσόφησεν* [1]); codice classis **V** usus est: *οἷα* **V**, v. l. **P**; *ὅσα* **P**.

1) Paulo aliter eadem imitatus est Nicolaus I 274, 18 W.: *μάλιστα δὲ Θεανώ, περὶ ἧς τί δεῖ τἄλλα διεξελθεῖν; ἀλλ' οἷα περὶ σωφροσύνης ἐνομοθέτησεν.* Aliter deinde Georgius Pachymeres I 553, 27, aliter Nicephorus I 442, 22—443, 1, de quorum cum Aphthonii exemplis necessitudine verba facere opus non est.

Etiam auctor fabularum, quae Geoponicorum libro XI servatae sunt, Aphthonii libello sive ipso sive iam retractato usus esse videtur. Cum iis, quae Aphthonius 11, 7 sq. et 14, 16 sq. de Daphne narrat, cf. XI 2, 1: *Δάφνη Λάδωνος ποταμοῦ ὑπῆρχε θυγάτηρ εὐπρεπεστάτη. ἐρασθεὶς οὖν ταύτης Ἀπόλλων ὡς ἐρωμένην ἐδίωκε. καταλαμβανομένης οὖν αὐτῆς ὑπὸ τοῦ θεοῦ, φασὶν εὔξασθαι τῇ μητρὶ Γῇ καὶ ὑπὸ ταύτης δεχθῆναι. τῆς δὲ Γῆς παρευθὺ ἀντ' αὐτῆς φυτὸν ἀναδούσης*[1]) *κτλ.* Non multa congruunt ad verbum, tamen cum XI 2, 3 *μαντικῆς ἔκτοτε γέγονε σύμβολον τὸ φυτόν, καὶ [γὰρ] προσῆκον καὶ τοῦτο· τὴν ⟨γὰρ⟩ κόρην Σωφρόνην ὀνομάζουσι· τὸ χρησμῳδεῖν γὰρ ἐκ σωφροσύνης προέρχεται* confer Aphth. 16, 11 *καὶ χρησμῳδεῖν σωφροσύνῃ* (**P** Vc; *σωφροσύνης* BaAc, m. 2 Vc) *προέρχεται*.

Dudum cognitum est Aphthonii exemplum 3, 6 fundamentum esse fabulae Geopon. XI 17: *ὁ τὸ κάλλος τοῦ ῥόδου θαυμάζων τὴν τῆς Ἀφροδίτης λογιζέσθω πληγήν, φησίν. ἤρα μὲν γὰρ ἡ θεὸς τοῦ Ἀδώνιδος, ἀντήρα δὲ καὶ ὁ Ἄρης αὐτῆς. ζηλοτυπῶν οὖν Ἄρης ἀνεῖλε τὸν Ἄδωνιν, λύσιν ἔρωτος τὸν Ἀδώνιδος ἡγησάμενος θάνατον. μαθοῦσα δὲ τὸ ποιηθὲν ἡ θεὸς ἀμύνειν ἠπείγετο, καὶ κατὰ σπουδὴν ἐμβαλοῦσα τῷ ῥόδῳ ἀσάνδαλος οὖσα* — cetera paulo differunt. Inde quod primae sententiae ad verbum consentiunt, colligo non de fonte communi, de magna progymnasmatum collectione cogitandum esse ab Aphthonio atque ab auctore collectionis in Geoponicis servatae in usum vocata; neque enim in ullo exemplo Aphthonium talia enuntiata ad verbum mutuantem deprehendimus, cf. p. XXVIII. Ceterum praeterquam quod duae sententiae omissae sunt, duobis locis differt textus. Apud Aphthonium legimus 3, 6 *ὁ τὸ ῥόδον θαυμάζων τοῦ κάλλους*, legimus autem in commentario Laur. 57, 5 saec. XIV (XIII?) post Doxapatris verba II 246, 6 W.: *οἱ δὲ οὕτως 'ὁ τοῦ ῥόδου θαυμάζων τὸ κάλλος τὴν — πληγήν'* — est fere textus in Geoponicis servatus. Deinde Aphth. 3, 11

1) Similia leguntur XI 4, 2; 10, 3; 15, 2. Cf. e. g. etiam Severi *Διηγήματα* I 537 sq. W. — Num XI 2, 9 *ἀκροπόλεις κτλ.* ad Aphth. 38, 5 sq. spectent, dubito.

τὸν Ἄδωνιν ἀνελεῖν ἠβούλετο; haec auctor fabulae Geoponicorum, cum clausula rhythmo careret — cf. p. VI a. 1 —, consilio mutavit: ἀνεῖλε τὸν Ἄδωνιν. Quo tempore is vixerit, quot saeculis ante eum, qui saeculo X Geoponica composuit, incertum est; post Aphthonium eum vixisse satis demonstratum esse puto[1]).

6. De Artibus rhetoricis aetatis Byzantinae.

Brevis esse possum de Artibus posterioris aetatis, non quo putem earum scriptores minoris aestimandos esse quam priorum plurimos; lege sis libros Nicolai, Aphthonii, Hermogenis personati: nemo adaequavit doctrinam „Rhetoris Monacensis“[2]), qui saeculo XIV scripsit. Quamquam in universum negari nequit plurimorum librorum nobis vetustiores codices et meliores praesto esse quam illos textus, tamen e. g. de Anaximenis Arte contrarium statui[3]). Ad Aphthonii textum vix quicquam inde lucramur.

Rhetor Monacensis editione Maximi Planudae usus est. — Ars rhetorica, de qua Walz refert[4]) nisus Marciano 444, etiam in Vat. 899 et Marc. 599 legitur: Aphthonii textus cum scholiis breviter contractus est, quae paene omnia ex corpore *Π* oriuntur. Quoniam scholia *Π* commentario Ioannis Sardiani nituntur — cf. p. X —, codex Vaticanus autem scriptus est a. 1393, Marc. 599 saeculo XIII, Ars composita esse videtur saeculo XI vel XII. — Textus libri anonymi III 590 W. similis est VcBa, quaedam faciunt cum **P** vel cum VδWc; enotavi unam lectionem, 35, 5. — III 664—665 W.: haec ex corpore **P** sumpta sunt. — Matthaei Ca-

1) Itaque probare non possum, quod suspicatur Rohde, *Der griechische Roman* 370³: *„Die Progymnasmatiker so gut wie die Sammler der Geoponika schöpften diese Mustererzählungen vermutlich aus einer berühmten älteren Sammlung solcher διηγήματα, deren Verfasser erraten zu wollen ⟨Adrianus? Nicostratus?⟩ freilich wohl allzu verwogen wäre.“*

2) *Rheinisches Museum* 67 [1912] 353.

3) ib. p. 351.

4) I 127—135 (Progymnasmata); IV 31 ann.; I 597—648; III 610 sq.; cf. III 466 lin. 5.

mariotae textus I 121 W. hic illic facit cum Ac vel cum VδWc. — Praeexercitamenta in schemata redacta leguntur in cod. Riccard. 58 saec. XV—XVI: *Σύνταγμα τοῦ τιμιωτάτου καὶ σοφωτάτου ἐν ἱερομονάχοις κυρίου Ἰγνατίου τοῦ Χορτασμένου, εἰς τὰ Ἀφθονίου Προγυμνάσματα ἀποσημειώσεις*; in ea parte, quam examinavi, lectiones codicis Ac inveniuntur.

Posteriores Aphthonii libellum idcirco magni aestimavisse videntur, quod secundum schema concisum unumquodque progymnasma tractavit et singulis exempla adiecit, quibus eadem brevitate et simplicitate summa exponebatur. Permulta progymnasmatum exempla servata sunt. De multorum scriptoribus nil certi comperimus; de nominibus codices non semper consentire vides ex iis, quae Foerster in editionis Libanianae volumine VIII congessit. Ex collectione codicis Vaticani graeci 1692 B saec. XIII (XIV? Exempla multo vetustiora iudico) chriam propono, quae imitando Aphthonii exempla quam maxime effingit atque exprimit. Moneo clausularum rhythmum observari: ante ultimum quemque accentum binae vel quaternae syllabae accentu carentes numerantur. — Plotini dictum aliunde mihi non innotuit.

Πλωτῖνος τοὺς τρυφαῖς ἠσχολημένους κινδυνεύειν ἔλεγεν ἀποδενδρωθῆναι.

Πολλῶν (cf. Aphth. 8, 19) *ἕνεκα χρεὼν ἐπαινέσαι Πλωτῖνον, τὸν ἐν σοφίᾳ καὶ συνέσει ἀριδηλότατον καὶ πᾶσιν ἔργοις ἀγαθοῖς διαπρέποντα, μάλιστα* (8, 20) *δ' ὧν περὶ τῶν τρυφαῖς ἠσχολημένων ἐφιλοσόφησε.*

Καὶ τί φησι; (8, 21) *ὁ τρυφαῖς καὶ πότοις ἑαυτὸν ἐκδιδοὺς εἰς ἀναισθήτων δένδρων βιάζεται φύσιν μετατραπῆναι. καὶ ἃ μὲν ἐφιλοσόφησε, ταῦτα* (Aphth. 9, 1: PAc; *τάδε* VcBa; cf. 11, 15)· *προσεκτέον δέ, ὡς καλῶς.*

Οἱ γὰρ (9, 3. 5, 8) *τρυφαῖς καὶ πότοις ἑαυτοὺς ἐκδιδόντες ὑπὸ τῶν βρωμάτων παχύνονται καὶ συνθολοῦνται τὴν αἴσθησιν καὶ δένδροις ἀναισθήτοις ἐοίκασιν, οἱ δὲ ταῖς συμμέτροις τροφαῖς χρώμενοι καὶ τὴν ἀδδηφαγίαν μισοῦντες εὖ τῶν αἰσθήσεων ἔχουσι καὶ ὄντως τηροῦσι τὴν ἀνθρωπότητα.*

Ὡς γὰρ (6, 3) *ἐπὶ τῶν* ⟨*ἀγρ?*⟩*ῶν οἱ ἄμετροι τῶν ὑετῶν τὰ φυόμενα κατακλύζουσιν, οὕτω καὶ αἱ τρυφαὶ τὸν τοῦ ἀνθρώπου σκοτίζουσι νοῦν.*

Ὅρα μοι (6, 7) *καὶ τὸν Σαρδανάπαλον, ὃς καὶ κοσμοκράτωρ ὢν βασιλεύς, ἀλλ' οὖν ταῖς τρυφαῖς παρασεσυρμένος οἰκτίστῳ θανάτῳ τῆς βασιλείας ἐκπέπτωκε*

Καλῶς (*καλῆς* cod.) *καὶ Φωκυλίδης* (v. 68 Bergk[4]) *φησὶ «μέτρῳ μὲν φαγεῖν, μέτρῳ δὲ πιεῖν καὶ μυθολογεῦσαι».*

Ὥστε (11, 6) *ἄξιόν ἐστιν ἐπαινέσαι Πλωτῖνον τὸν τοιαῦτα φιλοσοφήσαντα.*

7. Ex lexicographis non multum proficimus. Breves sententiae, quas servaverunt, per quos rivulos ad eos defluxerint, non perspexi. Apud Photium, Hesychium, Suidam eadem *μύθου* definitio legitur, *λόγος* (*κενὸς* add. Hes.) *ψευδὴς εἰκονίζων τὴν* (sic! *τὴν* om. Aphth.) *ἀλήθειαν*; Aphthonii eam esse non dicunt, eadem est Theonis. Definitio *ἠθοποιίας* apud Suidam legitur, quam praebent Aphthonius et Hermogenes personatus. In Etymologico Magno evidenter Aphthonii libellus adhibitus est, expressis verbis laudatur: *'Αφθόνιος εἰς τὰ προγυμνάσματα τῆς ῥητορικῆς*[1]) *περὶ γνώμης* '*Ἀρναῖος — κομισάμενος*', 9, 19—21. Etiam s. v. *ἀκμή* aperte Aphthonii sunt verba *θέρους ἦν ἀκμή*, 2, 5. Idem fortasse cadit in etymologiam verbi *ἐγκώμιον* 21, 6.

8. De Theonis Progymnasmatum fato paucis agam. Dudum intellexerunt eius libri complures partes interisse, servatas esse eas tantum, quae etiam ab Hermogene personato et ab Aphthonio tractatae sunt. Libelli autem, qui nunc Hermogenis nomen fert, non ea erat auctoritas, ut corpori Hermogeniano insereretur; si redactor corporis ea Progymnasmata Hermogenis genuinum opus iudicavisset, me iudice ea non praetermisisset. Ea ne norat quidem[2]), Aphthonii libellum arcessivit. Huius igitur libelli auctoritate etiam id effectum videtur, ut Theonis capitum ordo mutaretur praetermissis iis, quae Aphthonius praetermiserat.

1) Exspectes *ἐν τοῖς προγυμνάσμασιν εἰς τὴν ῥητορικήν*, cf. p. 1, 1 ann. (Ac); Suidas infra p. XXII. At cf. *Κωνσταντίνου τοῦ Λασκάρεως εἰς τὰ προλεγόμενα τῆς ῥητορικῆς ἐκ διαφόρων* Ambr. 225, Matrit. 4620 (ol. 79), 4632 (ol. 111), Vat. Ott. 178. *Κωνσταντίνου τοῦ Λ. εἰς τὰ προλεγόμενα τοῦ σοφοῦ Ὀρφέως* Ambr. 598.

2) Non obstat, quod in scholiis **P** Hermogenis Progymnasmatum mentio fit VII 168, 16; cf. Proleg. VII 18, 16. 42, 9.

Theonis codices quinque tantum mihi innotuerunt, quorum vetustissimum, Laur. 55, 10, saec. XIII exaratum esse putant.

Progymnasmatum Aphthonii memoriam persequi mihi proposueram usque ad ea tempora, quibus codices nostri optimi et vetustissimi scripti sunt. Tamen egi etiam de quibusdam interpretibus et Artium scriptoribus aetatis recentioris; dubito, num multo ante eorum aetatem Theonis liber propter auctoritatem libelli Aphthoniani retractatus et tot capitibus procul dubio pretiosis privatus sit.

C. DE APHTHONII VITA ET SCRIPTIS.

Suidas pauca refert: *Ἀφθόνιος σοφιστής*[1]· *ἔγραψεν εἰς τὴν Ἑρμογένους Τέχνην Προγυμνάσματα.* — Paulo plura docent *Ἰωάννου διακόνου τοῦ Ἀργυροπούλου προλεγόμενα εἰς τὰ τῆς ῥητορικῆς Προγυμνάσματα*[2]: . . *ἔστι τοίνυν πατὴρ τῆς παρούσης τῶν Προγυμνασμάτων βίβλου Ἀφθόνιος Ἀντιοχεὺς ὁ Σύρος, ὁ Λιβανίου τοῦ* (sic Paris. 2925; Palat. 358; *καὶ* Rehdig. 12) *Φασγανίου μαθητής.* — Etiam apud Georgium Plethonem VI 548, 2 W. legitur *Ἀντιοχεὺς Ἀφθόνιος.* — Denique epistula servata est, quam Libanius anno 392[3]) scripsit, XI p. 189 Foerster:

Ἀφθονίῳ. Χαίρω καὶ φέροντός σου τὰ παρὰ τοῦ θεοῦ γενναίως καὶ ἐμὲ πείθειν ἐπιχειροῦντος, εἰ καὶ μὴ δυναίμην· σοὶ γὰρ δὴ τὸ τοῦ φίλου πράττεται. χαίρω δὲ καὶ τοῖς πόνοις σου χαίροντος τοῖς ἐν τῷ παιδεύειν οὖσιν, ὅτι πολλά τε γράφεις καὶ πάντα καλὰ καλῶς δεικνύοντα τὴν σποράν. χαίρω δὲ καὶ τῷ φιλεῖσθαι σὲ μὲν ὑπ' Εὐτροπίου, τὸν χρηστὸν δὲ Εὐτρόπιον ὑπὸ σοῦ· ᾧ συγχαίροι τις ἂν εἰκότως οὐ μόνον τῆς δυνάμεως, ἣν κέκτηται τῶν λόγων, ἀλλὰ καὶ τοῦ περὶ τὰς Ἀθήνας ἔρωτος καὶ τοῦ περὶ τοὺς δόντας αὐτῷ τὴν τέχνην, ᾗ δεινὸς μέν ἐστιν εἰπεῖν, δεινὸς δὲ ἑτέρου λέγοντος ἰδεῖν τά τε ὑγιαίνοντα τά τε μή· καὶ τὰ μὲν ἴδοις ἂν αὐτὸν ἐπαινοῦντα, τοῖς δ' ὑπὸ φιλανθρω-

---

1) In codicibus **P Vc Ba** nominatur *σοφιστής*, in Ac *ῥήτωρ*; cf. p. 1, 1.

2) *Rheinisches Museum* 62 [1907] 263. Scriptoris nomen legitur in cod. Vat. Pal. graec. 358 saec. XV ex. f. 228 r. Quando vixerit Ioannes Argyropulus diaconus, unde sumpserit, quae refert, ignoro.

3) Seeck, *Die Briefe des Libanius* [1906] p. 79; 463.

πίας οὐκ ἐπιτιθέμενον. μίαν μόνην αἰτίαν οὐκ ἂν διαφύγοι, ὅτι κάλλιστα ἂν ᾄσας καὶ χορὸν ᾄδειν διδάξας οὐκ ἐβουλήθη, καὶ ταῦτα ζῶν ἐν ᾧπερ ἡμεῖς σχήματι· τούτῳ γὰρ δὴ τιμᾷ τὴν τῆς Ἀθηνᾶς λῆξιν, εἰ καὶ μὴ τοῖς περὶ τὸν πώγωνα βεβουλευμένοις αὐτῷ.

Libanius anno 354 Antiochiam revertit, ut ludum aperiret; quot annis post id tempus et quot ante a. 394 Aphthonius ei operam dederit, ne conicere quidem audeo. Ex libello ipso cognosci posse non videtur, quo tempore et ubi conscriptus sit. Nec provehit descriptio arcis Alexandriae p. 38,3. Ex verbis 38, 11 γνησιώτερον αὐτὴν ἔστι προσειπεῖν τὴν ἀκρόπολιν, ἢ ἐφ' ᾗ φρονεῖν Ἀθηναῖοι παρέλαβον non collegerim ea Athenis scribi non potuisse; agitur de rhetoris exercitatione, in cuius scholis quodvis argumentum in utramque partem tractabatur. Arx autem tam dilucide sub aspectum subiecta est, ut is, qui eam descripsit, ipsam vidisse putandus sit.

Heffter[1]) probat, quod Sylvester de Sacy ex verbis 40, 6 τοὺς πάλαι τιμᾶν ἱδρυμένοι θεούς et 40, 18 τοῖς πάλαι θεοῖς ὀνομάζονται collegerat: „*diese Stellen bezeugen, daß die Götter jetzt nicht mehr dort verehrt wurden. Nun geschah aber die gänzliche Abschaffung des Heidentums im oströmischen Reiche und namentlich im entlegenen Ägypten unter Kaiser Theodosius dem Großen († 395); folglich kann Aphthonius nur nach dieser Zeit, etwa zu Anfang des 5. Jahrhunderts gelebt haben.*“ Illud οἱ πάλαι θεοί argumento non est; etiam novos deos venerabantur[2]). Heffter putat arcem, quae (p. 38,16) ἐπ' ἄκρῳ τέτακται πόλεως, non Serapeum esse: „*Jene ⟨Burg⟩ lag, wie wir aus Caesars Geschichte wissen, am großen Hafen, also wirklich an der Spitze, am nördlichen Ende der Stadt, das Serapeum dagegen im Stadtviertel Rhakotis und sehr wahrscheinlich in der Mitte desselben.*“ Sive ἐν ἄκρῳ genuina lectio est sive ἐπ' ἄκρῳ, utique est locus editior, ἀκρόπολις est; Heffter ex eo verbo colligit, quod non inest.

1) *Über die Beschreibung der Burg von Alexandria bei Aphthon. progymn. Cap. 12 Zeitschrift für die Altertumswissenschaft* 6 [1839] 377—389.

2) Romanus, ed. Camphausen, p. V. — Alexand. III 5, 2 Sp.: οἳ μὲν γὰρ παλαιότεροι, οἳ δὲ νεώτεροι λέγονται τῶν θεῶν.

Conze[1]) aliter iudicat, quamquam non sine dubitatione: *„Die präzise Form einer Säulenhalle mit Bibliothekszimmern dahinter, wie sie uns jetzt in Pergamon entgegenzutreten scheint ... Am unzweideutigsten bezeugt ist die mit dem Typus der pergamenischen übereinstimmende Anlage einer Bibliothek für Alexandrien, und zwar für die Bibliothek des Serapeions, wenn sich auf dieses, wie mir nach gemeinsamer Erwägung mit Herrn Puchstein scheint, die ἔκφρασις τῆς ἀκροπόλεως τῆς Ἀλεξανδρείας von Aphthonios bezieht."* Puchstein[2]) denique certam sententiam expromit: *„Hier ⟨in der Altstadt Rhakotis⟩ lag ... das Serapeion, noch heutzutage kenntlich ... an der von arabischen und neueren Reisenden oft genannten Pompeiussäule .., dem Postament einer 302 n. Chr. von dem Eparchen Pompeius errichteten Statue Diocletians ... Beschreibung von Aphthonios ... Darnach wurde ... die Höhe, auf der das Serapeion lag, als Akropolis aufgefaßt (vgl.* Clem. Alex. Protr. ⟨I 37, 12 Stählin: ... ἐπὶ τῆς ἄκρας, ἣν νῦν Ῥακῶτιν καλοῦσιν, ἔνθα καὶ τὸ ἱερὸν τετίμηται τοῦ Σαράπιδος⟩) ... *zerstört ... wurde es 390 n. Chr."*

Controversia fortasse orta non esset, si constitisset de codicum lectione 38, 3: ἔκφρασις τοῦ ἱεροῦ τῆς (VcAc; τῆς om. **P**Ba) Ἀλεξανδρείας μετὰ (**V**; καὶ **P**) τῆς ἀκροπόλεως; in editionibus nil legitur nisi ἔκφρασις τῆς ἀκροπόλεως τῆς Ἀλεξανδρείας vel (Walz ex Vindob. 18 saec. XVI) ἔκφρασις τῆς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἀκροπόλεως. Dubium non videtur, quin τὸ ἱερόν sit Serapeum; status igitur ab Aphthonio describitur is, qui ante annum 390 erat.

'Πολλὰ γράφεις' legimus in epistula Libanii, v. supra p. XXII; memoriae prodita sunt pauca. In nonnullis codicibus exstant Μῦθοι Ἀφθονίου ῥήτορος[3]). Mihi ad manus sunt ectypa lucis ope excepta ex Vat. gr. 949 et 1692 B; quadraginta fabulae, quarum prima est Aphth. 2, 3—12.

1) *Die pergamenische Bibliothek. Sitzungsberichte der Preußischen Akademie der Wissenschaften* 1884, 1259 sq.

2) Alexandreia. *Realenzyklopädie* I [1894] 1386 sq.

3) Ed. Lugduni Batavorum a. 1597.

Si corpora fabularum accurate examinata erunt, fortasse certius iudicare poterimus et de illis et de Prooemio[1]), quod in nullo codice inscribi videtur Aphthonio. Alienum puto hoc loco inquirere, quae sit nominis auctoritas, cuius in codicibus fortasse nulla est; ex sermone autem — si quid video, non est Aphthonii — nihil colligi potest, quoniam Prooemii textus corruptus codicum et virorum doctorum auxilium nondum expertus est.

Μελέτας Aphthonii norat Photius, Bibl. I p. 97 cod. 133: *Ἀνεγνώσθησαν Παλλαδίου σοφιστοῦ μελέται διάφοροι καὶ Ἀφθονίου καὶ Εὐσεβίου σοφιστοῦ καὶ Μαξίμου* (*μαχίμου* traditur) *σοφιστοῦ Ἀλεξανδρέως· ἀλλὰ τῶν ἄλλων ὁ Παλλάδιος κατὰ πᾶσαν ἀρετὴν τὴν ἐν λόγοις ἐπὶ πλεῖστον διενήνοχεν.*

D. DE FONTIBUS.

Aphthonius XIV progymnasmata tractavit, cum *ἐγκώμιον* et *ψόγον* seiungeret itidemque *ἀνασκευήν* et *κατασκευήν*; sive primus id instituit sive recepit, quod alii excogitaverant, utique leve est. Praeexercitamenta multi scripserant ante eum. Identidem apud illos scriptores deprehendimus vestigia veteris thesauri artis rhetoricae, quam posteriores in novis formis quasi novam fingere non desistebant. Certa quaedam fundamenta eius thesauri adeo pervulgata erant, ut nullius essent; non solebant curare, a quonam etymologiae, definitiones, divisiones inventae essent, quae scriptori placebant. Talia omnes ad verbum recipiebant. Quod valet praecipue in libellum, qui discipulorum in usum conscriptus est; quae institutioni puerorum et adolescentulorum inserviebant, sententiarum novarum copia non magis abundabant, quam nostra aetate libri eius generis. Duo Progymnasmatum libri Aphthonio priores servati sunt, Theonis[2]) et Hermogenis personati;

---

1) Fabulae Romanenses, ed. Eberhard, p. 306: „Vita Aesopi quae in editionibus fertur ab Aphthonio conscripta"; incipit *Αἴσωπος ὁ λογοποιὸς* (v. l. *μυθοποιὸς*) *Λυδὸς μὲν ἦν.* P. Marc, *Byzantinische Zeitschrift* 19 [1910] 410.

2) Brinkmann, *Rheinisches Museum* 65 [1910] 152, assentitur iis, qui Theonis Progymnasmata aetate Augustea composita esse putant.

quae ei cum his communia sint, composuit Hoppichler[1]). Utrum autem ipsius Theonis et Hermogenis personati Praeexercitamentis usus sit an illa doctrina ex ignotis auctoribus per rivulos nobis ignotos ad eum defluxerit, me iudice dubium non est: sane mirum esset, si ex numero certe innumerabili etiam nobis ii libelli ipsi iique soli servati essent, quibus Aphthonius usus erat; praecepta similia, eadem artificia, sententiae elegantes in quovis libro eius argumenti inveniebantur.

Nec in aliis rebus, cum singula quaedam similia inveniuntur, facile de fonte adhibito cogitandum est. Afferam exempla. Quae de verborum differentia p. 2, 16 dicit, eodem modo coniuncta leguntur apud Ammonium p. 43 Valck.: *διήγησις καὶ διήγημα διαφέρει· διήγησις μὲν γὰρ καὶ ποίησίς ἐστιν ἡ ἐν μήκει τὸ τέλειον ἔχουσα, διήγημα δὲ καὶ ποίημα τὸ βραχύτερον*; cf. Alex. Aphrod. in Metaph. 471, 30 Hayduck: *πάσῃ τῇ τοῦ Ὁμήρου ποιήσει κεῖται ὄνομα τὸ Ἰλιάς.* — Cum Aphth. 20, 15 *εἰ νόμος τοὺς ἐλευθεροῦντας τὴν πατρίδα τιμᾶν, τοὺς καταδουλουμένους κολάζεσθαι λείπεται* compara Anaxim. I 2 p. 17, 14 Sp.-H.: *εἰ γὰρ λυσιτελεῖ τοὺς ἐπιεικεῖς τῶν πολιτῶν τιμᾶν, συμφέρον ἂν εἴη καὶ τοὺς πονηροὺς κολάζειν*, cf. 15, 15. 16, 14. — Ad Aphth. 21, 8 *ὕμνος* — *ἔπαινος* cf. Ammon. p. 139 Valck., Menandr. III 331, 20 Sp. alios. — In laudatione Thucydidis 22, 18 *τῶν ἁπάντων εὗρε*[2]) *τὸ κάλλιστον· οὔτε γὰρ λόγων ἐν τοῖς οὖσι κρεῖττον ὑπάρχει λαβεῖν κτλ.* cf. Diodor. I 2, 5 *λόγου δύναμιν, οὗ κάλλιον ἕτερον οὐκ ἄν τις ῥᾳδίως εὕροι.* — Ad thesin *εἰ γαμητέον*, 42, 11 sq.: [Dion.] II 1 p. 261, 18 Us. sq. Aps. I 2 p. 276, 15 Sp.-H. sq. Quorsum haec? Ne longus sim: cavendum est, ne in talibus rebus tritissimis certum

1) De Theone, Hermogene Aphthonioque Progymnasmatum scriptoribus. Diss. Virceburg. 1884.

2) Antecedit *ἅπαντας μὲν οὖν τοὺς εὐεργέτας τιμᾶσθαι καλὸν κτλ.*, sic codices; *εὑρετὰς* restitui, nam de solis inventoribus agitur: librarii animo obversabatur illud *δίκαιον τοὺς εὐεργέτας τιμᾶν*, decantatum imprimis inde a Demosthenis Leptinea (86; 119 cet.).

auctorem quaeramus. In rhetorum scholis eadem res fere iisdem argumentis, locis, paene dixerim dicendi luminibus tractari solebat. Eae similitudines omnino nihil valent, nisi in eodem sententiarum conexu multae sunt. Quod cadit in progymnasmatum exempla a Libanio, Aphthonii praeceptore, composita.

Ab utroque chria composita est *Ἰσοκράτης τῆς παιδείας τὴν μὲν ῥίζαν ἔφη πικράν, τοὺς δὲ καρποὺς γλυκεῖς.* Artam necessitudinem intercedere in propatulo est. Ad p. 5,8—19 cf. Lib. VIII 84,16 sq.: *ἵδρυται μὲν ὁ διδάσκαλος ἐφ' ὑψηλοῦ τινος, ὥσπερ οἱ δικασταί, φοβερός, συνάγων τὰς ὀφρῦς, θυμὸν ἐμφανίζων . . . δεῖ δὴ τὸν νέον προσιέναι τρέμοντα . . .* (85, 12) *τὰ μὲν δὴ τοῦ διδασκάλου τοιαῦτα καὶ παραπλήσια, ὁ δὲ δὴ παιδαγωγός, Ἡράκλεις, τῶν δεσποτῶν βαρύτερος, ἐφεστηκὼς ἀεί . . . ἐπὶ δὲ τοῖς μικροῖς ὑπερβαλλόντως κολάζων.* (86, 1) '*ἀλλ' οἱ γονεῖς φιλάνθρωποι τοῖς νέοις.*' *οὐδὲν μὲν οὖν τῶν εἰρημένων ἡμερώτεροι, πολλῷ δὲ χαλεπώτεροι κτλ.* — Quae Aphthonius 6, 3 de laboribus agricolarum dicit, Libanius quoque exponit 92,10 (*τὰ δὲ τῆς Δήμητρος οἱ γεωργοὶ πῶς σοι δοκοῦσι θερίζειν;*), eadem Herm. 8, 2 (*ὥσπερ γὰρ τοὺς γεωργοὺς δεῖ πονήσαντας περὶ τὴν γῆν κομίζεσθαι τοὺς καρποὺς κτλ.*). Demosthenis exemplum affert Aphthonius 6, 7, idem Libanius 93, 6—95, 8; Herm. 8, 4. De Hesiodi testimonio breviter agit Herm. 8, 8, paulo fusius Aphth. 6, 13, amplissime Libanius, qui etiam lenes differentias proponit sicut Aphthonius: 96, 11 *ἐν δὲ τοῖς ὀνόμασι τὸ διαλλάττον· ὅπερ Ἰσοκράτης παίδευσιν, τοῦτο ἐκεῖνος ἀρετὴν ἔφη, ὃ δὲ οὗτος ῥίζαν, τοῦτο ἐκεῖνος οἶμον, καὶ πάλιν ὅπερ Ἡσίοδος τραχεῖαν, τοῦτο Ἰσοκράτης πικράν.*

Uterque scripsit *Κατὰ τυράννου.* Aphth. 17, 19: *εἰ μὲν γὰρ ἔμελλε τὴν παροῦσαν δίκην διαφυγὼν δημοτικώτερος ἔσεσθαι . . . ἐπειδὴ δὲ . . . βιαιότερος ἔσται κτλ.*; Lib. 195, 14: *εἰ μὲν οὖν νῦν ἀφεθεὶς μὴ πάλιν ἔμελλε τῶν αὐτῶν ἐπιθυμήσειν . . . ἐπεὶ δὲ τοσούτῳ μᾶλλον ἕξεται τῆς τυραννίδος κτλ.* Aphth. 18, 8: *ἡμῖν ὥσπερ καλῶς ποιοῦντες πολιτείαν εὗρον δυναστείας ἀπηλλαγμένην*, cf. Lib. VIII 196, 4: *ἡμῖν οἱ πατέρες μετὰ τῆς πόλεως δημοκρατίαν παρέδωκαν* et 204, 6: *δη-*

μοκρατούμεθα καλῶς ποιοῦντες. — Aphth. 18, 18: καὶ τοιαῦτα πρὸς ἑαυτὸν διελέγετο '...'. ταῦτα πρὸς ἑαυτὸν διεξήρχετο οὐκ ἐπιθεὶς τὸ πέρας· θεῶν γὰρ κατεκώλυσεν εὔνοια. Lib. 199, 1: ἦ που ταῦτα πρὸς σαυτὸν ... διελέχθης '...'. ταῦτα ἴσως εἶπε πρὸς ἑαυτόν· ἀπὸ τούτων ἦλθεν ἡμῖν εἰς τὸ καλὸν ἐγχείρημα, οὗ τὴν πεῖραν ἐκώλυσαν μὲν οἱ θεοί ... εἰ μή τις θεῶν ἐκώλυσε. — Adde Aphth. 48, 12: ἅπαντα δικαστῶν οἶδεν ἐξέτασιν; Lib. 196, 16: οὐδὲν ἀνεξέταστον ἐν δημοκρατίᾳ. Aphth. 20, 22: δορυφόρων ἐδέησεν; Lib. 198, 19: δορυφόρους ἐνενόησεν.

Ab utroque scriptus est Ψόγος Φιλίππου. Aphth. 28, 8: οὔτε τὴν κακίαν ἔξω ψόγου προσήκει καταλιπεῖν ... κακιζομένων δὲ πονηρῶν; Lib. VIII 296, 11: εἰ τοὺς πονηροὺς ψέγειν δίκαιον. — Aphth. 28, 11: ἅπαντας .. ἀκοῦσαι κακῶς δίκαιον τοὺς διακειμένους κακῶς, τοσούτῳ δὲ μᾶλλον ἁπάντων τὸν Φίλιππον, ὅσῳ καὶ πάντας πονηροὺς ὑπερέβαλε; Lib. 296, 13: τύραννος ... τῶν ἐν ἀνθρώποις κακῶν τὸ χείριστον, τῶν δὲ τυράννων ἁπάντων Φίλιππος. — Aphth. 29, 3: Πέλλη δὲ τῆς Μακεδόνων γῆς τὸ φαυλότατον; Lib. 296, 17: τί φαυλότερον τῆς Πέλλης; Aphth. 29, 10 et Lib. 297, 9: παρὰ Θηβαίοις ὡμήρευε. — Aphth. 30, 15: οἱ θεοὶ πρέπουσαν αὐτῷ τελευτὴν ἐπηγάγοντο; Lib. 301, 10: ὀφείλων δίκην τοῖς Ἑλληνίοις θεοῖς ... ἐδέξατο τελευτὴν οὐδὲν ἐπαίνοις προσήκουσαν. — Opus non est etiam plura afferre.

Pauca Aphthonium ipsum excogitasse in propatulo est; quaecumque proposuit exempla, in rhetorum scholis identidem tractata erant. Sed hoc quidem non adducor, ut putem eum expilasse ea, quae Libanius conscripserat. Rhetor erat, declamationes habebat, suam artem discipulos docebat; de argumento non agebatur sed de forma, de luminibus sententiarum et verborum. Tot exempla ex Libanii Progymnasmatibus exscripsi: raro etiam plura verba congruunt, nunquam longiora enuntiata. Proposuerat sibi Aphthonius libellum conscribere, quem quasi ducem discipuli sequi possent; comparatis Libanii exemplis statim vides Aphthonium adumbrare magis quam exponere. Ut exempla componeret, ei certe opus non erat etiam libros a Libanio scriptos

adire; quae quotannis pertractabantur, illis rhetoribus adeo in auribus fuisse putanda sunt, ut vel per somnum ea decantarent.

E. DE FORMA LIBELLI.

Aliquid interest inter Aphthonii Progymnasmata et priorum, Theonis et Hermogenis personati: in nostro libello unicuique praeexercitamento exemplum subiunctum est. Semel scriptor a more suo discessit, cum laudationis duo exempla componeret, *ἐγκώμιον Θουκυδίδου* et *σοφίας*. In priore laudatione ordinem in methodo p. 22, 2—8 constitutum non accurate servatum videmus; in posteriorem autem pauca tantum quadrant, cum praesertim in methodo de 'rebus' nil expositum sit, nisi quod 21, 16 *δικαιοσύνη* et *σωφροσύνη* — non *σοφία* — exempli causa nominantur.

Theseos exemplum dispositum omnino non est secundum praecepta in methodo constituta. Dox. 547, 22: *τινὲς μὲν τὴν θέσιν διὰ τὸ τοῦ συμβουλευτικοῦ εἴδους τυγχάνειν τοῖς τελικοῖς κεφαλαίοις διεῖλον . . . ἕτεροι δὲ τοῖς ἐγκωμιαστικοῖς κεφαλαίοις ταύτην διεῖλον, τῷ γένει δηλαδή, τῇ ἀνατροφῇ . . . ὁ τοίνυν Ἀφθόνιος ἀμφοτέρας τὰς δόξας ἀποδεχόμενος ἐν μὲν τῇ μεθόδῳ τοῖς τελικοῖς κεφαλαίοις διαιρεῖσθαι τὴν θέσιν ἐδίδαξεν, ἐν δὲ τῇ μελέτῃ μὴ τούτοις μᾶλλον, ἀλλὰ τοῖς ἐγκωμιαστικοῖς αὐτὴν διελὼν εἰς ἔννοιαν ἡμᾶς ἤγαγε τοῦ δύνασθαι καὶ τούτοις τοῖς κεφαλαίοις διαιρεῖσθαι τὰς θέσεις.* Et scholiasta **P** ad 47, 12 sq. annotat II 680, 7 W.: *ἐντεῦθεν δῆλον, ὡς ἐν τῇ θέσει σφάλμα ἐστὶ τὸ* [42, 9] '*διαιρεῖται δὲ τοῖς τελικοῖς*'· *οὐ γὰρ τούτοις, ἀλλὰ τοῖς ἐγκωμιαστικοῖς ἡ θέσις ἐργάζεται.* De quibus egit Nicolaus 72, 7; 19 sq. F. Neque praecepta neque exemplum ab Aphthonio abiudicare licere sermonis argumento evincitur.

In progymnasmate *περὶ εἰσφορᾶς τοῦ νόμου* non facile *τὰ τελικὰ κεφάλαια* agnosces. Dox. 562, 18 ad Aphth. 48, 19: *ἐντεῦθεν ἡ τῶν τελικῶν* (*ἐντεῦθεν τῶν πολιτικῶν* Vδ) *κεφαλαίων εἰσαγωγή*; in **P** autem ad 50, 23 (*ὁ δὲ δικασταῖς*) ascriptum est m. 1 *νόμιμον*, ad 50, 24 (*λυπηρότερος*) *δίκαιον*, ad 50, 26 (*καὶ ἄλλως συνοίσει*) *συμφέρον*, ad 51, 8

(*ὡς μοιχὸς ἀναιρούμενος*) *ἐκβησόμενον*; tum: *τὸ δυνατὸν καὶ τὸ ἔνδοξον διὰ τὸ εἶναι σαφῆ ἐκλελοίπασιν* (sic etiam Doxapatris cod. Vδ f. 113 v). Utrique contrarium testatur Vc: postquam in ipso textu[1]) ante 50, 2 (*καὶ ἔτι*) scripsit *δίκαιον*, ante 50, 10 (*ναί φησιν*) *συμφέρον*, ante *δεινὸν ὁ μοιχὸς* 51, 6 inserit *δυνατόν*, omnia m. 1 litteris uncialibus. Doxapatres ad 50,1 dicit (Vδ): *τὸ τοῦ δικαίου κεφάλαιον τοῦτό ἐστι· φησὶ γάρ, ὅτι δίκαιον ἐξετασθῆναι τὸν μοιχόν*, et II 561. 11 (om. Vδ): *ὁ δ' αὐτὸς* ⟨scil. *Γεωμέτρης*⟩ *καὶ τὸ ἑξῆς τὸ* [48, 4] '*οἱ μὲν οὖν ἄλλοι — νόμοις' νόμιμον εἶναι κεφάλαιον οἴεται.*

In exemplo 21,3 desiderari duo capita, *ἔνδοξον* et *ἐκβησόμενον* (Aphth. 17,14), scholiastae observaverunt **P** (II 617, 12): *σημείωσαι, ὅτι τὸ ἔνδοξον κατέλιπε καὶ τὸ ἐκβησόμενον· οὐ πᾶσι γὰρ ἀναγκαῖον χρῆσθαι, ἀλλὰ τοῖς λυσιτελοῦσι μόνοις*; cf. Sard.: *τὸ ἔνδοξον καὶ τὸ ἐκβησόμενον εἴασε· καὶ γὰρ οὔτε πάντα ἐν πᾶσιν ἐμπίπτει οὔτε ὡρισμένην ἔχει τάξιν κτλ.*; Dox. 400, 8 sq. (om. VδWc). Scholiastae difficultatem explicant; nec esset offensio, si Aphthonius 17, 13 expressis verbis id dixisset, quod fecit Nicolaus 44, 23 F.

Deinde p. 37, 2 etiam *ἄλογα ζῷα καὶ πρὸς τούτοις φυτά*[2]) commemorat; sed ubi explicat, quomodo describendum sit, tacet de animalibus nec non de plantis, nam 37, 7 earum mentionem facit, cum de veris descriptione agit.

Ex iis offensionibus nil collegerim nisi hoc: Aphthonium non omnia nimis diligenter elaboravisse et expolivisse.

---

1) Identidem tales notae marginales a librariis superscriptionum loco in textum insertae sunt; cf. p. VIII.

2) Eloquendi varietatem neque in exemplis ubique petivit neque in methodo praeposita: 21, 12 *ἐγκωμιαστέον δὲ πρόσωπά τε καὶ πράγματα, καιρούς τε καὶ τόπους, ἄλογα ζῷα καὶ πρὸς τούτοις φυτά*, ad verbum eadem enumerat 27, 19. 31, 16. 37, 1. Cf. etiam 10, 11 = 13, 22. 4, 12 = 8, 3 = 21, 20. 17, 8 = 22, 9 = 31, 7. 10, 18 = 14, 6. 24, 15 = 27, 7 = 30, 21 cet.

P: **PaPc** V: **VcBaAc**

Ac	Ambrosianus 523 saec. XI (XII?)
Ae	122 saec. XIII—XIV
Ba	Basileensis 70 saec. XI
C	Coislinianus 387 saec. X
Lb	Laurentianus 60, 27 saec. XIV
Ld	57, 5 saec. XIV (XIII?)
Lz	Leidensis Voss. 1 II saec. XIII—XIV
Ma	Monacensis 327 saec. XIII et XIV
Oe	Oxoniensis Barocc. 45 saec. XV
Pa	Parisinus 1983 saec. X—XI
Pc	2977 saec. XI
Ph	3032 saec. X (Omont: XI)
Py	2923 saec. XI
Pβ	2916 saec. XIII f. 1—38
R	Rehdigeranus 13 saec. XIII—XIV
Vb	Vaticanus 104 saec. XI (Franchi de' Cavalieri: X)
Vc	Urb. 130 saec. XI
Vf	898 saec. XIII (XIV?)
Vg	109 saec. XIII—XIV
Vs	900 saec. XIV
Vt	1022 saec. XIV
Vδ	2228 saec. XIV (XIII?)
Vω	1408 saec. XIV
Wc	Vindobonensis 130 saec. XIII—XIV

Dox.: Ioannis Doxapatris commentarium in Aphthonium, II 81—564 Walz (**Vδ Wc**)
v.l. Dox.: variae lectiones a Doxapatre commemoratae
fab. Aphth.: XL fabulae, cf. p. XXIV.
Herm.: Hermogenis opera, ed. Rabe (Rhet. graec. VI)
Sard.: Ioannis Sardiani commentarium, cf. p. X (**CVωWc**)
v.l. **P**: variae lectiones m. 1 in marginibus **PaPc** ascriptae
schol. **P**: scholia **PaPc**, II 5—9 et 565—682 Walz
schol. *Π*: scholia codicum **Pβ**, Paris. 2984, Rehd. 13, Vat. 2387; cf. p. XI
schol. Laur.: scholia Laur. 60, 15 saec. XI, ed. Sabatucci; cf. p. XI.

De lectionibus codicum **PVPh** licet e silentio colligere: ex iis solis omnes lectiones primae manus enotavi praeter eas, de quibus dixi p. IV ann. 1.

Uncinis ⌊ ⌉ saepsi litteras correctas vel in rasura scriptas.

Sp. 21

ΑΦΘΟΝΙΟΥ ΣΟΦΙΣΤΟΥ

ΠΡΟΓΥΜΝΑΣΜΑΤΑ

I. ⟨*ΠΕΡΙ ΜΥΘΟΥ.*⟩

Ὁ μῦθος ποιητῶν μὲν προῆλθε, γεγένηται δὲ καὶ ῥητόρων κοινὸς ἐκ παραινέσεως.

Ἔστι δὲ μῦθος λόγος ψευδὴς εἰκονίζων ἀλήθειαν.

Καλεῖται δὲ Συβαριτικὸς καὶ Κίλιξ καὶ Κύπριος, πρὸς τοὺς εὑρόντας αὐτὸν μεταθεὶς τὰ ὀνόματα· νικᾷ δὲ μᾶλλον Αἰσώπειος λέγεσθαι τῷ τὸν Αἴσωπον ἄριστα πάντων συγγράψαι τοὺς μύθους.

Τοῦ δὲ μύθου τὸ μέν ἐστι λογικόν, τὸ δὲ ἠθικόν, τὸ δὲ μικτόν· καὶ λογικὸν μέν, ἐν ᾧ τι ποιῶν ἄνθρωπος πέπλασται, ἠθικὸν δὲ τὸ τῶν ἀλόγων ἦθος ἀπομιμούμενον, μικτὸν δὲ τὸ ἐξ ἀμφοτέρων, ἀλόγου καὶ λογικοῦ.

Τὴν δὲ παραίνεσιν, δι' ἣν ὁ μῦθος τέτακται, προτάτ-

---

1. 2 sic **PBa** *ἀφθονίου σοφιστοῦ προγυμνασμάτων* ⌊*ἔκφρασις* eras.⌉ *γένεσις* **Vc** *ἀφθονίου ῥήτορος προγυμνάσματα εἰς τὴν ῥητορικήν* **Ac** (de Etym. M. 146, 7: Praef. XXI); Dox. non sibi constat, in Comm. in Herm. *Π. εὑρ.* legimus: *ἐν Γυμνάσμασιν, ἐν τοῖς Προγυμνάσμασιν Ἀφθονίου, τὸ Περὶ τῶν προγυμνασμάτων Ἀφθονίου βιβλίον, ἐν τῷ τῶν Γυμνασμάτων τῆς ῥητορικῆς βιβλίῳ*; in Comm. in *Π. στάσ.*: *ἐν τῷ τῶν Προγ. βιβλίῳ, ἐν Γυμνάσμασιν.* Prolegomena a Doxapatre (120, 10 sq. ann. 22) compilata: *εἶπε .. Προγυμνάσματα, μὴ προσθεὶς τὸ εἰς τὴν ῥητορικήν*; cf. Suid. s. v. (Praef. XXII) **5** *τοῖς ῥήτορσι* supr. m. 1 **Ba** *ἐκ παραινέσεως* suspect.; varia proferunt Sardianus (Dox. 151, 23. 24), Geometres (Dox. 152, 1) al.; cf. l. 15 **8** *αὐτὸν* **Pa Ba**; ⌊*αὐτῶν* m. po.; incert. m. 1⌉ **Vc**; om. **Pc Ac** **10** *τοὺς μύθους συγγράψασθαι* **Vδ** **13** *ἀπομιμούμενον* ⌊II⌉ *μικτὸν* **Pc** **14** *ἀμφοτέρου* **Pc** **15** *τέτακται* **PV** *πέπλασται* Finckh, coll. W II 10, 20 *ἴσως συντέτακται* Portus *δι' — τέτακται* del. Bernhardy

των μὲν ὀνομάσεις προμύθιον, ἐπιμύθιον δὲ τελευταῖον ἐπενεγκών.

Ἠθικὸς μῦθος ὁ τῶν τεττίγων καὶ τῶν μυρμήκων προτρέπων τοὺς νέους εἰς πόνους.

Θέρους ἦν ἀκμὴ καὶ οἱ μὲν τέττιγες μουσικὴν ἀνεβάλλοντο σύντονον, τοῖς μύρμηξι δὲ πονεῖν ἐπῄει καὶ συλλέγειν καρπούς, ἐξ ὧν ἔμελλον τοῦ χειμῶνος τραφήσεσθαι. χειμῶνος δὲ ἐπιγεγονότος μύρμηκες μὲν οἷς ἐπόνουν ἐτρέφοντο, τοῖς δὲ ἡ τέρψις ἐτελεύτα πρὸς ἔνδειαν.

Οὕτω νεότης πονεῖν οὐκ ἐθέλουσα παρὰ τὸ γῆρας κακοπραγεῖ.

22

II. ⟨ΠΕΡΙ ΔΙΗΓΗΜΑΤΟΣ.⟩

Διήγημά ἐστιν ἔκθεσις πράγματος γεγονότος ἢ ὡς γεγονότος.

Διενήνοχε δὲ διήγημα διηγήσεως ὡς ποιήσεως ποίημα· ποίησις μὲν γὰρ πᾶσα ἡ Ἰλιάς, ποίημα δὲ ἡ τῶν Ἀχιλλέως ὅπλων κατασκευή.

Τοῦ δὲ διηγήματος τὸ μέν ἐστι δραματικόν, τὸ δὲ ἱστορικόν, τὸ δὲ πολιτικόν· καὶ δραματικὸν μὲν τὸ πεπλασμένον, ἱστορικὸν δὲ τὸ παλαιὰν ἔχον ἀφήγησιν, πολιτικὸν δὲ ᾧ παρὰ τοὺς ἀγῶνας οἱ ῥήτορες κέχρηνται.

Παρέπεται δὲ τῷ διηγήματι ἕξ· τὸ πρᾶξαν πρόσωπον,

---

3 ἠθικὸς Vc; mg. PaBa; om. PcAc τεττίγων .. μυρμήκων V, fab. Aphth. (alt. τῶν om. Vat 1692 B) μυρμήκων .. τεττίγων P 4 προτρεπόμενος fab. Aphth. 3. 4 μῦθος ὁ τῶν μυρμήκων παρακινῶν τοὺς νέους εἰς τὸ πονεῖν Pβ 4 πρὸς Vδ πόνον fab. Aphth. Vat. 1692 B πόνους Vat. 949 5. 6 ἀνεβάλοντο Ba 6 δὲ μύρμηξι Ac 8 οἱ μύρμηκες Ba, fab. Aphth. Vat. 1692 B (οἱ om. Vat. 949) 8. 9 οἷς ἐπόνουν ἐκείνοις v. l. Dox. 11 οὕτω καὶ Wc π⌊α⌉ρ⌊ὰ⌉ (ε, ὶ supra) Pa περὶ Vδ 12 κακοπραγεῖ⌊˜⌉ Pa 14 Ad Her. I 3, 4; Cic. De inv. I 19, 27 16 διήγημα V, supr. m. po. Pa, cf. Herm. 4, 9; om. P 17 pr. ἡ om. Pc 18 Hom. Σ (Ὁπλοποιία) 20 μέν ἐστι Vδ 21 παλαιὰν suspectum; παλαιῶν πραγμάτων Nic. 12, 22 22 περὶ Vδ πρὸς Ae

τὸ πραχθὲν πρᾶγμα, χρόνος καθ' ὅν, τόπος ἐν ᾧ, τρόπος ὅπως, αἰτία δι' ἥν.

Ἀρεταὶ δὲ διηγήματος τέσσαρες· σαφήνεια, συντομία, πιθανότης καὶ ὁ τῶν ὀνομάτων ἑλληνισμός.

Διήγημα τὸ κατὰ ῥόδον, δραματικόν.

Ὁ τὸ ῥόδον θαυμάζων τοῦ κάλλους τὴν τῆς Ἀφροδίτης λογιζέσθω πληγήν. ἤρα μὲν γὰρ ἡ θεὸς τοῦ Ἀδώνιδος, ἀντήρα δὲ καὶ ὁ Ἄρης αὐτῆς, καὶ τοῦτο ἡ θεὸς ὑπῆρχεν Ἀδώνιδι, ὅπερ Ἀφροδίτῃ Ἄρης ἐτύγχανε. θεὸς ἤρα θεοῦ καὶ θεὸς ἐδίωκεν ἄνθρωπον· πόθος ὅμοιος, κἂν τὸ γένος διήλλαττε. ζηλοτυπῶν δὲ ὁ Ἄρης τὸν Ἄδωνιν ἀνελεῖν ἠβούλετο, λύσιν ἔρωτος τὸν Ἀδώνιδος ἡγησάμενος θάνατον. καὶ πλήττει μὲν Ἄρης τὸν Ἄδωνιν. μαθοῦσα δὲ τὸ ποιηθὲν ἡ θεὸς ἀμύνειν ἠπείγετο, καὶ κατὰ σπουδὴν ἐμβαλοῦσα τῷ ῥόδῳ ταῖς ἀκάνθαις προσέπταισε, καὶ τὸν μὲν ταρσὸν τοῦ ποδὸς περιπείρεται, τὸ δὲ καταρρεῦσαν αἷμα τοῦ τραύματος τὴν τοῦ ῥόδου χροιὰν εἰς τὴν οἰκείαν ὄψιν μετέθηκε, καὶ τὸ ῥόδον τὴν ἀρχὴν λευκὸν γεγονὸς εἰς ὃ νῦν ὁρᾶται μετῆλθεν.

III. ⟨*ΠΕΡΙ ΧΡΕΙΑΣ.*⟩ 23

Χρεία ἐστὶν ἀπομνημόνευμα σύντομον εὐστόχως ἐπί τι πρόσωπον ἀναφέρουσα.

---

3 *τέσσαρες* om. Ac 4 *ὁ* supr. Vc *λέξεων* Sc 5 *τὸ κατὰ τὸ* Vf *δραματικόν* VcBa; om. PAc 6 *ὁ τοῦ ῥόδου θαυμάζων τὸ κάλλος* v.l. Dox.(Ld); Praef. XVIII 6.7 *ἀφροδίτης* ⌊cr. VI er.⌋ *λογιζέσθω* Ba; Sard.: *τινὲς . . . 'ὁ . . . κάλλους εἶναι τῆς ἀφροδίτης λογιζέσθω πληγήν'*, cf. Dox. 246, 6 (*εἶναι* post *ἀφροδίτης*) 7 *γὰρ* om. Pc 8 *ὁ* om. Ac 9 *ὑπῆρξεν* Pa, (*χ* supr.) Vc 10 *πάθος ὅμοιον* Vδ 11 *κἂν* ⟨*εἰ*⟩ Spengel *διήλλαττε* Ba *διήλλαξε*, *ττ* m.po., Ac *ἀντήλλαττεν*, *διή* m.2 supr., Vc *ἀντήλλαξε* Pc, (m.po. *διήλλαττε*) Pa *γρ' καὶ τὸ γένος ἀντήλλαξεν* mg. P *δ'* Ac, postea ins.; m.2? *ὁ* VcAc om. PBa 12 *ἐβούλετο* Ac *ἠβούλετο*, m.2 *ἠ*, Vc 18 *γρ μετέβαλε* m.po. Ba 22 *ἀναφέρον* Oe *γρ' ἀναφερομένη* m.po.Vc; Theo 96, 19 Sp.: *χρεία ἐστὶ σύντομος ἀπόφασις*

Χρειώδης δὲ οὖσα προσαγορεύεται χρεία.

Τῆς δὲ χρείας τὸ μέν ἐστι λογικόν, τὸ δὲ πρακτικόν, τὸ δὲ μικτόν· καὶ λογικὸν μὲν τὸ τῷ λόγῳ δηλοῦν τὴν ὠφέλειαν, οἷον ὁ Πλάτων τοὺς τῆς ἀρετῆς κλῶνας ἱδρῶτι καὶ πόνοις ἔλεγε φύεσθαι· πρακτικὸν δὲ τὸ πρᾶξιν σημαῖνον, οἷον Πυθαγόρας ἐρωτηθείς, ὅσος ἂν εἴη τῶν ἀνθρώπων ὁ βίος, βραχύ τι φανεὶς ἀπεκρύψατο, μέτρον τοῦ βίου τὴν θέαν ποιούμενος· μικτὸν δὲ τὸ ἐξ ἀμφοτέρων, λόγου καὶ πράξεως, οἷον Διογένης μειράκιον ἐωρακὼς ἀτακτοῦν τὸν παιδαγωγὸν ἔπαισεν ἐπειπὼν 'τί γὰρ τοιαῦτα παιδεύεις;'

Ἡ μὲν οὖν διαίρεσις αὕτη τῆς χρείας· ἐργάσαιο δὲ αὐτὴν τοῖσδε τοῖς κεφαλαίοις· ἐγκωμιαστικῷ, παραφραστικῷ, τῷ τῆς αἰτίας, ἐκ τοῦ ἐναντίου, παραβολῇ, παραδείγματι, μαρτυρίᾳ παλαιῶν, ἐπιλόγῳ βραχεῖ.

Χρεία λογική· Ἰσοκράτης τῆς παιδείας τὴν μὲν ῥίζαν ἔφη πικράν, γλυκεῖς δὲ τοὺς καρπούς.

Θαυμάσαι δίκαιον Ἰσοκράτην τῆς τέχνης, ὃς ὄνομα αὐτῇ κατεφάνη λαμπρότατον, καὶ ὅση τις ἦν, ἀσκῶν ἐπεδείξατο, καὶ κηρύττει τὴν τέχνην, οὐκ αὐτὸς ἐκ ταύ-

---

6—5,17 multa evanuerunt **Ba**

ἢ πρᾶξις μετ' εὐστοχίας ἀναφερομένη εἴς τι ὡρισμένον πρόσωπον κτλ.; cf Dox. 252,13. 540,26 et in Herm. *Π. εὑρ.* 183,13

2 *τῆς δὲ* **P Vc** *καὶ τῆς* **Ba Ac** 3 *τῷ* om. **Ac** 4 *ὁ* **V** om. **P** *ἱδρῶ*[*σ* m. po. ex *τ*]*ι* **Ba** *ἱδρῶσι* **Vδ** 6 *ὁ πυθαγόρας* **Ba** *ὅσος* **Vc Ba** *πόσος* **P Ac**, Theo 99,7 Sp. *ὁ τῶν ἀνθρώπων βίος* **Vg**, Dox. 251,28 cet., Theo 7 *βραχύ* **P Vc** *μικρόν* **Ba Ac** *ἀπέκυψεν* Bernhardy *παρέκυψεν* Theo 9—11 de Lacedaemoniis Aelian. V. H. 3,10; Plut. Lyc 17.18 12 *δ' ἂν* lemma Sard. (**Vω**; deest **Wc**), at p. 8,3. 21,20; *ἐργάσῃ* 35,11. 47,12 14 *τῷ ἐκ τοῦ* **Vδ** 16 *χρεία λογική* **P Vc** *ἔκθεσις χρείας* **Ac** om. (evan.?) **Ba** *μὲν* om. **Pc** 17 *πικρὰν ἔφη* **Pc** *τοὺς δὲ καρποὺς γλυκεῖς* **Ba**, Sard. (**Vω**; om. **Wc**); utraque lectio in codicibus Liban. VIII 82,14 *τὸν δὲ καρπὸν γλυκύν* Herm. 7,15 cf. Praef. XXVII 19 γρ *ὃς ἥτις* **Vs** *ὡς ἥτις* v.l. Dox. *ἐστιν* **Ba** 20 *κηρύσσει* **Ba Ac** *κηρύττων τὴν τέχνην*, om. *οὐκ*, Heinsius

της κεκήρυκται. ὅσα μὲν τοίνυν ἢ βασιλεῦσι νομοθετῶν ἢ παραινῶν τοῖς καθ' ἕκαστον τὸν τῶν ἀνθρώπων εὖ πεποίηκε βίον, μακρὸν ἂν εἴη διεξελθεῖν, ἀλλ' οἷα περὶ τῆς παιδείας ἐφιλοσόφησεν.

'Ὁ παιδείας', φησίν, 'ἐρῶν πόνων μὲν ἄρχεται, πόνων δὲ ὅμως τελευτώντων εἰς ὄνησιν'. καὶ ἃ μὲν ἐφιλοσόφησε, ταῦτα· τοῖς δὲ ἐφεξῆς θαυμασόμεθα.

Οἱ γὰρ παιδείας ἐρῶντες τοῖς τῆς παιδείας ἡγεμόσι 24 συνεξετάζονται, παρ' οἷς καὶ τὸ προσελθεῖν φοβερὸν καὶ τὸ διαλιπεῖν ἀμαθέστατον· φόβος ἀεὶ τοῖς παισὶ περιγίνεται καὶ παροῦσι καὶ μέλλουσι. διδασκάλους παιδαγωγοὶ διαδέχονται, φοβεροὶ μὲν ἰδεῖν, αἰκιζόμενοι δὲ φοβερώτεροι· φθάνει τὴν πεῖραν τὸ δέος καὶ διαδέχεται τὸ δέος ἡ κόλασις· καὶ τὰ μὲν ἁμαρτήματα τῶν παίδων μετέρχονται, οἰκεῖα δὲ τὰ κατορθώματα κρίνουσι. τῶν παιδαγωγῶν οἱ πατέρες εἰσὶ χαλεπώτεροι, τὰς ὁδοὺς ἀνακρίνοντες, προελθεῖν ἐπιτάττοντες καὶ τὴν ἀγορὰν ὑποπτεύοντες· κἂν δέῃ κολάζειν, ἀγνοοῦσι τὴν φύσιν. ἀλλ' ἐν τούτοις ὢν ὁ παῖς εἰς ἄνδρας ἐλθὼν ἀρετῇ περιστέφεται.

Εἰ δέ τις ταῦτα φοβούμενος φεύγει μὲν τοὺς διδασκάλους, ἀποδράσει δὲ τοὺς πατέρας, τοὺς δὲ παιδαγωγοὺς ἀποστραφείη, παντελῶς τῶν λόγων ἐστέρηται καὶ μετὰ τοῦ δέους τοὺς λόγους ἀφήρηται. ταῦτα δὴ πάντα τὴν

1 κηρύττεται Vc 2 τῶι Pc καθέκαστον, α m.1 supr., Pa 3 οἷα V, v.l. P, cf. Praef. XVII ὅσα P 5 φησὶν Vc (cf. 8, 21) om. PBaAc post ἐρῶν Vδ 7 ἐφεξῆς V (γρ τοῖς δὲ ἑξῆς) Pc ἑξῆς Vδ (γρ τοῖς δὲ ἐφεξῆς) Pa 14 τὸ om. m.1 BaAc ἁμαρτήματατατῶν Pc 15 ὡς οἰκεῖα Vc; Dox. 279, 29: λείπει τὸ ὥς, ἵν ᾖ ὡς οἰκεῖα 17 ἐπιτάττοντες PaV ἀναγκάζοντες Pc 21 φεύγει, m.2 supr., Vc φύγηι PAc φύγ⌊οι m.po.⌉ Ba 22 ἀποδράσει PV ε add. m.po. PcBa 23 ἀποστραφείη, ῆ m.2 supr., Vc ἀποστραφ⌊εί m.po.⌉ Ba τοὺς δὲ παιδαγωγοὺς ἀποστραφείη post 21 διδασκάλους transp. Spengel 24 τοὺς λόγους PVcAc τῶν λόγων Ba, m.2 Vc καὶ τοὺς λόγους Portus

Ἰσοκράτους ἔπεισε γνώμην πικρὰν ὀνομάσαι τῆς παιδείας τὴν ῥίζαν.

Ὥσπερ γὰρ οἱ γῆν ἐργαζόμενοι πόνῳ μὲν τῇ γῇ τὰ σπέρματα καταβάλλουσι, τοὺς δὲ καρποὺς ἡδονῇ μείζονι συγκομίζονται, τὸν αὐτὸν τρόπον οἱ παιδείας ἀντιποιούμενοι πόνῳ τὴν εἰς ἔπειτα δόξαν εἰλήφασι.

Τὸν Δημοσθένους ὅρα μοι βίον, παντὸς μὲν ὄντα φιλοπονώτερον ῥήτορος, γεγονότα δὲ παντὸς εὐκλεέστερον· καὶ γὰρ τοσοῦτον αὐτῷ σπουδῆς περιῆν, ὡς καὶ τὸν κόσμον παραιρεῖσθαι τῆς κεφαλῆς, κόσμον ἄριστον τὸν ἐξ ἀρετῆς ἡγησάμενον· καὶ πόνοις ἀνάλωσεν, ἃ πρὸς ἡδονὰς ἀναλίσκουσιν ἕτεροι.

Διὸ θαυμάσαι τὸν Ἡσίοδον δεῖ τραχεῖαν εἰπόντα τῆς ἀρετῆς τὴν ὁδόν, τὴν δὲ ἄκραν ῥᾳδίαν, τὴν αὐτὴν Ἰσοκράτει γνώμην φιλοσοφήσαντα· ὃ γὰρ Ἡσίοδος ὁδὸν ἀπεφήνατο, Ἰσοκράτης ῥίζαν ἐκάλεσεν, ἐν διαφόροις ὀνόμασι μίαν ἀμφότεροι δηλοῦντες διάνοιαν.

Πρὸς ἃ δεῖ βλέποντας Ἰσοκράτην θαυμάζειν κάλλιστα περὶ τῆς παιδείας φιλοσοφήσαντα.

---

1 *ἔπεισε* suspect. ⌊I—II⌉*ἔπεισε* **Pa** *παρεσκεύασε* Nic. I 276, 9 W. 3 cf. Brinkmann, *Rhein. Museum* 66 [1911] 623 *γῆν* **V** *τὴν γῆν* **P** *μὲν* ⟨*ἐν*⟩ Finckh 4 *καταβάλλουσι* (om. *τὰ*) *σπέρματα* **Ac**, Dox. (**Vδ**) 270, 31 *ἡδονῇ συγκομίζονται μείζονι* **BaAc**, m.2 **Vc** *συγκομίζονται μείζονι ἡδονῇ* Dox. (**Vδ**) 270, 32 5 *τρόπον* **VcAc**, cf. 9, 13; post *ἀντιποιούμενοι* transp. **PBa**, Dox. 7 *τὸν τοῦ* Io. Diac. (*Rhein. Museum* 63 [1908] 136) 9 *γὰρ* **P** om. **V** supr. m. po. **Ac** m. po. *γὰρ* post *τοσοῦτον* add., *καὶ* del. **Ba** *τῆς σπουδῆς* **Ac** *πολλάκις* post *καὶ* (alt.) add. **Pa**, (er.) **Pc** 10 *περιαιρεῖσθαι* m.1 **Vc** *τῆς κεφαλῆς παραιρεῖσθαι* vel *παραιτεῖσθαι* Dox. 11 *ἡγησάμενον* **BaAc** *ἡγησάμενος* **Pc**, (*ν* supr. m. 2) **Vc**, (*ωι* supr. m.1, *ον* m.2) **Pa** Dox. 281, 13: „. . *ἡγησάμενος* (**Vδ**; *-ον* **Wc**)“. *τῆς δὲ* (om. **Wc**) *συντάξεως τοῦ λόγου δοτικὴν ἀπαιτούσης πτῶσιν, ἵν᾽ ᾖ «ἄριστον κόσμον — ἡγησαμένῳ», λήθῃ* (*δὲ* **Vδ**) *τῶν ἀντιγράφων αἰτιατικὴ σχεδὸν ἅπασι τοῖς βιβλίοις ἐντέθειται ἠνάλωσεν*, *ἀ* m.2 supr., **Vc** *ἀναλ*⌊*ωσε* m. po.⌉*ν* **Ac** 12 *ἡδονὴν* **Vδ** 13 Hes. Op. 289 14. 15 *ἰσοκράτ*⌊*ει*⌉ **Pa** 15 ⌊⌉*ὁδὸν* **Pa** *οἶμον* Liban. VIII 96, 13, cf. Hes.: *μακρὸς δὲ καὶ ὄρθιος οἶμος ἐς αὐτὴν καὶ τρηχὺς τὸ πρῶτον* 16 *ἐν* om. **BaAc** 19 *τῆς*

IV. ⟨ΠΕΡΙ ΓΝΩΜΗΣ⟩

Γνώμη ἐστὶ λόγος ἐν ἀποφάνσεσι κεφαλαιώδης ἐπί τι προτρέπων ἢ ἀποτρέπων.

Τῆς δὲ γνώμης τὸ μέν ἐστι προτρεπτικόν, τὸ δὲ ἀποτρεπτικόν, τὸ δὲ ἀποφαντικόν, καὶ τὸ μὲν ἁπλοῦν, τὸ δὲ συνεζευγμένον, τὸ δὲ πιθανόν, τὸ δὲ ἀληθές, τὸ δὲ ὑπερβολικόν. καὶ προτρεπτικὸν μὲν ὡς

«χρὴ ξεῖνον παρεόντα φιλεῖν, ἐθέλοντα δὲ πέμπειν»,

ἀποτρεπτικὸν δὲ ὡς

«οὐ χρὴ παννύχιον εὕδειν βουληφόρον ἄνδρα»,

ἀποφαντικὸν δὲ ὡς «δεῖ δὲ χρημάτων, καὶ ἄνευ τούτων οὐδὲν ἔστι γενέσθαι τῶν δεόντων». καὶ ἁπλοῦν μὲν ὡς

«εἷς οἰωνὸς ἄριστος· ἀμύνεσθαι περὶ πάτρης»,

συνεζευγμένον δὲ ὡς

«οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη· εἷς κοίρανος ἔστω»,

πιθανὸν δὲ ὡς

«τοιοῦτός ἐστιν ἕκαστος, οἷσπερ ἥδεται ξυνών»,

ἀληθὲς δὲ ὡς

«οὐκ ἔστιν εὑρεῖν βίον ἄλυπον οὐδενί»,

παιδείας **P**, m.2 **Vc**, (*τῆς* om.) **Ac** *τῆς σοφίας* m.1 **Vc** *τὴν παιδείαν* m.1 **Ba**

2 cf. Arist. Rhet. B 20 p. 1394 a 22 *ἀποφάσει*, m.2 *νσεσι* supr., **Vc** *ἀποφάσεσι* (*ν* supr.) **Pc** **3** *προτρέπων* m.1 ex *πρέπων* **Pc** **6** (pr.) *τὸ δὲ* **PV** *καὶ τὸ μὲν* **Vδ Wc** (at cf. l. 16; Herm. 9, 4—6) **7** *μέν ἐστιν ὡς* **Vc** *τὸ* post *ὡς* add. **Ba**, m.2 **Vc** **8** Hom. ο 74 **9** *τὸ* post *ὡς* add. **Ba**, m.2 **Vc** **10** Hom. B 24. 61 **11** *τὸ* post *ὡς* add. **Ba**, m.2 **Vc** *δὲ* **V**, cf. Dem. 1, 20 *δε⌊ῖ⌉* **Pc** *δ⌊η* m.po., ex *ἑ?⌉* **Pa**; Lib. VIII 117, 4 **12** *ἐστιν* *ἐλέσθαι* (*γ*, *ν* supr.) **Vc** *τὸ* post *ὡς* add. **Ba**, m.2 **Vc** **13** Hom. *M* 243 **14** *τὸ* post *ὡς* add. **Ba**, m.2 **Vc**

15 Hom. *B* 204 *εἷς βασιλεύς* (Hom. *B* 205) add **Ld**; cf. Herm. 9, 15 ann. **16** *τὸ* post *ὡς* add. **Ba**, m.2 **Vc** **17** Eurip. Phoenic. fr. 812 N.[2] *ἕκαστος* om. Herm. 9, 11; Rhetorica in *The Oxyrhynchus Papyri* III p. 30 **18** *τὸ* post *ὡς* add. **Ba**, m 2 **Vc**
19 Menandri fr. 411, III p. 120 Kock *ἐν* ante *οὐδενί* add. **Ac**, supr. m.po. **Pa**; cf. Herm. 9, 7

ὑπερβολικὸν δὲ ὡς

«οὐδὲν ἀκιδνότερον γαῖα τρέφει ἀνθρώποιο.»

Ἡ μὲν οὖν διαίρεσις αὕτη τῆς γνώμης· ἐργάσαιο δ' αὐτὴν τοῖς τῆς χρείας κεφαλαίοις, ἐγκωμιαστικῷ, παρα- 26 φραστικῷ, τῷ τῆς αἰτίας, ἐκ τοῦ ἐναντίου, παραβολῇ, παραδείγματι, μαρτυρίᾳ παλαιῶν, ἐπιλόγῳ βραχεῖ.

Διενήνοχε δὲ ἡ χρεία τῆς γνώμης τῷ τὴν μὲν χρείαν εἶναί ποτε πρακτικήν, τὴν δὲ γνώμην ἀεὶ λογικήν, καὶ τῷ τὴν μὲν χρείαν δεῖσθαι προσώπου, τὴν δὲ γνώμην ἀπροσώπως ἐκφέρεσθαι.

Γνώμη προτρεπτική·

«Χρὴ πενίην φεύγοντα καὶ ἐς μεγακήτεα πόντον
ῥιπτεῖν καὶ πετρῶν, Κύρνε, κατ' ἠλιβάτων.»

Κατηγορεῖσθαι τὴν ποίησιν οὐκ ἀφῆκεν ὁ Θέογνις, ἀντὶ τῶν μύθων ἀσκήσας παραίνεσιν. ὁρῶν γὰρ ποιητὰς τὸ μυθολογεῖν περὶ πολλοῦ ποιουμένους, τοὺς μύθους ἀφεὶς ὑποθήκας ὡς χρὴ ζῆν ἐν τῷ μέτρῳ συνήγαγεν, ἅμα τοῦ μέτρου τὴν χάριν τηρῶν καὶ τῆς ὑποθήκης ἐπεισφέρων τὸ κέρδος. καὶ πολλῶν μὲν ἄν τις ἐπαινέσει τὸν Θέογνιν, μάλιστα δὲ ὧν περὶ τὴν πενίαν ἐφιλοσόφησε.

Καὶ τί φησιν; ὁ πενίᾳ συζῶν ἀγαπάτω πεσεῖν, ὡς ἄμεινον τοῦ βίου προαπελθεῖν ἢ τὸν ἥλιον αἰσχύνης

---

1 τὸ post ὡς add. **Ba** 2 Hom. σ 130 3 αἵρεσις, δι supr. (m. 2?), **Vc** ἂν post δ' supr. m. 2 **Vc**; cf. 4, 12 ann. 7 τ⌊ῆς m. po.⌉ **Ac** 8 καὶ πρακτικήν **P Ba**, m. 2 **Vc** 9 προσώπου **P**, cf. Herm. 7, 4. 5 προσώπων **V** 12 Theogn. 175 Bergk⁴ 13 ⌊I—II⌉ κύρνε **Ac** 15 τῶν om. **Ac** τοὺς post γὰρ add. **Ac**, m. 2 **Vc** 16 τὸ om. m. 1 **Pa** 17 ὑποθήκας: Theogn. 27 ἐν **V**, m. po. **Pc** om. **P** ἐν τῶι βίωι **Ac**, (m. 2 γρ ἐν τῶ μέτρωι) **Vc** 19 ἐκ πολλῶν v. l. Dox. 311, 18 ἐπαινέσει **Vc Ac** ἐπαινέσηι **Pc Ba**, (οι m. 1 supr.) **Pa** ἐπαινέσειε Sard. (**Vω**) 20 τῆ⌊ς⌉ πενία⌊ς⌉, ς m. po., **Vc**; cf. 10, 7 21. 22 cf. Theogn. 181 21 πεσεῖν **P Ba** (cf. 44, 12) πεσὼν **Vc**, (ώ in ras.) **Ac**, m. po. **Pc** 22 ἰδίας m. po. supr. ante αἰσχύνης **Pa**

κτήσασθαι μάρτυρα.' καὶ ἃ μὲν ἐφιλοσόφησε, τάδε· πάρεστι δὲ ἰδεῖν ὡς καλῶς.

Ὁ γὰρ πενίᾳ συζῶν πρῶτον μὲν ἐν παισὶν ὢν ἀρετὴν οὐκ ἀσκεῖ, προϊὼν δὲ εἰς ἄνδρας πάντα πράξει τὰ χαλεπώτατα· πρεσβεύων μὲν γὰρ τὴν πατρίδα χρημάτων προήσεται, δημηγορῶν δὲ πρὸς ἀργύριον φθέγξεται, καὶ δικάζειν λαχὼν δωροδοκήσει ταῖς ψήφοις.

Οὐ μὴν οἱ πενίας ἀπηλλαγμένοι τοιοῦτοι· παῖδές τε γὰρ ὄντες ἀσκοῦσι τὰ κάλλιστα, καὶ προϊόντες εἰς ἄνδρας πάντα δρῶσι περιφανῶς, χορηγοῦντες μὲν παρὰ τὰς ἑορ- 27
τάς, ἐν δὲ ταῖς μάχαις εἰσφέροντες. 11

Ὥσπερ δὲ οἱ δεσμῷ κατειλημμένοι δεινῷ τὸν δεσμὸν ἔχουσι τοῦ ποιεῖν κώλυμα, τὸν αὐτὸν τρόπον οἱ πενίᾳ συζῶντες τὴν ἀπορίαν τῆς παρρησίας ἐμποδὼν ἀπειλήφασι.

Σκόπει τὸν Ἶρον, ὃς Ἰθάκης μὲν εἷς ἐγεγένητο, τὴν αὐτὴν δὲ τοῖς ἄλλοις πολίταις οὐ μετελάμβανεν ἄδειαν, ἀλλὰ τοσοῦτον αὐτῷ τῆς ἐνδείας προσῆν, ὡς μεταθεῖναι τῇ πενίᾳ τὴν κλῆσιν· Ἀρναῖος γὰρ τὴν ἀρχὴν προσκληθεὶς Ἶρος μετωνομάζετο, τὴν ἐπωνυμίαν ἐκ τοῦ διακονεῖν κομισάμενος. Καὶ τί δεῖ τὸν Ἶρον εἰπεῖν; ἀλλ' Ὀδυσσεὺς ὁ τῆς Ἰθάκης κρατῶν, ἐπειδὴ τῆς αὐτοῦ γῆς ἐπιβὰς πενίαν ἐσχηματίζετο, τῶν τῆς πενίας κακῶν μετελάμβανεν, οἴκοι βαλλόμενος κἀκ τῶν θεραπαινίδων

---

1 *τάδε* **Vc Ba** (cf. 11, 15) *ταῦτα* **P Ac** (Praef. XX) **4. 5** *τὰ χαλεπώτατα πράξει* **Vδ** **5** *χρημάτων* om. m. 1 **Vc** (supr. m. 2); post *προήσεται* **Ac** **8** *τε* om. **Ld Vg Wc** **13** *τί* post *ποιεῖν* supr. m. po. **Pa** *καὶ* ante *οἱ* addunt edit. **16** lectionem *'Ιθακησίων*, quam iam Camerarius habet, probat Finckh; cf. 21, 19 *μὲν* om. m. 1 **Ac** *ἐγένετο* **Ac** **17** ⌊Π⌉*ἄλλοις* **Vc** **18** ⌊*τά*, del. m. po.⌉ *τῆς* **Ac** Hom. σ 5 *ὡς καὶ* **Lb** **19** *προσκληθεὶς* m. 1 **Vc Ba** *προκληθεὶς* **P Ac** **20** *μετωνομάσθη* Etym. M. 146, 9 **21** *κομισάμενος*, *λῃρω* m. 2 supr., **Vc** *εἰπεῖν*, *σκο* m. 2 supr., **V** *σκοπεῖν*, *γρ εἰπεῖν* m. po., **Ba**; cf. l. 16 **23** Hom. ν—υ *καὶ* m. 2 ante *τῶν* supr. **Vc**

παροινούμενος. οὕτω πενία καὶ μέχρι τοῦ δοκεῖν ἐστι χαλεπή.

Διὸ θαυμάσαι τὸν Εὐριπίδην με δεῖ κακὸν τὸ μὴ ἔχειν εἰπόντα, τὴν δὲ εὐγένειαν ἀδύνατον εἶναι τὴν πενίαν μεταβαλεῖν.

Ὥστε πῶς ἔνεστι κατ' ἀξίαν θαυμάσαι τὸν Θέογνιν τοιαῦτα περὶ τῆς πενίας φιλοσοφήσαντα;

V. ⟨ΠΕΡΙ ΑΝΑΣΚΕΥΗΣ.⟩

Ἀνασκευή ἐστιν ἀνατροπὴ προκειμένου τινὸς πράγματος.

Ἀνασκευαστέον δὲ τὰ μήτε λίαν σαφῆ μήτε ἀδύνατα παντελῶς, ἀλλ' ὅσα μέσην ἔχει τὴν τάξιν.

Δεῖ δὲ ἀνασκευάζοντας πρῶτον μὲν εἰπεῖν τὴν τῶν φησάντων διαβολήν, εἶτα ἐπιθεῖναι τὴν τοῦ πράγματος ἔκθεσιν, καὶ κεφαλαίοις χρήσασθαι τοῖσδε· πρῶτον μὲν
28 ἀσαφεῖ καὶ ἀπιθάνῳ, πρὸς τούτοις ἀδυνάτῳ καὶ ἀνακολούθῳ καὶ ἀπρεπεῖ, καὶ τελευταῖον ἐπάγειν ἀσύμφορον.

Τὸ δὲ προγύμνασμα τοῦτο πᾶσαν ἐν ἑαυτῷ περιέχει τὴν τῆς τέχνης ἰσχύν.

Ἀνασκευή· ὅτι οὐκ εἰκότα τὰ κατὰ Δάφνην.

Ποιηταῖς μὲν ἀντερεῖν ἄλογον, αὐτοὶ δὲ πρὸς αὑτοὺς ἀντιλέγειν ἐπαίρουσιν, εἰς θεοὺς πρότεροι λογοποιοῦντες

---

1 ἐμπαροινούμενος **Vg** 2 χαλεπώτατον, om. ἐστι, **Vg** 3 δὴ post διὸ add. **Ba** δεῖ **Ac**; cf. 6, 13. 25, 14 με δεῖ om. **Ac** Eur. Phoen. 404—405 7 τῆς om. **Ac** Dox. 315, 3: . . . ἐν τισὶ τῶν βιβλίων «μάλιστα δὲ ὧν περὶ τῆς πενίας ἐφιλοσόφησε» κεῖται, fort. ad 8, 20 spectat 12 μέ⌊σην' m. po.⌉έχει **Pc** τὴν om. **Vδ**, m. 1 **Vc**; cf. 13, 23 14 θεῖναι **Ld Vg Wc** 16 ἀ supra σαφεῖ **Pa** τούτοις **Vc Ba** τούτωι καὶ **P Ac** 17 τοῦ προγυμνάσματος post τελευταῖον add. **Vc** (del. m. 2), cf. 17, 13 ἐπαγαγεῖν (m. 2 ενεγκεῖν supr.) τὸ **Vc** ἐπενεγκεῖν τὸ **Ba** 18 ἡ γυμνασία δὲ αὕτη πᾶσαν περιέχει τὴν **Vδ**; cf. 14, 6 ἐν om. **Pa** 20 τὴν δάφνην **Vδ** 21 οὐκ εὔλογον **Vδ** ⌊ἑ er.⌉αυτοὺς **Vc Ba** 22 πρότεροι **Vc Ac**

τοιαῦτα. πῶς οὖν οὐκ ἄλογον θεῶν μὲν αὐτοὺς μηδένα ποιήσασθαι λόγον, ἡμᾶς δὲ λόγον ἔχειν τῶν ποιητῶν; πάντων μὲν οὖν ἤλγουν ἐγὼ προπηλακιζομένων θεῶν, Ἀπόλλωνος δὲ μᾶλλον, ὃν ἡγεμόνα τῆς οἰκείας αὐτοὶ πεποίηνται τέχνης· οἷα γὰρ περὶ τῆς Ἀπόλλωνος μεμυθολογήκασι Δάφνης.

Δάφνη, φησί, Γῆς προῆλθε καὶ Λάδωνος, καὶ τὴν ὄψιν τῶν πολλῶν διαφέρουσα ἐραστὴν ἑαυτῆς ἐποιεῖτο τὸν Πύθιον· ὃ δὲ ἐρῶν μὲν ἐδίωκε, διώκων δὲ οὐχ ᾕρει, ἀλλ' ἡ Γῆ τὴν παῖδα δεξαμένη ἄνθος ὁμώνυμον τῆς κόρης ἀνέδωκε· καὶ μεταβεβλημένην ἐστεφανώσατο, καὶ τὸ φυτὸν στέφανος εἰς Πύθιον τὸν τρίποδα διὰ πόθον τὸν ἐπὶ κόρῃ θνητῇ προτιθέμενος καὶ τὸ βλάστημα γνώρισμα ποιεῖται τῆς τέχνης. καὶ ἃ μὲν μεμυθολογήκασι, τάδε· πάρεστι δὲ ἔλεγχον λαβεῖν ἐκ τῶν ἐφεξῆς.

Δάφνη Λάδωνος προῆλθε καὶ Γῆς· τίνα τοῦ γένους ἔχουσα πίστιν; ἡ μὲν γὰρ ἄνθρωπος, οἳ δὲ φύσιν ἄλλην παρὰ ταύτην ἐκτήσαντο. Πῶς δὲ ὁ Λάδων συνάπτεται Γῇ; ἐπικλύζων τοῖς ὕδασιν; οὐκοῦν ἅπαντες οἱ ποταμοὶ Γῆς ἄνδρες ἐπονομάζονται· πάντες γὰρ αὐτὴν ἐπικλύζουσιν. Εἰ δὲ ποταμοῦ προελήλυθεν ἄνθρωπος, ὥρα καὶ ποταμὸν ἐξ ἀνθρώπων ἐλθεῖν· διαδοχαὶ γὰρ δηλοῦσι 29

(ι ex ν) Pc πρότερον (οι supr.) Pa πρῶτον Ba om. Vb λ⌊ο ex ό⌉γο⌊Γ⌉ποιοῦντες Pa

1 ταῦτα Ba 3 οὖν om. Ba, in ras. m. 2 Ac ἐγὼ P er. Vc om. Ba Ac; cf. 14, 13 4 μάλιστα Sard. (Vω) 4. 5 οἰκείας αὐτῶν τέχνης πεποίηνται Vδ 7 sq. cf. Palaeph. p. 70 Festa. Liban. VIII 44, 13 F. cum ann. 7 φησὶ PV φ⌊α m. 2 ex η⌉σὶ Lb Wc om. Vδ 8 ἑαυτῆς V, v. l. P om. P 10. 11 γρ. τῇ κόρῃ Portus 12 τὸ φανὲν Vg Πύθιον del. Bernhardy; Dox.: τῆς συνηθείας 'εἰς τὸν τρίποδα' ἀπαιτούσης οὗτος 'εἰς Πύθιον τὸν τρίποδα' εἶπε εἰς τρίποδα τὸν πύθιον Pc 13 τῇ κόρηι Pa προ⌊Γ⌉τιθέμενος Ba 14 μεμυθολογήκασι P, cf. l. 5 6 μυθολογοῦσι V 15 ταῦτα Pc ἐκ τῶν ἐφεξῆς Vc Ba om. P Ac 16 δάφνη φασὶ Vδ 18 γρ ἐπλούτησαν m. 2 Wc 19 τῇ γῇ Sard. (Vω) 20 ἐπ⌊ο ex ω⌉νομάζονται Pa ἐπονομάζω?⌊ν⌉ται, γρ ἐπονομάζοιντο ἄν, Wc 21 ὥρα m. 1 Vc Ba ἄρα P Ac, m. po. Vc Ba χρὴ m. po. supr. ante καὶ Ba 22 ποταμὸν, οὓς et ὅν m. 2

τοὺς φύσαντας. Τί δὲ γάμον ποταμοῦ τε καὶ γῆς ὀνομάζουσι; τῶν αἰσθανομένων ὑμέναιος, ἡ δὲ γῆ τῶν αἰσθανομένων οὐ πέφυκεν. Ἢ τοίνυν τὴν Δάφνην λογιστέον ἐν ῥεύμασιν ἢ τὸν Λάδωνα θετέον εἰς ἄνθρωπον.

Ἀλλ' ἤτω, συγκεχωρήσθω τοῖς ποιηταῖς γενέσθαι τὴν Δάφνην Γῆς τε καὶ Λάδωνος. ἡ παῖς τεχθεῖσα παρὰ τίσιν ἐτρέφετο; κἂν γὰρ συγχωρήσω τὴν γέννησιν, ἡ τροφὴ προῆλθεν ἀδύνατος. ποῦ γὰρ ἡ παῖς εἶχε τὴν δίαιταν; 'νὴ Δία παρὰ τῷ φύσαντι.' καὶ τίς ἀνθρώπων ἐν ποταμῷ φέρει τὴν δίαιταν; ἐλάνθανεν ὁ πατὴρ ἀποπνίγων τοῖς νάμασιν ἢ τρέφων τοῖς ῥεύμασιν. 'ἀλλ' ὑπὸ γῆν ἡ παῖς διῃτᾶτο παρὰ τὴν φύσασαν.' οὐκοῦν ἐλάνθανε καὶ θεατὴν οὐκ εἶχε λανθάνουσα· ἧς δὲ τὸ κάλλος ἐκρύπτετο, πόθος γένεσιν οὐκ ἐδέχετο.

Βούλει καὶ τοῦτο συγκεχωρήσθω τοῖς ποιηταῖς. πῶς ἤρα θεὸς καὶ πόθῳ τὴν φύσιν ἐψεύδετο; ἔρως τῶν ὄντων τὸ χαλεπώτατον, καὶ θεοῖς μαρτυρεῖν ἀσεβὲς τὰ δεινότατα· εἰ μὲν γὰρ πάντα νοσοῦσι θεοί, τί θνητῶν ἔτι διοίσουσιν; εἰ δὲ τὸ δεινότατον ἔρωτα φέρουσι, τί τῶν πολλῶν ἠλλοτρίωνται τὸ χαλεπώτερον φέροντες; ἀλλ' οὔτε τὸ πάθος οἶδεν ἡ φύσις οὔτε ὁ Πύθιος ἐραστὴς κατεφαίνετο.

---

supr., **Vc** ἔστιν post ποταμόν add. **P Ac**, m. po. **Ba** ἀνου̅ **Ld V**δ ἀν̅ῶν (ου supr.), m. 2 supr., **Vc** ἐλθεῖν **Ba**, (προ m. 2 supr.) **Vc** (πρ̊ supr., m. 1?) **Ac** προελθεῖν **P** ἰδεῖν **V**δ, m. 2 **Wc** 1 δαί, ὲ supr. m. 2, **Vc** τε om. **Pc** 2 ὁ ὑμέναιος **V** 3 λογιστέον τὴν δάφνην **V**δ 5 καὶ συγκεχωρήσθω **Pa** 6 ἐκ γῆς **Ld Vg Wc** τῆς γῆς **Lb Vb** 7 συγχωρήσωμεν **Ba** γέννησιν **Pc**, (ε supr. m. 1) **Pa**, (ε m. 2) **Vc** γένεσιν **Ba Ac** 9 cf. 20, 7 φύσαντι; et 12 φύσασαν; edit. 10 οὐκοῦν ἐλάνθανεν Io. Sic. VI 360, 15 W. 10. 11 ἀποπν⌊ί ex ἡ⌉γων **Vc** 12 παρὰ τὴν φύσασαν om. Io. Sic. 13 ἧς γὰρ **Ld Vg** 14 πάθους Io. Sic. γένεσιν οὐκ ἐδέχετο **Vc Ac** οὐκ ἐδέχετο γένεσιν **P Ba** Io. Sic. 15 συγκεχωρ⌊ῆ ex ἡ⌉σθ⌊αι ex ω⌉, m. 2 οῦμεν supr., **Vc** συγχωροῦμεν **P Ba Ac** συγχωρῶμεν m. po. **R** 17 τοῖς θεοῖς **Ba** μαρτυρεῖν **V** ἐπιμαρτυρεῖν **P** 18 νοσοῦσιν ⌊οἱ er.⌉ **Ac** 20 χαλεπώτερον **Pa Vc Ba** χαλεπώτατον **Pc Ac**, m. 2 **Vc** 21 ⟨θεῶν⟩ οἶδεν Scheffer; cf. 15, 19

Πῶς δὲ διώκων τὴν κόρην ὁ Πύθιος θνητῆς ἐγένετο δεύτερος; ἄνδρες γυναικῶν ὑπερέχουσι, καὶ γυναῖκες θεῶν μεῖζον εἰλήφασι; τὸ θνητοῖς ἐλαττούμενον καὶ θεοὺς ὑπερέβαλε; Τί δὲ ἡ μήτηρ τὴν κόρην ἐδέχετο φεύγουσαν; τῶν φαύλων ὁ γάμος; καὶ πῶς αὐτὴ μήτηρ ἐγένετο; ἀλλὰ τῶν ἀγαθῶν; καὶ τί τὴν παῖδα τῶν καλῶν ἀπεστέρησεν; Ἢ τοίνυν μήτηρ οὐ γέγονεν ἢ γενομένη 30 *φαύλη νομίζεται.*

Τί δὲ τοῖς οἰκείοις ἔργοις ἡ Γῆ διεμάχετο; ἐλύπει τὸν Πύθιον σῴζουσα, καὶ τὸν αὐτὸν πάλιν ἐψυχαγώγει παράγουσα; ψυχαγωγεῖν οὐκ ἐχρῆν, εἰ λυπεῖν ἐβούλετο. Τί δὲ ὁ θεὸς ἐστεφανοῦτο τὸ δένδρον παρὰ τοὺς τρίποδας; ἡδονῆς τὸ βλάστημα γέγονε σύμβολον, ἀρετῆς δὲ μαντεία τεκμήριον δείκνυται· πῶς οὖν συνῆψεν ὁ Πύθιος, ἃ μὴ πέφυκε μίγνυσθαι; τί δαί; θνητὴ μὲν ἡ πρόφασις, τὸ δὲ πάθος ἀθάνατον;

Πέρας ἔστω τῶν ποιητῶν, μὴ κατὰ ποιητὰς δόξω φθεγγόμενος.

VI. ⟨*ΠΕΡΙ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ.*⟩

Κατασκευή ἐστι προκειμένου τινὸς βεβαίωσις πράγματος.

Κατασκευαστέον δὲ τὰ μήτε λίαν σαφῆ μήτε ἀδύνατα παντελῶς, ἀλλ' ὅσα μέσην ἔχει τὴν τάξιν.

Δεῖ δὲ κατασκευάζοντας τοῖς ἐναντίοις χρήσασθαι τῆς ἀνασκευῆς καὶ πρῶτον μὲν εἰπεῖν εὐφημίαν τοῦ φήσαν-

---

1 *ἐγίνετο* **Ba**, m. 2 **Vc** **3** *πῶς* ante *καὶ* add. **Ac** *τοὺς* pro *καὶ* **Vb** **4** *θεο⌊ὺ* m. po.⌉*ς* **Vc** **5** *τῶν φαύλων* **Ba Ac**, v. l. m. 2 **Pa**, m. 2 **Vc** *φαῦλον* (om. *τῶν*) **P Vc**; Sard. '*φαύλων* (sic **Vω**, *φαῦλον* **Wc**) *ὁ γάμος*'· *λείπει τὸ ἄρθρον, ἵν' ᾖ* '*τῶν φαύλων*' **7** *τοίνυν* om. **Vc**; post *μήτηρ* **Ac** **9** *δαί*, m. 2 *ε* supr., **Vc** **11** *λυπεῖν* ⌊*πάλιν* del.⌉ **Ld** **12** *δαὶ* **Vc** **14** *μαντεία*⌊!⌉ **Vc** *δείκνυται* add. m. 2 **Vc** **15** *μίγνυσθαι* m. po. (ex *γίνεσθαι*?) **Ba** *δαὶ* **Vc** *δὲ* **P Ba Ac** **18** *φθεγγόμενος* **Ba Ac**, m. 2 **Vc**, v. l. **P** *φθέγγεσθαι* **P Vc** **23** *τὴν* supr. m. 1 **Vc** **24** *ἅπασι* post *ἐναντίοις* add. **Ba Ac**, m. 2 **Vc** *χρῆσθαι* **Pc**

τος, εἶτα ἐν μέρει θεῖναι τὴν ἔκθεσιν, καὶ τοῖς ἐναντίοις χρήσασθαι κεφαλαίοις, ἀντὶ μὲν ἀσαφοῦς τῷ σαφεῖ, ἀντὶ δὲ ἀπιθάνου τῷ πιθανῷ καὶ δυνατῷ ἀντὶ τοῦ ἀδυνάτου καὶ ἀκολούθῳ ἀντὶ τοῦ ἀνακολούθου τῷ τε πρέποντι ἀντὶ τοῦ ἀπρεποῦς καὶ συμφέροντι ἀντὶ τοῦ ἀσυμφόρου.

Ἡ γυμνασία δὲ αὕτη πᾶσαν περιέχει τὴν τῆς τέχνης ἰσχύν.

Κατασκευή· ὅτι εἰκότα τὰ κατὰ Δάφνην.

Ὁ ποιηταῖς ἀντερῶν αὐταῖς ἀντερεῖν δοκεῖ μοι ταῖς Μούσαις· εἰ γάρ, ὅσα ποιηταὶ φθέγγονται, ταῦτα τῇ τῶν Μουσῶν διεξέρχονται γνώμῃ, πῶς οὐκ ἂν ἀντιλέγοι
31 ταῖς Μούσαις ὁ τὰ ποιητῶν κακίσαι ζητῶν; πάντων μὲν οὖν ἐγὼ τὴν γνώμην ἀποδέχομαι τῶν ποιητῶν, πάντων δὲ μάλιστα τοῦ τὴν Δάφνην ἐρωμένην εἶναι τοῦ Πυθίου φιλοσοφήσαντος· οἷα γὰρ εἰπόντος τινὲς ἀπιστοῦσι.

Δάφνη, φησί, Γῆς προῆλθε καὶ Λάδωνος. τί τοῦτο πρὸς θεῶν ἄπιστον; οὐχ ἅπασι γένεσις ὕδωρ καὶ γῆ; οὐ σπέρμα τοῦ βίου τὰ στοιχεῖα προέρχεται; εἰ δὲ γῆς τε καὶ ὕδατος ἅπαν ὃ γίνεται πρόεισι, βεβαιοῖ Δάφνη τὴν κοινὴν ἁπάντων γονήν, Γῆς προελθοῦσα καὶ Λάδωνος.

2 σαφοῦς, ά m. 1 supr., Pa 3 τῶι ante δυνατῷ add. Ac, m. 2 Vc τοῦ V om. P 4 τῶ ἀκολούθω Ac τοῦ V om. P καὶ τῶ (om. τε) Ba 5 τῶ post καὶ add. Ba Ac, m. 2 Vc τοῦ om. Ac 6 ἐν ἑαυτῆι post πᾶσαν add. Vc, cf. 10, 18 ἑαυτῇ add. mg. (m. 1 ?) Pa ἔχει Ba 8 ὅτι ⌊II—III⌉ Ac 11 τῶν P om. V ἂν ἀντιλέγοι P Vc ἀντιλέγει (om. ἂν) Ac, v. l. P, v. l. m. 2 Vc ἀντιλέγει^ν (ν m. 1?), ante 12 ὁ m. po. supr. δοκεῖ, Ba (Lb: πῶς οὐ δοκεῖ ἀντιλέγειν) 12 ταῖς Pc Vc αὐταῖς ταῖς Pa Ba Ac αὐταῖς post ἂν Vδ τὰ τῶν ποιητῶν Vδ κακ⌊ίσαι⌉, acutus supra pr. α er., Pa 13 ἐγὼ om. Vδ τῶν om. Ac 14 εἶναι post Πυθίου Vg Wc, om. Ld τοῦ^ω πυθίου^ω, m. 1, Ba 15 εἰπόντος^ι, ϊ m. 2, Vc 16 γῆς P Vc ἐκ γῆς Ba Ac 17 cf. e. g. Xenophanes (Diels, *Vorsokratiker* I³ p. 64): πάντες γὰρ γαίης τε καὶ ὕδατος ἐκγενόμεσθα 18 σπέρματα Ld Vg Wc προέρχονται Ac 20 ἡμῶν post ἁπάντων add. Ac

Γεγονυῖα δὲ ὅθεν ἅπαντα γίνεται, τὴν ὄψιν προεῖχε τῶν ἄλλων, καὶ μάλα εἰκότως· ἃ γὰρ πρῶτα γῆς ἀναδίδοται, μετὰ τοῦ τῆς φύσεως προέρχεται κάλλους· πολλαὶ μὲν γὰρ σωμάτων μεταβολαὶ καθεστήκασι, παρ' οἷς ὁρᾶται τὸ κάλλος, τὸ δὲ πρῶτον φανὲν τῶν πάντων ἐστὶν ὡραιότερον. εἰκότως οὖν Δάφνη τὴν ἰδέαν προήνεγκε, πρώτη τῶν ἄλλων γενομένη τῆς γῆς.

Διαφερούσης δὲ Δάφνης τὴν ὄψιν, ἠράσθη τῆς παιδὸς ὁ Πύθιος, καὶ μάλα εἰκότως· πᾶν γὰρ εἴ τι καλὸν ἐν γῇ πολιτεύεται, προῆλθε θεῶν· εἰ δὲ τῶν ἐπὶ γῆς ἀγαθῶν τὸ κάλλος εὐδαιμονέστερον, οἷς τὸ κάλλος δωρεὰ τῶν θεῶν, ἐραστὴν εἶχε τὸ κάλλος θεόν· ἃ γὰρ θεοὶ δωροῦνται, στέργουσιν ἅπαντες.

Ἐρῶν δὲ ὁ θεὸς προῃρεῖτο τὸ πάθος ἰάσασθαι. τοιαῦται γὰρ αἱ ἀρεταὶ πρὸς βίαν ἔχουσι κτώμεναι, καὶ πόνων χωρὶς ἀρετὴν οὐχ ὑπάρχει λαβεῖν· ὅθεν ἐπόνει ποθῶν καὶ πονῶν οὐ κατείληφε. πέρας γὰρ οὐκ ἔστιν ἀρετῆς κατιδεῖν· ὅθεν ἐρᾶν τὸν Πύθιον λέγουσιν, οὐ γῆν, οὐ τὴν φύσιν τῶν θεῶν ἐξελέγχοντες, ἀλλὰ τῆς ἀρετῆς τὴν φύσιν δηλοῦντες ὑπαίτιον· καὶ χαρακτηρίζει τὸ διῶκον τὸ διωκόμενον.

Φευγούσης δὲ τῆς παιδός, ἡ μήτηρ ἐδέχετο. τὰ γὰρ 32
θνητὰ πάντα τοιᾶσδε γέγονε φύσεως· ἀφ' ὧν προῆλθον,

---

1 *δὲ* om. **Pc** 2 *τῆς γῆς* **Vδ** 2 3 *ἀναδίδονται* **Ac** 3 *κάλλους προέρχεται* **Ba** 4 *σώματος* **Vc** 5 *πρώτως* m. 2 ex *πρῶτον* **Vc**; cf. Anon. VI 7, 14 W. *γρ φυὲν* **P** *ἄλλων* **Vδ** 6 *ἡ δάφνη* **Pc** 8 *τῆς δάφνης* **Vδ** 10 *πολιτεύεται* om. m. 1 (supr. m. 2) **Vc** 11 'imo *εὐδαιμονέστατον*' Spengel 12 *οἱ θεοὶ* **Vδ** 13 *τέρπουσιν ἅπαντας* **Ld** 14 *ὁρῶν* **Vg**, m. 1 **Wc** 15 *πρὸς βίαν*, mg. m. 1 *οἱ δὲ πρεσβείαν*, **Ac**, schol. Laur.; vix sanum 'num *ἥκουσι κτωμένοις*?' Spengel 16 cf. 6, 13 17 *πονῶν* v. l. **Ma** *ποθῶν* **PV**; cf. Finckh, Progr. Heilbronn. 1865, p. 4 18. 19 *οὐ γῆν* erasa **Ba** 19. 20 *τὴν φύσιν τῆς ἀρετῆς* **Ld Vg Wc** 23 sq. cf. Xenophanes (Diels, *Vorsokratiker* I³ p. 63): *ἐκ γαίης γὰρ πάντα καὶ εἰς γῆν πάντα τελευτᾷ* ⌊*ἀ*⌉*φ' ὁ*⌊*ν*⌉ **Vc** *ἐφ' ἃ* **Vb** *ἀφ' ὧν γὰρ* **Ld Vg Wc** *προῆλθ*⌊*ο* ex *ε* vel *ε* ex *ο*⌉*ν* **Ba** *προῆλθεν* **Vc**

ἐπὶ ταῦτα ἐπείγονται. διὸ χωρεῖ Δάφνη πρὸς Γῆν, τῆς Γῆς προελθοῦσα.

Καὶ δεξαμένη τὴν κόρην ἡ Γῆ φυτὸν ἀνέδωκεν· ἄμφω γὰρ ἔργα καθέστηκε γῆς, καὶ παρὰ ταύτην ἄνθρωποι πίπτοντες καὶ δένδρα παρ' ἐκείνης φυόμενα.

Καὶ φανὲν τὸ φυτὸν Ἀπόλλωνι τιμῆς γέγονεν αἴτιον· θεοὶ γὰρ ἔξωθεν τῆς ἑαυτῶν προνοίας οὐδὲ τὰ φυτὰ καταλείπουσιν, ἀλλὰ καὶ στεφανοῦνται γινόμενα· ἀπαρχαὶ γὰρ γῆς θεοῖς ἀνατίθενται. Καὶ μαντικῆς γέγονε σύμβολον, προσῆκον οἶμαι καὶ τοῦτο· τήν τε γὰρ κόρην Σωφρόνην ὀνομάζουσι, καὶ χρησμῳδεῖν σωφροσύνης προέρχεται. οἷς τοίνυν ἠγνόησεν ἡ παῖς ἡδονήν, ἀρεταῖς ἀνατίθεται· οὐ γὰρ ἦν ἰδεῖν τὸ μέλλον ἀκρασίαν νοσήσαντα.

Ἐπὶ τούτοις θαυμάζω τοὺς ποιητάς, καὶ διὰ τοῦτο τὸ μέτρον τιμῶ.

VII. ⟨*ΠΕΡΙ ΚΟΙΝΟΥ ΤΟΠΟΥ.*⟩

Κοινός ἐστι τόπος λόγος αὐξητικὸς τῶν προσόντων κακῶν.

Εἴρηται δὲ οὕτως ἀπὸ τοῦ κοινῇ πᾶσιν ἁρμόττειν τοῖς μετασχοῦσι τοῦ αὐτοῦ πράγματος· ὁ γὰρ κατὰ προ-

---

1 *ἐπὶ ταῦτα* m. 2 suppl. **Vc** *ἐπείγονται*, ε m. 2, **Vc** 3 *φυτ⌊ο⌉ν* **Ba** 4 *οἱ ἄνοι* **Pc** 6 *ἀπόλλωνος*, ι m. 2 (1?), **Vc** 7 *ἔξω* **Ba Ac** 8 *στεφανοῦται*, ν m. 2, **Vc** 10 *σύμβο⌊λ⌉λον* **Ac** 11 *σωφροσύνην* **Vδ**, (*σύ* er.) **Pa** *τὸ* post *καὶ* add. **Ba Ac**, m. 2 **Vc** *σωφροσύνηι* **P**, (ς m. 2) **Vc** *ἐκ σωφροσύνης* Geopon. XI 2 12 *ἡ παῖς ἠγνόησεν* **Vc** 14 *νοσήσασαν*, *ντα* m. po., **Ac**, v. l. m. po. **Vc**, Dox. 366, 12 19 *τινὶ* post *προσόντων* add. **Ld Vδ Wc**, Dox. 372, 28 (om. 462, 23), Steph. in Arist. Rhet. 282, 15 R., supr. m. po. **Ba** *κακῶν* **Vc Ba** *ἢ καλῶν* post *κακῶν* add. **P** (at cf. p. 17, 9 sq. 27, 14; Dox. 462, 25) *καλῶν ἢ* ante *κακῶν* add. **Ac Wc**, m. 2 **Vc**, Dox. 372, 18. 28, Sard., Moses (Praef. XVII) *κα⌊λ* m. po. ex *κ⌉ῶν* (*ἢ κακῶν* supr. m. po.) **Ba** *καλῶν* (om. *ἢ κακῶν*) Steph.; cf. Praef. V 20 *οὗτος* m. 1 **Vc**

δότου λόγος κοινῇ πᾶσιν ἥρμοσε τοῖς κοινωνοῦσι τῆς πράξεως.

Δευτερολογίᾳ δὲ ἔοικε καὶ ἐπιλόγῳ· διὸ προοίμιον μὲν ὁ κοινὸς τόπος οὐκ ἔχει, προοιμίων δὲ πλαττόμεθα τύπον γυμνασίας ἕνεκα τῆς πρὸς τοὺς νέους· μεθ' ἃ θήσεις κεφάλαιον πρῶτον ἐκ τοῦ ἐναντίου, εἶτα ἐποίσεις τὴν ἔκθεσιν οὐχ ὡς διδάσκων, ἔγνωσται γάρ, ἀλλ' ὡς παροξύνων τὸν ἀκροώμενον· μεθ' ἣν ἐποίσεις τὴν σύγκρισιν ἐκ παραθέσεως συνάγων τῷ κατηγορουμένῳ τὸ μεῖζον· εἶτα γνώμην κεφάλαιον οὕτω καλούμενον, δια- 33
βάλλων τὴν τοῦ πράξαντος διάνοιαν· εἶτα παρέκβασιν, 11
στοχαστικῶς κακίζων τὸν φθάσαντα βίον· ἔπειτα ἐλέου ἐκβολήν, καὶ τελευταῖα τοῦ προγυμνάσματος τὰ τελικὰ κεφάλαια, νόμιμον, δίκαιον, συμφέρον, δυνατόν, ἔνδοξον, ἐκβησόμενον.

Κοινὸς τόπος κατὰ τυράννου.

Ὡς ἑστήκασι νόμοι καὶ δικαστήρια παρ' ἡμῖν πολιτεύεται, νόμοις ὑπεχέτω τὴν κόλασιν ὁ μηκέτι εἶναι τοὺς νόμους ποιῶν. εἰ μὲν γὰρ ἔμελλε τὴν παροῦσαν δίκην διαφυγὼν δημοτικώτερος ἔσεσθαι, τυχὸν ἄν τις αὐτὸν ἀφῆκε τῆς δίκης· ἐπειδὴ δὲ τὸ παρὸν ἐκφυγὼν βιαιότερος ἔσται, ποῦ δίκαιον τυραννίδος ἀρχὴν τὴν τοῦ παρόντος καταστῆναι συγγνώμην;

3 προοίμια Ac 6 κεφάλαια Ba Ac πρῶτον μὲν Ld Wc 9 τῷ παραβαλλομένῳ Ld 11 πράξαντος, m. 2 supr. γμα, Vc πράγματος Sard. („ . . . πρᾶγμα λέγων αὐτὸ τὸ ὑποκείμενον καθ' οὗ τὸν λόγον ποιούμεθα“) 13 τελευταῖον m. po. Ac θήσεις ante τὰ add. Ac 14. 15 νομίμωι· δικαίωι· συμφέροντι· δυνατῶι· ἐνδόξωι· τῶι ἐκβησομένωι m. 1 Vc (cr. m. 2) 16 sq. cf. Liban. VIII 195 F. 17 ⌊cr. III⌉ὡς Vc (Sard. Vω text. ὡς, lemm. ἕως . . . τὸ ἕως ἀντὶ τοῦ ἐπεί . . . ἀντὶ τοῦ ἡνίκα; om. Wc) 18 τὴν δίκην Vδ μηκέτ' P 18. 19 τοὺς νόμους εἶναι Vδ 19 μὲν P om. V 21 ἀφῆκεν αὐτὸν Ba ἐπεὶ Ac; cf. 19, 15 22 βιαιότερος P, m. po. V βεβαιότερος V; cf. 20, 11 ἀρχὴν τυραννίδος Ld Vδ Wc 23 καταστῆσαι Wc

Οἱ μὲν οὖν ἄλλοι πάντες ὅσοι τὸ δικάζειν εἰλήχασιν οὐδέν τι βλάβος ἐκ τῆς τῶν κρινομένων ἀφέσεως κέκτηνται, τυραννίδος δὲ ἄφεσις ἐπὶ τοὺς δικάζοντας ἐποίσει τὴν βλάβην· οὐδὲ γὰρ τὸ δικάζειν ἔτι καταλιμπάνεται τυράννου κρατήσαντος.

Δοκεῖτε δέ μοι μᾶλλον περὶ τῆς τοῦ παρόντος διανοίας σκοπεῖν ἀκριβέστερον, εἰ τὰς τῶν προγόνων λογίσοισθε γνώμας· ἡμῖν ὥσπερ καλῶς ποιοῦντες πολιτείαν εὗρον δυναστείας ἀπηλλαγμένην, καὶ μάλα δικαίως· ἐπειδὴ γὰρ ἄλλοτε ἄλλαι τοῖς ἀνθρώποις τύχαι προσπίπτουσι καὶ μεταποιοῦσι τῶν ἀνθρώπων τὰς γνώμας, ἐπανορθούμενοι τὸ τῆς τύχης ἀνώμαλον τῇ τῶν νόμων ἰσότητι νόμους ἐξεῦρον, μίαν πᾶσιν ἐξ αὐτῶν ἐργαζόμενοι γνώμην· καὶ τοῦτο ταῖς πόλεσι γίνεται νόμος, ἐπανόρθωμα κακῶν ὧν αἱ τύχαι ποιοῦσιν.

34 *Ὧν οὗτος οὐδὲν ἐνθυμούμενος βεβούλευταί τι βούλευμα κάκιστον, τὸν τῆς πολιτείας μεταθεῖναι θεσμόν. καὶ τοιαῦτα πρὸς ἑαυτὸν διελέγετο· ʽτί ταῦτα, θεοί; παρὰ τοὺς πολλοὺς ὀφθεὶς ἴσον καθάπαξ ἔχων τοῖς ἄλλοις ἀνέξομαι καὶ μάτην ἐῶ τὴν τύχην φιλοτιμεῖσθαι τὸν πλοῦτον; εἰ ταὐτὰ τοῖς πολλοῖς ὑποστήσομαι καὶ συνιόντες κρινοῦσι πένητες, καὶ τὸ δοκοῦν τοῖς πολλοῖς νόμος προῆλθεν ἐμοί. τίς οὖν ἔσται τούτων ἀπαλλαγή; καταλήψομαι τὴν ἀκρόπολιν καὶ τοὺς κάκιστα ἀπολου-*

---

2 *τῆς* om. m. 1 **Vc** 3 *τυραννίδος δὲ ἄφεσις* **PVc** *τύραννος δὲ ἀφεθεὶς* **Ba Ac**, m. 2 **Vc**, cf. Nic I 319, 20 **W.** 4 *δικάζειν* **Pa V** *κρίνειν* **Pc** 6 *δοκεῖ*, m. po. add. *τε*, **Ba** *γρ´ δοκεῖ* **P** 7 *λογίσοισθε* **P** *λογιεῖσθε* **VcBa** *λογίσεσθε* **Ac** 8 *ἡμῖν γὰρ* **Ma** *οἱ πρόγονοι* add. post *ἡμῖν* **P**, post *ποιοῦντες* **Ba** om. **Vc** (m. 2 supr. post *ἡμῖν*), **Ac** *καλόν, ὧς* m. 2, **Ac** 10 *τύχαι* ante *τοῖς* **Ba** *ἄλλαι* post *ἀνθρώποις* **Vδ** 10. 11 *καὶ μεταποιοῦσι* om. **Vc** 11 *τὰς τῶν ἀνθρώπων* **Ac** 12 ⌊III—IV⌉ *τὸ* **Vc** 14 *γίνεται* om. **Pc** *νόμος εἰς ἐπανόρθωσιν* **Vδ**, at cf. p. 47, 9 17 *τὸν* om. m. 1 **Vc** 18 *αὑτὸν* **Vc** 19 *ἔχειν*, *ων* supr. m. 2, **Vc** *τοῖς ἄλλοις ἔχων* **Ba** 21 *με* ante *τὸν* supr. m. po. **Ba** 22 *κρινοῦσί με* ex cod. Vindob. 18 Walz

μένους ἐκποδὼν καταστήσομαι νόμους καὶ οὕτω νόμος ἔσομαι τοῖς πολλοῖς, οὐχ οἱ πλείους ἐμοί.' ταῦτα πρὸς ἑαυτὸν διεξήρχετο οὐκ ἐπιθεὶς τὸ πέρας· θεῶν γὰρ κατεκώλυσεν εὔνοια. μὴ οὖν δι' ὧν χάριν τοῖς θεοῖς ἐποφείλομεν, ταῦτα τοῦτον καὶ διασώσειε τήμερον.

Δεινὸν ὁ φονεύς, ἀλλὰ τύραννος μεῖζον καθίσταται· ὃ μὲν γὰρ εἰς ἕνα παρατυχόντα μιαιφονεῖ, ὃ δὲ ὅλας μεταβάλλει τὰς τῆς πόλεως τύχας. ὅσῳ τοίνυν τὸ λυπεῖν ἐν βραχεῖ τοῦ πάντας μιαιφονεῖν ὑπάρχει καταδεέστερον, τοσοῦτον ἀνδροφόνος τυράννου φαυλότερον.

Ἕπεται τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ἀνθρώποις, κἂν δεινότατα πράξωσι, τὴν γνώμην γοῦν ἐξελέσθαι τῆς πράξεως, μόνος δὲ τύραννος ἀκούσιον εἰπεῖν οὐκ ἔσχε τὴν τόλμαν. εἰ μὲν γὰρ ἄκων ἐνεχείρει τῷ τυραννεῖν, τυχὸν ἂν τις αὐτὸν ἀφῆκε τῆς δίκης· ἐπειδὴ δὲ βεβουλευμένως ἔδρασε, ποῦ δίκαιον ὑπεξελεῖν τὸ πρὸ τῶν ἔργων τῇ γνώμῃ γενόμενον;

Οἱ μὲν οὖν ἄλλοι πάντες ἄνθρωποι παρ' ὑμῖν οἱ

---

1 νόμους post ἀπολλουμένους (sic) Ba οὕτως Pa Ac 3 αὐτὸν Vc Ac αὐτὸν Ba ἐπιθ⌊εἰ⌉σ⌊II—III⌉ τὸ Vc 3. 4 διεκώλυσεν Ac 4 ⌊I⌉ εὔνοια Pa πρόνοια Walz, cf. Dox. 410, 25 γοῦν Vδ 5 τουτονὶ Ba καὶ P Ac om. Ba, (III litt. er.) Vc σήμερον Pc Ac

6 ἀλλὰ Vc Ac ἀλλ' ὁ Pc Ba ἀλλὰ (ο supr.) Pa 7 ἕνα τὸν Vδ 8 ὅσω Vc Ba, (ον m. 1 supr.) Pa ὅσον Pc Ac 10 τοσοῦτον Pc Vc Ac τοσούτω Ba, (ον m. 1 supr.) Pa, m. 2 Vc ἀνδροφόν⌊ος m. po.⌉ Pa τυράννου φαυλότερον Pc Vc τ⌊υ ex ὑ⌉ράννο⌊υ m. po. ex ς⌉, acc. supr. α m. po., Pa τυραννίδος ἐπ' ἔλαττον Ba, v. l. m. 1 Pa (Pc mg. m. 1 solum τυραννίδος), v. l. m. 2 Vc, (τυραννίδος ante ἀνδροφόνος) Ac; Sard. (lemma Vω Wc: τοσοῦτον ἀνδροφόνος τυραννίδος ἐπ' ἔλαττον): γρ' φαυλότερον 11 ἅπασιν P Ba om. Vc Ac post ἀνθρώποις Ld Vg Wc 12 γοῦν γνώμην Ld Vg Wc 13 δ' ὁ Vδ οὐκ ἔσχεν εἰπεῖν Ba Ac ἔχει ex cr. Vγ 14 γὰρ om. m. 1 Vc ἐπεχείρει Vδ τὸ Ac, m. 1 Vc 15 δίκης scripsi coll. 17, 21 γνώμης PV κρίσεως Nic. I 321, 24 W. ἐπειδὴ V ἐπεὶ P 16 αἰτίας ante ὑπεξελεῖν add. Ba, v. l. Dox. (excidit W II), supr. m. po. Vc om. P Vc Ac, lemma Sard. (Vω Wc) ὑπεξελθεῖν τὸν Portus (mg. γρ. ὑπεξελεῖν) τὸ V, v. l. P, lemma Sard. (Vω Wc) τὸν P 16. 17 γινόμενον Vc 18 οὖν P Vc Ac γὰρ Ba

κρινόμενοι τὸ παρὸν μόνον ὑπεύθυνον ἔχουσι, διὰ δὲ τὸ φθάσαν πολλάκις ἀφίενται, μόνος δὲ ὁ παρὼν ἐπ' ἀμφοτέρῳ κρίνεται βίῳ· τό τε γὰρ φθάσαν ἐπὶ μετρίοις
35 οὐκ ἤγαγε καὶ τὸ παρὸν τῶν γεγενημένων ἐστὶ χαλεπώτερον. ὥστε ἀμφοτέρων ὑπεχέτω τὴν δίκην, ὧν τε πρότερον καὶ ὧν μετ' ἐκεῖνα λελύπηκε.

Τίνες οὖν αὐτὸν ἐξαιτούμενοι λύσονται; 'νὴ Δία παῖδες.' ἀλλ' ὁπόταν ὀδύρωνται, τότε παρεστάναι τοὺς νόμους νομίσατε, οἷς πολλῷ δήπου δικαιότερον ἢ τοῖς τούτου παισὶ τὴν ψῆφον ἐπενεγκεῖν· διὰ μὲν γὰρ τοὺς τούτου παῖδας ἡ τούτου τυραννὶς βεβαιώσεται, διὰ δὲ τοὺς νόμους τὸ δικάζειν ὑμεῖς παρειλήφατε. ὥστε δι' οὓς ὑμεῖς δικασταὶ καθεστήκατε, τούτοις ἐστὲ δικαιότεροι τὴν ψῆφον ἐπενεγκεῖν.

Καίτοι εἰ νόμος τοὺς ἐλευθεροῦντας τὴν πατρίδα τιμᾶν, τοὺς καταδουλουμένους κολάζεσθαι λείπεται.

Δίκαιον δὲ τοσαύτην ἐν ὑμῖν ὑποστῆναι τὴν δίκην, ὁπόσην αὐτὸς κατειργάσατο.

Λυσιτελήσει δὲ πεσὼν τύραννος· ἑστάναι γὰρ παρασκευάσει τοὺς νόμους.

Ῥᾷον δὲ τὴν τοῦ παρόντος ἐργάσασθαι κόλασιν· οὐ γάρ, ὥσπερ αὐτῷ δορυφόρων ἐδέησεν εἰς τὴν τῆς τυραν-

---

1 μόνον om. m. 1 **Vc** 1. 2 τὸ φθάσαν δὲ **Vδ** 2 πολλάκις **VcBa** post ἀφίενται **Ac** om. **P** 3 γρ' κρίνεται παρ' ὅλω βίω m. po. **Vc** μετρίον **Ba**, (οις supr.) **Pa**, (οις m. 2) **Vc** 6 μετ' ἐκεῖνα **PBaAc**, Dox. (intercidit W II), μετα ταῦτα m. 1 **Vc**, Dox. in Herm. Π. εὑρ. 125,13 7.8 cf. 12,9 8 οἱ π. Glöckner; cf. 45,18 10 γε, ἀρ m. 2 supr., **Vc** 11 alt. τούτου om. **Pc** βεβαιώσεται **VcBa** βεβαιωθήσεται **PAc** 13 οὓς **PVcAc** ὧν **Ba**, m. 2 **Vc**, m. po. **Pc** 14 εἰσενεγκεῖν **Ac** 15 νόμοι σι **Pa** ὁ νόμος . . . τιμᾶν ἐπαγγέλλεται **Vδ** 16 καταδουλωμένους m. 1. **Vc** 17 ἡμῖν **Wc** 18 ἂν add. ante αὐτὸς lemma Sard. **Vω**, post αὐτὸς **Wc** ὅσην αὐτὸς εἰς ὑμᾶς κατειργάσατο Dox. in Herm. Π. εὑρ. 125, 13 ἀπειργάσατο **Vδ** 19 λυσιτελέσει, η m. 1 supr., **Vc** δὲ om. **Ba** ὁ τύραννος lemma Sard. (**VωWc**) 21 ῥάδιον **Vδ**, v. l. **Pc** γὰρ (m. po. δὲ) **Vc** ἐργάσασθαι **V**, v. l. **P** ἐργάσεσθε **P** 22 τῆς om. **PBa**

νίδος ἐπίθεσιν, οὕτω καὶ ἡμῖν δεήσει συμμάχων εἰς τὴν τοῦ τυράννου κατάλυσιν, ἀλλὰ δικαστῶν ἀρκέσει ψῆφος ὅλην ἀνελεῖν τυραννίδος τὴν δύναμιν.

VIII. ⟨*ΠΕΡΙ ΕΓΚΩΜΙΟΥ*⟩

Ἐγκώμιόν ἐστι λόγος ἐκθετικὸς τῶν προσόντων καλῶν.

Εἴρηται δὲ οὕτως ἐκ τοῦ ἐν κώμαις ᾄδειν τὸ παλαιόν· κώμας δὲ ἐκάλουν τοὺς στενωπούς.

Διενήνοχε δὲ ὕμνου καὶ ἐπαίνου τῷ τὸν μὲν ὕμνον εἶναι θεῶν, τὸ δὲ ἐγκώμιον θνητῶν, καὶ τῷ τὸν μὲν ἔπαινον ἐν βραχεῖ γίνεσθαι, τὸ δὲ ἐγκώμιον κατὰ τέχνην ἐκφέρεσθαι.

Ἐγκωμιαστέον δὲ πρόσωπά τε καὶ πράγματα, καιρούς τε καὶ τόπους, ἄλογα ζῷα καὶ πρὸς τούτοις φυτά· πρόσ- **36** *ωπα μὲν ὡς Θουκυδίδην ἢ Δημοσθένην, πράγματα δὲ ὡς δικαιοσύνην ἢ σωφροσύνην, καιροὺς δὲ ὡς ἔαρ ἢ θέρος, τόπους δὲ ὡς λιμένας καὶ κήπους, ἄλογα ζῷα ὡς ἵππον ἢ βοῦν, φυτὰ δὲ ὡς ἐλαίαν ἢ ἄμπελον. Ἐγκωμιαστέον δὲ καὶ κοινῇ καὶ καθ' ἕκαστον, κοινῇ μὲν ὡς ἅπαντας Ἀθηναίους, ἰδίᾳ δὲ ὡς Ἀθηναίων ἕνα.*

Ἡ μὲν οὖν διαίρεσις αὕτη τοῦ ἐγκωμίου· ἐργάσαιο

5—24, 22 leguntur etiam in **Ph**

---

1 *ἐπίθεσιν* **VcBa** *ἐπίδειξιν* **PAc** *ἡμῖν*, *ὑ* m. 2 supr., **Vc** 2 *τοῦ* om. v. l. **Wc** 3 *ὅλην* m. 1 **Wc** *ὅλης* **PV** 5 *τινὶ* post *προσόντων* add. **VδWc**, m. po. **BaAc** 6 *οὗτος* m. 2 ex *οὕτως* **Vc** om. **Ph** *ἐκ* **PPh**, m. 1 **Vc** *ἀπὸ* **BaAc** 7 *δὲ* **PVPh**, Herm. 15, 5 *γὰρ* **LdVgWc**, Etym. M. 311 *οἱ παλαιοὶ* post *ἐκάλουν* add. **BaAc** v. l. **P**, cf. Etym. M. *στενοπούς* **Ph** 9 *τῷ* cr. (m. 2?) ex *τὸ* **Vc** *μὲν* om. **Vδ** 14 *ἢ* om. **Ph** *δημοσθένη*⌊⌉ **Ac** 15 alt. *ἢ* om. **Vg** *καὶ* **Vδ** 16 *δὲ* om. **Ph** *λίμνας* **LdVgWc** *καὶ* **PVc** *ἢ* **BaAcPh**, m. 2 **Vc** *κ*⌊*η*, m. po?⌉*πους* **Pc**; Menand. III 352, 7 Sp.: *κόλπους* *ἄλογα δὲ* **Ba** *ὡς* om. **Ph** 17 *καὶ* pro *ἢ* **Vδ** *φυτὰ — ἄμπελον* om. **Ph** *ἄμπελον ἢ ἐλαίαν* **Ba** 19 *πάντας* **Ph** *ἀθηναίων* **VcBa** *ἀθηναῖον* **PAcPh** *ἕνα ἀθηναῖον* **Vδ** 20 *τοῦ ἐγκωμίου* om. **Ph** *ἐργάσαιο*: cf. 4, 12 ann.

δ' αὐτὸ τοῖσδε τοῖς κεφαλαίοις· προοιμιάσῃ μὲν πρὸς τὴν οὖσαν ὑπόθεσιν· εἶτα θήσεις τὸ γένος, ὃ διαιρήσεις εἰς ἔθνος, πατρίδα, προγόνους καὶ πατέρας· εἶτα ἀνατροφήν, ἣν διαιρήσεις εἰς ἐπιτηδεύματα καὶ τέχνην καὶ νόμους· εἶτα τὸ μέγιστον τῶν ἐγκωμίων κεφάλαιον ἐποίσεις τὰς πράξεις, ἃς διαιρήσεις εἰς ψυχὴν καὶ σῶμα καὶ τύχην, ψυχὴν μὲν ὡς ἀνδρείαν ἢ φρόνησιν, σῶμα δὲ ὡς κάλλος ἢ τάχος ἢ ῥώμην, τύχην δὲ ὡς δυναστείαν καὶ πλοῦτον καὶ φίλους· ἐπὶ τούτοις τὴν σύγκρισιν ἐκ παραθέσεως συνάγων τῷ ἐγκωμιαζομένῳ τὸ μεῖζον· εἶτα ἐπίλογον εὐχῇ μᾶλλον προσήκοντα.

Ἐγκώμιον Θουκυδίδου.

Τιμᾶν ἄξιον τοὺς εὑρόντας τὰ χρήσιμα, οἷς ἐπορίσαντο κάλλιστα, καὶ τὸ παρ' ἐκείνων φανὲν ἐπανατίθεσθαι δικαίως τοῖς δείξασιν. οὐκοῦν Θουκυδίδην ἐπαινέσω τοῖς λόγοις αὐτὸν τοῖς αὐτοῦ τιμᾶν προελόμενος.

Ἅπαντας μὲν οὖν τοὺς εὑρετὰς τιμᾶσθαι καλόν, τοσούτῳ δὲ μᾶλλον Θουκυδίδην τῶν ἄλλων, ὅσῳ τῶν ἁπάντων εὗρε τὸ κάλλιστον· οὔτε γὰρ λόγων ἐν τοῖς οὖσι κρεῖττον ὑπάρχει λαβεῖν οὔτε Θουκυδίδου περὶ τοὺς λόγους σοφώτερον ἔστιν εὑρεῖν.

Προῆλθε τοίνυν Θουκυδίδης ἐκ γῆς, ἣ καὶ βίον αὐτῷ παρέσχε καὶ τέχνην· οὐ γὰρ ἑτέρωθεν γέγονεν, ἀλλ'

---

1 δὲ αὐτὴν Ph 3 εἰς ἔ⌊θν⌉ος εἰς πατρίδα καὶ προγόνους Ph 3.4 τὴν ἀνατροφὴν Vg 6 τὰ κατὰ m. 2 add. post εἰς Vc 7 ἀνδρίαν Pa, ί in ras. Ac ἢ PV καὶ Ph om. Vg post φρόνησιν fort. excidit tertia virtus: ἢ δικαιοσύνην 8 καὶ pro pr. ἢ Ld καὶ om. Vg 14 τὰ m. 2 add. ante κάλλιστα Vc 14. 15 ἐπανατίθεται Ph 15 τῶν ἄλλων ἐπαινέσω Vb γρ πρὸ τῶν ἄλλων ἐπαινέσω m. 2 Vc (cf. l. 18) 17 πάντας Ph οὖν om. Pc εὑρετὰς scripsi (cf. Praef. XXVI) εὐεργέτας PVPh τιμᾶν LdVg τοσόῦτο͂ν (ω), m. 2 cr., Vc 18 τὸν θουκυδίδην Pc 19 εὕρατο κάλλιστον Ph γὰρ om. Ph λόγ⌊ω ex ο m. po.⌉ν VcBa 20 θουκυδίδην m. 1 Ba περὶ Pc παρὰ VPh, (ex περὶ) Pa 22 καὶ PBa, m. 2 Vc om. VcAcPh 23 ἑτέρουθι Ph

ὅθεν οἱ λόγοι. Καὶ μητέρα βίου τὰς Ἀθήνας εὑρὼν 37 προγόνοις μὲν βασιλεῦσιν ἐχρήσατο καὶ τὸ τῆς τύχης αὐτῷ δυνατώτερον ἐκ τοῦ προτέρου προελήλυθε γένους. Καὶ προσλαβὼν ἄμφω, γένους ἰσχὺν καὶ πολιτείαν δημοτικήν, εἰς ἐπανόρθωσιν ἑκατέρου τὸ παρ' ἑκατέρου φέρεται κέρδος, τὸ μὴ πλουτεῖν ἀδίκως διὰ τῆς ἰσηγορίας ἐπανορθούμενος καὶ πολιτικὴν ἔνδειαν τῇ παρὰ τοῦ γένους εὐδαιμονίᾳ συγκρύπτων.

Καὶ τοιούτων φανεὶς τρέφεται μὲν ⟨ἐν⟩ πολιτείᾳ καὶ νόμοις, ἃ τῶν ἄλλων ἀμείνω πεφήνασι, καὶ πρὸς ὅπλα καὶ λόγους ἅμα ζῆν ἐγνωκὼς φιλοσοφεῖν ὁ αὐτὸς καὶ στρατηγεῖν ἐβουλεύσατο, οὔτε τοὺς λόγους ὅπλων ἀποστερῶν οὔτε τὰς μάχας ἐν μέρει τιθεὶς τῆς φρονήσεως. καὶ μίαν ποιεῖται μελέτην, ὧν μίαν οὐκ εἶχε τὴν τέχνην, εἰς ἓν συνάγων ἃ τῇ φύσει διέστηκεν.

Ὡς δὲ εἰς ἄνδρας ἀφίκετο, ἐζήτει καιρὸν εἰς ἐπίδειξιν, ὧν καλῶς προησκήσατο. καὶ ταχὺ παρέσχεν ἡ τύχη τὸν πόλεμον, καὶ τὰ πεπραγμένα πᾶσι τοῖς Ἕλλησιν οἰκείαν αὐτὸς ἐποιήσατο τέχνην καὶ φυλακὴ γέγονεν ὧν ὁ πόλεμος ἤγαγεν· ἃ γὰρ ἐποίουν ὡς ἕκαστοι, ταῦτα συγκρύπτειν οὐκ ἀφῆκε τὸν χρόνον. ἐξ ὧν ἁλισκομένη μὲν ἔγνωσται Πλάταια, δῃούμενα δὲ τὰ τῆς Ἀττικῆς ἐγνωρίζετο καὶ περιπλεομένη παρὰ τῶν Ἀθηναίων ἐδηλοῦτο

1 τοῦ add. m. 2 ante βίου Vc 3 προελήλυθεν Ph προ⌊σ er.⌉ελήλυθε⌊Π⌉ Vc ἐλήλυθε Vg, m. 1 Wc γέγονε Pc 4. 5 δημαγωγικὴν Ph 5 pr. ἑκατέρου PAcPh ἑκατέρας VcBa alt. ἑκατέρου PPh ἑκατέρας V 6 φ⌊έρ⌉εται Pa τὸ ⌊Π⌉ πλουτεῖν Pc 6. 7 ἰσιγορίας Ph 9 ἐν Camerarius; Nic. I 338, 30 W. 10 νόμῳ, οἷς m. 2, Vc ⌊ἃ⌉ Ac ἀμείνω PBaPh ἀμείνους Ac, cr. Pa, (ω supr.) Vc πεφήνασι V, cr. Pa, (-ιν) Ph πεφύκασι P 11 γρ' λόγους m. 2 Ba νόμους PV ἅμα post ἐγνωκὼς lemma Sard. Vω 12 ὅπλων PV ἁπλῶς Ph om. m. 1 Vb (m. 2 add. τῶν ὅπλων) 13 μάχας ⟨ἄνευ λόγων⟩ Spengel 14 ⌊τὴν⌉ Pa om. m. 1 Vc ⌊τέχν m. po.⌉ην Pc 17 προεκτήσατο Ph 18 τοῖς πᾶσιν Ph 20 ἐν ἄλλοις οὐκ ἔστι τὸ ὡς mg. P 21 ἀφῆκεν ὁ χρόνος Ph 21 Thuc. 2, 2 22 πλάτ⌊αι m. 2⌉α Vc δῃ⌊ϊ m. 2 ex λ⌉ούμενα Vc διϊούμενα Ph Thuc. 2, 19; 59 23 Thuc. 2, 23 ἐδῃοῦτο Ph, v. l. m. po. Ba

Πελοπόννησος· ναυμαχίας εἶδεν ἡ Ναύπακτος, λαθεῖν οὐκ ἀφῆκε ταῦτα Θουκυδίδης συγγράφων· Λέσβος ἑάλω καὶ μέχρι τοῦδε κηρύττεται· πρὸς τοὺς Ἀμβρακιώτας καθίστατο μάχη καὶ τὸ γεγονὸς οὐκ ἀφεῖλεν ὁ χρόνος· δίκη Λακεδαιμονίων οὐκ ἀγνοεῖται παράνομος, Σφακτηρία καὶ Πύλος τὸ μέγα τῶν Ἀθηναίων οὐκ ἔλαθεν ἔργον. ὅθεν Κερκυραῖοι μὲν παρὰ τὰς Ἀθήνας ἐκκλησιάζουσι, Κορίνθιοι δὲ πρὸς αὐτοὺς ἀντιφθέγγονται,
38 *Αἰγινῆται κατηγοροῦντες εἰς Λακεδαίμονα ἔρχονται καὶ σωφρονῶν μὲν ἐπ' ἐκκλησίας Ἀρχίδαμος, Σθενελαΐδας δὲ ἐπὶ μάχην κινῶν, καὶ πρὸς τούτοις ὁ Περικλῆς πρεσβείαν ἀτιμάζων Λακωνικὴν καὶ χαλεπαίνειν οὐ συγχωρῶν Ἀθηναίους νοσοῦντας, ταῦτα καθάπαξ καὶ παρὰ τῆς Θουκυδίδου συγγραφῆς πρὸς ἅπαντα τηρεῖται τὸν βίον.*

Εἶτά τις αὐτῷ παραβαλεῖ τὸν Ἡρόδοτον; ἀλλ' ἐκεῖνος μὲν διηγεῖται πρὸς ἡδονήν, ὃ δὲ πρὸς ἀλήθειαν ἅπαντα φθέγγεται· ὅσῳ δὴ τὸ πρὸς χάριν τοῦ πρὸς ἀλήθειαν ἔλαττον, τοσοῦτον Ἡρόδοτος τῶν Θουκυδίδου καλῶν ἀπολείπεται.

Πολλὰ ἦν ἕτερα περὶ Θουκυδίδου διεξελθεῖν, εἰ μὴ τὸ πάντα ἐρεῖν τὸ τῶν ἐπαίνων παρείλετο πλῆθος.

---

1 *πελοπόνησος* **Pc**, (*ν* supr. m.1) **Pa** Thuc. 2, 90 **2** Thuc. 3, 29 sq. **3** *τούτου* **LdVδWc** *κηρύσσεται* **Ph** *ἀμπρακιώτας* **VcBa Ph** *γρ´ καὶ ἀκαρνιώτας* m.2 **Vc** Thuc. 3, 107 sq. **4** *ἀφ*⌊*εῖλ* m. po.⌉*εν* **Vc** *ἀφῆκεν* **Ph** **4. 5** *χρόνος* ⌊*λαθεῖν* del.⌉ *δίκη* **Vc** *ὁ χρόνος λαθεῖν· ὁ λακεδεμονίων* (*αι* supr.) *οὐκ ἠγνόηται πόλεμος* **Ph** **5** Thuc. 3, 68 ⌊*ἡ* m. po. supr.⌉ ante *παράνομος* **Ba** **5. 6** Thuc. 4, 8 sq.; 38 **7** Thuc. 1, 32; 37 *τοὺς ἀθηναίους* **LdVgWc** **9** *αἰγινῖται* **Ph** *αἰγινῆται δὲ* **Pc** Thuc. 1, 67 *ἔρχονται* om. **Ph**, (supr. m. po.) **Ba** **10** Thuc. 1, 79 *ἐκκλησίαν* **Ph** Thuc. 1, 86 **11** *δὲ* om. m.1 **Vc** Thuc. 1, 139 **12** *οὐ* om. **Ph** Thuc 2, 59 **13** *καὶ* om. **AcPh** *ἐν ἄλλοις οὐκ ἔστιν τὸ καί* mg. **Pa** **14** *θουκυδίδους* **Ph** *γραφῆς* **Ba** *πάντα* **Ph** *βίον* suspectum **15** *εἰτά τις* **Ph** *εἶτα τις* **Pa** *εἶτα τίς* **PcV** cf. 27, 7. 30, 21 *παραβαλεῖ* **Ph** *παραβάλοι* **PV** *ἀλλ'* om. **Ph** **16** *διηγεῖτο* **Ac** *πάντα* **Ph** **17** *ὅσω* **VcAcPh**, (*ον* supr.) **Pa** *ὅσον* **PcBa** **18** *τοσοῦτον* **PcVPh** *τοσούτω* (*ον* supr.) **Pa** **20** *εἰ* om. **Ph** *εἰπεῖν — διεξελθεῖν* **Ld** **21** *παρήκατο* **Ph** *πλῆθος παρείλετο* **Ba**

Σοφίας ἐγκώμιον.

Σοφίαν εὐτυχὲς μὲν λαβεῖν, ἐπαινέσαι δὲ πρὸς ἀξίαν ἀδύνατον, ᾗ τοσοῦτον εὐδαιμονίας περίεστιν, ὡς κοινὸν κτῆμα καταστῆναι θεῶν.

Ἄλλος μὲν γὰρ ἄλλο τι τῶν θεῶν ἐπετήδευσεν, Ἥρα τῶν γάμων ἐπιστατεῖ, πολέμων Ἄρης μετὰ τῆς Ἀθηνᾶς, πυρὶ πάλιν ἐχάλκευσεν Ἥφαιστος, Ποσειδῶν ἡγεῖται τοῖς πλέουσιν, ἄλλος ἄλλο τι τῶν θεῶν ἐπησκήσατο, σοφίας δὲ ἅπαντες μετέχουσιν, ἰδίως δὲ παρὰ πάντας ὁ Ζεύς· ὅσῳ γὰρ τῶν θεῶν ἐστι δυνατώτερος, τοσούτῳ πάντων κατέστη σοφώτερος, καὶ σοφία Διὶ τὴν δυναστείαν πιστοῦται. Καὶ θεοὶ μὲν αὐτὴν ἐκτήσαντο σύμφυτον, τὸ δὲ κτῆμα προῆλθεν εἰς γῆν, καὶ θεῶν παῖδες εἰς τὸν βίον ἠνέγκαντο. διὸ καὶ θαυμάσαι τοὺς ποιητάς μοι περίεστιν, οἷς Παλαμήδην καὶ Νέστορα καὶ εἴ τις ἄλλος ἐν τοῖς πρώτοις σοφώτατος ᾄδεται θεῶν παῖδας ἐποίησαν, οὐ καταστάντας τὴν φύσιν θεῶν· ἦ γὰρ ἂν καὶ αὐτοὶ θεοὶ καθειστήκεισαν καὶ τῇ κοινωνίᾳ τοῦ γένους τὸ κοινὸν ἐδήλουν τῆς ἀρετῆς· ἀλλ' οἷς τὴν θεῶν 39 ἀρετὴν προσεκτήσαντο, θεῶν ἐνομίζοντο παῖδες καὶ δοκοῦσι θεῶν, ὧν σοφία κτῆμα τοῦ γένους προῆλθεν, ὑπόμνημα.

---

3 ἡ m.2 ex ἥι **Ac**, cf. schol. Laur., Dox. 450, 15 4 *καταστῆναι κτῆμα* m.1 **Vc** 5 ad *ἐπετήδευσεν* m.2 **Vc**: *γρ´ καὶ ἐπησκήσατο* (cf. l. 8) 6 *πόλεμον* m. po. ex *πολέμων* **Ba** *πολέμων* sic **Vc**; Dox. 451, 21: *διάφορος ἡ γραφή· τὰ μὲν γὰρ τῶν βιβλίων οὕτως ἔχει 'πολέμων . . . Ἀθηνᾶς' . . . τὰ δὲ οὕτως 'πολέμων Ἄρης προστάτης μετὰ τῆς Ἀθηνᾶς'* ⟨*τὰ δὲ οὕτως 'πολέμων Ἄρης μετὰ τῆς Ἀθηνᾶς* Finckh⟩ *προστατεῖν ἐκληρώσατο'· τινὰ δὲ καὶ οὕτως 'πόλεμον Ἄρης μετὰ τῆς Ἀθηνᾶς ἐκληρώσατο'* *ἐκληρώσατο* add. post *ἀθηνᾶς* **VcBa** (del. m.2 **Vc**) 7 *πυρ⌊ὶ* add. m.2⌉ *πα⌊*III; *ρ⌉εχάλκευσεν* **Ac** *πυρὶ παρεχάλκευσεν* **Pa**, (ex cr.; m. po.?) **Pc** 9 *γρ ἅπαντες κοινῇ μετέχουσιν ἢ ἅπαντες ἴσως μετέχουσιν* **Pc** *ἰδίᾳ* **Vδ**, m.2 **Vc** 11 *καθέστηκε* **Vδ** 14 *καὶ* om. **Vc** 16 *ἐν* supr. m.2 **Pa** 17 *εἰς τὴν* **Vδ** fort. *θεούς* 18 *καὶ θεοὶ καὶ* (**Ac**; *καὶ* om. **Vb**) *αὐτοὶ* **AcVb** *καθειστήκεισαν* **V**, m.1 **Pa** *καθειστήκεσαν* **Pc** *καθεστήκεισαν* **VbVδ** 21 *σοφία*⌊Γ⌉ **Pa** *κτῆμα* **PBa** (cf. 25,

Σοφία τοίνυν ἐφ' ἑκάτερα κρατεῖ τῶν καιρῶν· τὰ μὲν γὰρ ἄλλα παρὰ τὴν εἰρήνην μόνον εὐδοκιμεῖ, τὰ δὲ παρὰ τὸν πόλεμον μόνον θαυμάζεται, μόνη δὲ σοφία τῶν ὄντων ἑκατέρων κρατεῖν ὡς ἑνὸς ἐξεπίσταται· πολιτεύεται μὲν γὰρ κατὰ πόλεμον ὡς εἰρήνην παντελῶς ἀγνοήσασα, τῆς δὲ εἰρήνης οὕτω κατέσχεν ὡς ἀγνοοῦσα καθάπαξ τὰς μάχας· καὶ παρ' ἣν ἂν κρατῇ, μόνης εἶναι νομίζεται· νομοθετεῖ μὲν γὰρ ἐν εἰρήνης καιρῷ καὶ παντοδαποῖς ἡσυχίας εἴδεσι κέχρηται, τοῖς δὲ πολέμοις εἰσηγεῖται τὰς νίκας· καὶ σοφία κρατεῖν ἐν τοῖς ὅπλοις παρέχουσα παρὰ τὰς ἐκκλησίας ἄλλον οὐκ ἐᾷ κατορθοῦν, ἀλλ' ἐπ' ἀμφότερα κρατεῖν οἶδεν ἐπίσης πολεμοῦντας καὶ λέγοντας.

Μόνη σοφία τὰ θεῶν ὑποκρίνεται· μόνη γὰρ ὡς θεὸς τὸ μέλλον ἐπίσταται. αὕτη γεωργοῖς ἀνῆκε τὴν γῆν καὶ τοῖς πλέουσι νέμει τὴν θάλασσαν· οὔτε καρποὺς ὑπῆρχε λαβεῖν σοφίας χωρὶς οὔτ' αὖ πάλιν ἐπιβαίνειν νεὼς χωρὶς τοῦ σοφῶς κυβερνήσοντος. ὥστε πᾶν εἴ τι θάλαττα φιλοτιμεῖται καὶ ὅσα γῆ τοῖς ἀνθρώποις παρέχει, ταῦτα σοφίας καθεστήκασιν εὕρεσις. αὕτη λαθεῖν οὐ κατέλιπεν, ἃ τῶν ἀπορρήτων οὐρανὸς ἔχει παρ' ἑαυτῷ· καὶ γὰρ ὅσον ἥλιος περιέρχεται κύκλον καὶ ἃ τῶν ἀστέρων περιέδραμεν ἕκαστος, σοφία μόνη τοῖς ἀνθρώποις ἐξεῦρεν. ἤδη καὶ τὰ κατὰ γῆς σοφὸς οὐκ ἠγνόησε, καὶ

4; 13) om. **VcAc**, v.l. **Pc**; cf. Dox. 455, 10 sq. schol. **P** II 626, 28 W. (*ὧν σοφία προῆλθε τοῦ γένους ὑπόμνημα* **Pa**, *τοῦ γέν. πρ.* **Pc**)
2 *πράγματα* post *ἄλλα* add. **Vδ**, *τῶν πραγμάτων* **Ba** (Sard. interpretatur '*τουτέστι πράγματα*') **3** *ἡ σοφία* **Vδ** **4** *κρατεῖ*, *ν* supr., **Pa** **6** *οὕτω*⌊ l⌉ **Vc** *κατέσχεν* **V** *μετέσχεν* **P** **10** *σοφίαι* **VcBa** **11** *ἄλλο* **Wc** **13** *λέγοντας* Ioh. Froehlich *μένοντας* **PV** (Sard. et schol. Laur.: *εἰρηνεύοντας*) **14** *τὰ τῶν θεῶν* **Ba** **18** *κυβερνήσαντος* **Ba** **18. 19** *θάλασσα* **Ba** **20** *εὑρήματα καθεστήκασιν* **Vδ** *εὕρεσις* **P** *εὑρέσεις* **V** (m. 2 *εὑρέματα* mg. **Vc**) **20. 21** *οὐκ ἔλιπεν* **Pa** **21** *καθ' ἑαυτόν* **Ba** **22** *ὁ ἥλιος* **Wc** *περιέρχεται* v.l. **P** *παρέρχεται* **PV** **23** *ἕκαστος* (*ν* supr. m. 1) **Pa**, (m. po. supr.) **Pc** *ἕκαστον* **V** **24** *κατὰ* **Ba**, add. m. 2 **VcAc** om. **PVcAc** *γῆς* **PaVcAc** *γῆν* **Ba**, m. 2 **Ac** *τῆς γῆς* **Pc** ⌊*ὁ* m. 2 supr.⌉ *σοφ*⌊*ὸ* m. 2 ex *ῶ*⌉*ς* **Ac**

ὡς τελευτῶντες ἐσόμεθα, μόνη σοφία παρέσχε. Τροίαν εἷλεν· ἣν ἑλεῖν ὁ πολὺς οὐ δεδύνηται χρόνος, σοφὸν παρεστήσατο βούλευμα. καὶ Περσῶν ὅλην διέλυσε δύναμιν, δι' ἑνὸς κυροῦσα βουλεύματος. ὁ Κύκλωπος ὀφθαλμὸς διεφθείρετο, βεβουλευκότος Ὀδυσσέως σοφώτερον. ὥστε πᾶν, εἴ τι κρατεῖ, σοφίας προῆλθεν.

Εἶτά τις αὐτῇ τὴν ἀνδρείαν παραβαλεῖ; ἀλλ' ὃ ποιεῖν **40** *πέφυκε δύναμις, ἐκ σοφίας κομίζεται, κἂν τῆς ἀνδρείας ἀνέλῃς τὴν φρόνησιν, κατηγορούμενον ἔμεινεν.*

Πολλὰ ἦν ἄλλα περὶ τῆς σοφίας διεξελθεῖν, ἀλλ' εἰς ἅπαν ἐρεῖν τοῖς διεξιοῦσιν ἀμήχανον.

IX. ⟨*ΠΕΡΙ ΨΟΓΟΥ.*⟩

Ψόγος ἐστὶ λόγος ἐκθετικὸς τῶν προσόντων κακῶν.

Τόπου δὲ κοινοῦ διενήνοχε τῷ τὸν μὲν τόπον ἐπάγεσθαι κόλασιν, τὸν δὲ ψόγον ψιλὴν μόνην ἔχειν διαβολήν.

Διαιρεῖται δὲ τοῖς αὐτοῖς κεφαλαίοις, οἷσπερ καὶ τὸ ἐγκώμιον. καὶ τοσαῦτα δεῖ ψέγειν, ὅσα καὶ ἐγκωμιάζειν, πρόσωπά τε καὶ πράγματα, καιρούς τε καὶ τόπους, ἄλογα

13—19 *πράγματα* leguntur etiam in **Ph**

---

2 *γρ' χωρὶς τοῦ εἷλεν* m.2 **Vc** *εἷλεν* (m. po. supr. *γρ' ἑλεῖν*)· *ἣν ἑλεῖν* **Ba** *ἑλεῖν* om. **Ac** *δεδύνητο* **Ba Wc** 3 *παρ⌊ε* m. po.⌉*στήσα⌊το* m. po.⌉ **Vc** *καὶ* om. m. 1 **Ba** *περσῶν* **P Vc**, m. 1 **Ac** *περὶ ὧν* m. 1 **Ba**, m. 2 **Ac** *γρ τρώων* m. 2 **Vc**; Sard. (lemma **Vω**: *περιὼν*, **Wc**: *περσῶν*): *ἐν πᾶσι τοῖς ἀντιγράφοις σχεδὸν οὕτως ἔχουσαν τὴν γραφὴν εὗρον, ἐν ὀλίγοις δὲ οὕτως 'καὶ Περσῶν . .'· διὰ τὸ ἐκείνως μὲν οὖν ἀδιανόητον εἶναι, οὕτως δὲ ἀσυνάρτητον . . . οὕτως ὑπέλαβον 'καὶ Τρώων . . .' κτλ.*; Dox. 456, 21: *οἱ μὲν παλαιότεροι 'καὶ Τρώων ὅλων* (sic **Vδ Wc**) . . .' *ὁ μέντοι Γεωμέτρης 'καὶ Περσῶν ὅλων* (**Vδ Wc**) . . .' *κτλ.* *τὴν* m. 2 ante *ὅλην* supr. **Vc** 4 *τοῦτο* add. post *ἑνὸς* **Ba Ld Vg Wc** 5 *γρ. διεπείρετο* Portus 7 *εἶτα τις* **Pa** *εἶτα τίς* **Pc V** cf. 24, 15 *παραβαλεῖ* **P Ac**, m. 2 **Vc** *παραβάλοι* **Vc Ba** *παραβαλεῖ τὴν ἀνδρίαν* **Ac** 9 *ἀνέλοις* m. 1 **Vc** 13 *τινὶ* post *προσόντων* add. m. po. **Ba** 15 *ψιλὴν* **Vc Ba** om. **P Ac Ph** 17 fort. *διαιρεῖται* — 18 *ἐγκώμιον* transp. ante 28, 3 *καὶ*

ζῷα καὶ πρὸς τούτοις φυτά. Ψεκτέον δὲ καὶ κοινῇ καὶ καθ' ἕκαστον.

Καὶ προοιμιαζόμενος ἐποίσεις τὸ γένος, ὃ διαιρήσεις ὁμοίως τῷ ἐγκωμίῳ, καὶ τὴν ἀνατροφὴν καὶ τὰς πράξεις καὶ τὴν σύγκρισιν καὶ τὸν ἐπίλογον οὕτω θήσεις ὡς καὶ ἐν τοῖς ἐγκωμίοις.

Ψόγος Φιλίππου.

Οὔτε τὴν ἀρετὴν ἐπαίνων χωρὶς οὔτε τὴν κακίαν ἔξω ψόγου προσήκει καταλιπεῖν, ὅτι καὶ δι' ἀμφοτέρων ἐγκαταλείπεται κέρδος, ἐπαινουμένων μὲν ἀγαθῶν, κακιζομένων δὲ πονηρῶν. Ἅπαντας μὲν οὖν ἀκοῦσαι κακῶς δίκαιον τοὺς διακειμένους κακῶς, τοσούτῳ δὲ μᾶλλον ἁπάντων τὸν Φίλιππον, ὅσῳ καὶ πάντας πονηροὺς ὑπερέβαλε.

Προῆλθε μὲν γὰρ ἔθνους, ὃ τῶν βαρβάρων καθίσταται χείριστον, τόπον ἐκ τόπου δι' ἀνανδρίαν μεταβάλλειν ζητοῦντος. Ἀργεῖοι μὲν γὰρ τὸ πρῶτον ἐξέωσαν, εἶτα πλανώμενοι πρὸς ἣν ἔχουσι καταπεφεύγασι, ταῖν 41 *δυεῖν δυστυχίαιν εἰς τὴν οἴκησιν χρώμενοι, τοῖς μὲν κρείττοσιν εἴκοντες, τοὺς δὲ χείρους ἐκβάλλοντες, ἐξ ἀνανδρίας καὶ πλεονεξίας οἰκεῖν βεβαίως οὐ συγχωρού-*

---

3 *προοιμιασάμενος* **Lb** *προοιμιαζόμενος μὲν* **VcBa** fort. *προοιμιασάμενος ⟨πρὸς τὴν οὖσαν ὑπόθεσιν⟩*, cf. 22, 1 4 p. 22, 3 5 '*οὕτω θήσεις* melius absunt' Spengel 6 *καὶ* om. **Ac** 8. 9 *ψόγων ἔξω* **Ld** 9 *ὅτι* **PV** *ὃ* lemma Sard. (**VδWc**), cf. schol. Laur. *γρ ὃ καὶ δι' ἀμφότερα* **Pa**; v. l. *ὢ* Dox. 469, 11 *καὶ* om. **VcBa** 9. 10 *ἐμπεριλείπεται* **Ba**, (*ἐγκατα* supr., *γρ' καὶ ἓν* mg. m. 2) **Vc** *ἓν περιλείπεται* **VgWc**, m. po. **Ba** *ἓν καταλείπεται*, supr. *περι*, **Vδ** 11 *οὖν* om. **Vc** *⌊ἀ⌉κοῦσαι* **Ba** 12 *δίκαιον τοὺς διακειμένους κακῶς τοσούτῳ*, cr. m. 2, supr. *ιστα*, **Vc** *τοσοῦτον* **Ba** 13 *τὸν* om. **BaAc** *τοὺς* ante *πονηροὺς* add. m. 2 **Vc** 13. 14 *ὑπερέβαλλε* **Vδ** 17 *ἐπιζητοῦντος* **Vδ** *γρ' ζητοῦν* m. 2 **Wc** cf. Herod. 8, 137. Thuc. 2, 99 18 *κα⌊τα*, ex *ὶ?⌉πεφεύγασι* **Pa** *γῆν* post *καταπεφεύγασι* add. **VgWc** *καταπεφεύγασι πρὸς ἣν ἔχουσι γῆν* **Ld** 19 *δυοῖν* **Ac**, m. po. **Pa** *χρώμενοι*, m. 2 supr. *κατα*, **Vc**

μενοι. Καὶ γεγενημένος ἔθνους τοιούτου φαυλοτέρας προελήλυθε πόλεως. Μακεδόνες γὰρ τῶν βαρβάρων οἱ χείριστοι, Πέλλη δὲ τῆς Μακεδόνων γῆς τὸ φαυλότατον, ἐξ ἧς οὐδὲ δουλούμενοι χαίρουσιν ἄνθρωποι. Καὶ τοιαύτης γῆς γεγονὼς προγόνοις ἐχρήσατο χαλεπωτέροις τῆς γῆς. Φίλιππος γὰρ τούτῳ καθίστατο πρόγονος, κρατεῖν τῆς χώρας ἐκ τοῦ γένους οὐ συγχωρούμενος· εἶτα Ἀμύντας πατήρ, εἰς βασιλείαν ἑτέρων δεόμενος· Ἀθηναῖοι γὰρ ἐληλαμένον κατήγαγον.

Καὶ τοιούτων ὀφθεὶς μένων παρὰ Θηβαίοις ὡμήρευε· καὶ διατρίβων ἐπὶ μέσης τῆς Ἑλλάδος οὐ μετετίθει τῇ συνουσίᾳ τὸν τρόπον, ἀλλ' ἀκρασίαν βαρβαρικὴν ἐν Ἑλληνικοῖς ἐπιτηδεύμασιν ἔφερε· καὶ διῃρημένων ἁπάντων Ἕλλησι καὶ βαρβάροις, ἐφ' ἑκατέρων ἦν ὁ αὐτός, πονηρίαν ἴσην ἐν οὐχ ὁμοίοις ἐργαζόμενος γένεσι.

Καὶ πρῶτον κατεδουλοῦτο τὸ συγγενές, τὴν ἀπιστίαν οἷς προῆλθεν ἐπιδεικνύμενος. ὅθεν ἐπιὼν τοὺς προσχώρους διέφθειρε, καὶ Παίονας λαβὼν Ἰλλυριοὺς προσετίθετο καὶ Τριβαλλῶν ᾕρει τὴν γῆν ἐπιών, τοσαῦτα λαμβάνων ὁπόσα τῶν γενῶν ἠτύχει προκείμενα. καὶ τὰ μὲν σώματα τῶν βαρβάρων ᾕρει μαχόμενος, τὰς δὲ γνώ-

---

2 *προῆλθε* **Ba** *μὲν γὰρ* **Vδ** 4 *οὐδὲ* **Ba Ac** *οὐ* (m. 1 *δὲ* supr.) **Vc**, supr. m. po. **Pc**, (*καὶ* et *οὐ* supr.) m. po. **Pa** *καὶ* v. l. **Lb** om. **P** (cf. schol. II 634, 12 W.); Dox. 470, 16: *τινὰ . . . τῶν βιβλίων 'οὐδὲ δουλούμενοι' ἔχουσιν, ἔνια δὲ 'δουλούμενοι' χωρὶς τῆς οὔ*, cf. m. 2 **Vc** 'imo *δουλουμένοις*' Spengel; *δοῦλον ὠνούμενοι* Lobeck Aiac. ed. III p. 208 ann. 1 Demosth. 9, 31: *ὀλέθρου Μακεδόνος, ὅθεν οὐδ' ἀνδράποδον σπουδαῖον οὐδὲν ἦν πρότερον πρίασθαι* 7 *ἐκ* **P Ac** *ὑπὸ* **Vc Ba** 8 *ἀθηναῖοι* **PV** (cf. Aesch. 2, 26) *γρ θηβαῖοι* **P** (schol. II 634, 26 W.), v. l. Dox. 471, 15, m. 2 **Vc** (Diod. XIV 92, 3: *ὑπὸ Θετταλῶν καταχθείς*) 10 *μένων* suspect. *παρὰ θηβαίοις* **P** (cf. Diod. XVI 2, 2) *παρ' ἀθηναίοις* **V**, v. l. **P**; utraque lectio etiam Liban. VIII 297. 9 F.

16 *πρῶτον μὲν* **Vc Ba** 18 *ἰλλυριοὺς*, *ῑ* supr. m. 2, **Vc**; Sard. (**Wc**): *Ἰλλυριοῖς προσετίθετο· ἀντὶ τοῦ ἐπέκειτο. γρ' καὶ Ἰλλυριούς κτλ.*

18. 19 *προσεκτήσατο* **Ac** 19 *γῆν* **P Vc Ba** *πόλιν* **Ac** 20 *προ-* (*αρα* supr.) *κείμενα* **Ld**; Dox.: *ἄμεινον δὲ τὸ παρακείμενα*

μας μετὰ τῶν σωμάτων οὐχ ᾕρει, ἀλλ' ὠνειροπόλουν ἀπόστασιν οἱ τοῖς ὅπλοις δουλεύοντες, καὶ τοῖς λογισμοῖς ὑπῆρχεν αὐτόνομα τὰ τοῖς ἔργοις δουλεύοντα. Καὶ παραστησάμενος τοὺς τῶν βαρβάρων ὁμόρους, ὁδῷ προϊὼν ἐχώρει παρὰ τοὺς Ἕλληνας· καὶ πρῶτον μὲν τὰς ἐπὶ Θρᾴκης Ἑλλήνων κατεστρέφετο πόλεις, αἱρῶν μὲν Ἀμφίπολιν, τὴν δὲ Πύδναν χειρούμενος καὶ Ποτίδαιαν μετ' αὐτῶν ἐπαγόμενος, οὔτε τὰς Φερὰς ἔξω τῶν Παγα-
42 *σῶν οὔτε Μάγνησσαν ἔξω Φερῶν ποιησάμενος, ἀλλ' ὅλαι Θετταλῶν ἡλίσκοντο πόλεις καὶ ὥσπερ σύμβολον τοῦ γένους τὴν δουλείαν ἐφέροντο. Ἄξιον δὲ καὶ περὶ τῆς αὐτοῦ τελευτῆς διελθεῖν. ὡς γὰρ ἐπιὼν τὰ πολλὰ κατεστρέφετο καὶ παρασπονδῶν κατεδουλοῦτο τοὺς σπενδομένους αὐτῷ, ἀγανακτοῦντες ἐπὶ τοῖς παρασπονδηθεῖσιν οἱ θεοὶ πρέπουσαν αὐτῷ τελευτὴν ἐπηγάγοντο· οὐ γὰρ ἀνεῖλον μαχόμενον οὐδὲ μάρτυρα τῆς αὐτοῦ τελευτῆς ἀριστέα ἐποίησαν, ἀλλ' ἐπ' αὐταῖς ἡδοναῖς διαφθείρουσι, καλὸν ἐντάφιον τοῖς Φιλίππου κακοῖς πεποιημένοι τὰς ἡδονάς, ὡς ἂν κατ' ἄμφω τῆς ἀκρασίας φέροιτο μάρτυρας, καὶ βιοὺς καὶ κτεινόμενος.*

Εἶτά τις αὐτῷ παραθήσει τὸν Ἔχετον; ἀλλ' ὃ μὲν μικρὰ τῶν ἄκρων ἀποστερῶν τὸ λοιπὸν εἴα τοῦ σώματος,

---

3 *τὰ* om. **Ba Ac**, (eras.?) **Vc** 4 *τῶν* **V** om. **P** 6 sq. cf. Demosth. 1, 12. 13 7. 8 mg. *καὶ ποτίδαιαν ταύταις ἐπιτιθεὶς καὶ παρὰ θετταλοῖς ἐπειγόμενος* m.2 **Vc** (vix v.l.) 8 *τῶν* om. **Wc** 9 *οὔτε — Φερῶν* om. **Ba** *μάγνησσαν* **Pa Vc** *μάγνησαν* **Pc Ac** *τῶν φερῶν ποιούμενος* **Pc** *ὅλαι*, *σ* m.2 supr., **Vc** 10 *σύμβουλον* **Vc** 10. 11 *τοῦ γένους* om. (*γρ τὴν τοῦ γένους δουλείαν* mg.) **P** 11 *τὴν* om. **Ba**, m.1 supr. **Vc** lacunam post *ἐφέροντο* statuit Spengel: „adverte *πρῶτον μέν*, nec Phocenses in hac re omittendi erant“ 12 *τούτου* **Ac** *διεξελθεῖν* **Ba** 14 *ἀγανακτοῦσιν* **Pa** 15 *καὶ* m.po. post *θεοὶ* supr. **Pa** 16 *τελευτῆς* **P Vc Ac** *ἀρετῆς* **Ba** 17 *γρ´ ἀριστείαν* **Lb** 19. 20 *μαρτυρίας* **Vc**, cr. m.2 21 *εἶτα τις* **Pa** *εἶτα τίς* **Pc V** cf. 24, 15 22 *ἄ*⌊I—II⌉⌊*κρ*⌉⌊I—II⌉*ων* (vix ex *ἀκρωτηρίων*) **Vc** *ἄρθρων* **Vδ** *ἀποτεμὼν* **Vδ** *τ*⌊*ὸ*⌉ *λοιπ*⌊*ὸν*⌉ **Vc** *τὰ λοιπὰ* **Pβ**

ὃ δὲ ὅλα μεθ' ὅλων διέφθειρε σώματα· ὅσῳ δὴ χαλεπώτερον ἅπαν ἢ μέρος διαφθειρόμενον, τοσούτῳ Φίλιππος Ἐχέτου δεινότερος.

Λήγειν ὁ Φίλιππος περιὼν οὐκ ἠπίστατο, λήγειν δὲ ἀνάγκη τὸν περὶ αὐτοῦ λόγον διεξερχόμενον.

X. ΠΕΡΙ ΣΥΓΚΡΙΣΕΩΣ.

Σύγκρισίς ἐστι λόγος ἀντεξεταστικὸς ἐκ παραθέσεως συνάγων τῷ παραβαλλομένῳ τὸ μεῖζον.

Δεῖ δὲ συγκρίνοντας ἢ καλὰ παραθεῖναι χρηστοῖς ἢ φαῦλα φαύλοις ἢ χρηστὰ πονηροῖς ἢ μικρὰ παραθεῖναι τοῖς μείζοσι. καὶ ὅλως ἡ σύγκρισις διπλοῦν ἐγκώμιόν ἐστιν ἢ ψόγος ἐξ ἐγκωμίου καὶ ψόγου συγκείμενος. καὶ πᾶς μὲν τόπος συγκρίσεως δεινὸς καθάπαξ καθέστηκε, μάλιστα δὲ ὁ τὰ μικρὰ παραβάλλων τοῖς μείζοσι.

Τοσαῦτα δὲ συγκρίνειν προσήκει, ὅσαπερ καὶ ψέγειν καὶ ἐγκωμιάζειν, πρόσωπά τε καὶ πράγματα, καιρούς τε καὶ τόπους, ἄλογα ζῷα καὶ πρὸς τούτοις φυτά. 43

Οὐ δεῖ δὲ συγκρίνοντας ὅλον ὅλῳ παραβάλλειν, ὕπτιον γὰρ καὶ οὐκ ἀγωνιστικόν, ἀλλὰ κεφαλαίῳ κεφάλαιον· ἀγωνιστικὸν γὰρ τοῦτό γε· ἐπεὶ τὸ διαιρεῖν ἐγκωμίου

6—16 πράγματα leguntur etiam in **Ph**

---

1 δι', m.1 μεθ' supr., **Pc** πόλεων m.2 supr. post ὅλων **Vc** **2** ὅλον v.l. **Vδ** **3** δεινότ⌊ερ⌉ος **Vc** **4** περι⌊ὼ m.po.⌉ν **Ba** περὶ ὧν m.1 **Pa** **6** sic **Ph** ὅρος συγκρίσεως **PV**; cf. Praef. VIII **8** ἢ τὸ ἴσον m po. add. post μεῖζον **Vδ** ἢ τὸ ἴσον ἢ τὸ ἔλαττον add. Matth. Camar. I 124, 27 W. **9** δεῖ **PV** νῦν **Ph** δὲ m.1 supr. **Pc** καλὰ **PVPh** χρηστὰ m.1 **Vδ**, m.2 **Wc** **11** τοῖς **PV** om. **Ph**, lemma schol. **Ac** **12** ⌊λ m.po. ex ψ⌉όγος **Ba** ⌊ἢ λόγ m.2⌉ος **Wc** ἐξ om. **AcPh** ἐγκωμίου **PVcBaPh** ἐγκωμίωι **Ac** mg. **P**: ἢ ψόγος ἐγκωμίωι συγκείμενος καὶ ψόγου om. **AcPh** συγκείμενοϭ **Pa** **13** τρόπος **Ph** τ⌊ό ex ρό⌉πος **Ac** **13** δεινὸς **PV** διττὸς **Ph** **14** τὰ om. **AcPh** **15** ⌊τοσ m.po.; ex τ?⌉αῦτα **Ac** δὲ δὴ **Ba** περ om. **Ac** καὶ ψέγειν **VPh** om. **P** (mg : γρ ὅσαπερ καὶ ψέγειν καὶ ἐγκωμιάζειν); fort. ἐγκωμιάζειν καὶ ψέγειν **18** οὐ om., μὴ add. ante ὅλον **VcBa** **19** τοῦτο post γὰρ add. **Vδ**, m.2 **Wc** **20** ἀγωνιστικὸν—γε om. **Ac** τοῦτό γε **P** τὸ τοιοῦτο (-ον **Ba**) γεγένηται

τρόπος, οὐ συγκρίσεως. Σύγκρισις δὲ ἐν αὐτῷ οὐκ ἔστιν, ἐπείπερ ὅλον ἐστὶ τὸ προγύμνασμα σύγκρισις.

Σύγκρισις Ἀχιλλέως καὶ Ἕκτορος.

Ἀρετὴν ἀρετῇ συγκρῖναι ζητῶν ἀντεξετάζω τὸν Πηλέως πρὸς Ἕκτορα· καθ' αὑτὰς μὲν γὰρ αἱ ἀρεταὶ τυγχάνουσι τίμιαι, παραβαλλόμεναι δὲ ζηλωτότεραι καθεστήκασι.

Γεγόνασι τοίνυν ἄμφω γῆς οὐ μιᾶς, ἐπαινουμένης δὲ ὁμοίως ἑκάτερος. ὃ μὲν γὰρ Φθίας, ὅθεν ὁ τῆς Ἑλλάδος προῆλθεν ἐπώνυμος, ὃ δὲ Τροίας, ἧς οἰκισταὶ θεῶν οἱ πρῶτοι γεγόνασιν. ὅσῳ δὴ τὸ γεγενῆσθαι χώρας ὁμοίας οὐ χεῖρον εἰς ἔπαινον, τοσοῦτον Ἕκτωρ Ἀχιλλέως οὐκ ἀπολείπεται. Καὶ γεγονότες γῆς ἐπαινουμένης ἀμφότεροι, ἄμφω τὴν ἴσην ἔσχον συγγένειαν. ἑκάτερος γὰρ προῆλθε Διός· Πηλέως μὲν γὰρ Ἀχιλλεύς, Αἰακοῦ δὲ Πηλεὺς καὶ Διὸς Αἰακός· Ἕκτωρ τε ὁμοίως Πριάμου καὶ Λαομέδοντος, Λαομέδων δὲ προῆλθε Δαρδάνου, Δάρδανος δὲ Διὸς ἐγεγένητο παῖς. Καὶ προγόνου γεγονότες Διὸς πατράσι παραπλησίοις ἐχρήσαντο· Ἀχιλλεῖ μὲν γὰρ Αἰακὸς καὶ Πηλεύς, ὧν ὃ μὲν αὐχμῶν ἐξαιρεῖται τοὺς Ἕλληνας, ὃ δὲ Λαπίθας ἀνελὼν ἆθλον τῆς ἀρετῆς

VcBa, punctis del. m.2 **Vc** *ἐπεὶ τὸ* **PBa**, (*τὸ* supr. m.2) **Vc** *τὸ γὰρ* **Ac** *τὸ διαιρεῖν* suspect.

1 fort. lacuna post *συγκρίσεως*: ⟨*ἐργάσαιο δ' αὐτὴν τοῖς αὐτοῖς κεφαλαίοις, οἷσπερ καὶ τὸ ἐγκώμιον, πλὴν συγκρίσεως·*⟩ *σύγκρισις δὲ* 2 *αὐτῷ τῷ γυμνάσματι* **Vδ**, Dox. 488, 23 5 *γρ' καὶ καθ' ἑαυτάς* **P** 6 *τυγχάνουσι* **Vc** *καθεστήκασι* **BaAc** om. **P** *μάλιστα* post *τίμιαι* m.1 supr. **Vδ** 6 *τίμιον γάρ·* (punctis del. m.2) ante *παραβαλλόμεναι* add. **Vc** *ζηλ⌊ωτό* ex *οτώ⌉τεραι* **Vc** 9 *ὁμοίως* **Vc** *ὅμως* **PBaAc** 11 *ὅσῳ* **PaV** *ὅσον* **Pc**, m.1 supr. **Pa** 12 *οὐ χεῖρον* **V**, mg. **P** *οὐχ ἧττον* **P** *τοσοῦτον* **PcAc**, (*ωι* m.2 supr.) **Vc** *τοσούτῳ* **Ba**, (*ον* supra *ω* eras.) **Pa** 14 *ἄμφω* om. **Vδ** ⌊*σ*⌉*υγγένειαν* (*γ* supr.), m.1 cr., **Pa** 15 alt. *γὰρ* om. **Ac** *ὁ ἀχιλλεὺς* **Pc** 16 *τε* **PVcBa** *δὲ* **Ac** 17 *πρίαμος* post *καὶ* add. **Ba** 18 *δάρδανος δὲ* **PVcAc** *ὃς* **Ba** *προγόνου* m.po. cr. ex *πρόγονοι* **Ac** 20 *γὰρ* **P** om. **V** *γὰρ πατέρες* edit. 21 *ἀνῃρηκὼς* **Ba** *τῆς* om. **Vc**

θεᾷ συνοικεῖν ἐκληρώσατο· Ἕκτορι δὲ πρόγονος ὑπῆρχε Δάρδανος θεοῖς τὸ πρώην συνδιαιτώμενος, πατὴρ δὲ Πρίαμος κρατῶν πόλεως τετειχισμένης ὑπὸ θεῶν. ὅσῳ δὴ παραπλήσιον τὸ θεοῖς συνοικεῖν καὶ συνδιαιτᾶσθαι τοῖς κρείττοσι, τοσοῦτον Ἕκτωρ Ἀχιλλεῖ παραπλήσιος.

Καὶ γεγονότες ἐκ τοιῶνδε προγόνων ἄμφω πρὸς ἀνδρείαν ἐτράφησαν· ὃ μὲν γὰρ ὑπὸ Χείρωνι τρέφεται, τῷ 44 δὲ Πρίαμος κατέστη τροφεύς, φύσει τῆς ἀρετῆς εἰσφέρων διδάγματα. τὸ δὲ τραφῆναι πρὸς ἀρετὴν ἴσον ὂν ἐπ' ἀμφοτέροιν ἴσην αὐτοῖς ἐπιφέρει τὴν εὔκλειαν.

Ἐπεὶ δὲ εἰς ἄνδρας ἄμφω προῆλθον, ἐφ' ἑνὸς πολέμου τὴν ἰσχὺν ὁμοίαν ἐκέκτηντο. πρῶτον μὲν γὰρ Ἕκτωρ ἡγεῖτο τῶν Τρώων καὶ περιὼν Τροίας καθίστατο πρόβολος, ἔπειτα θεοῖς συμμαχούμενος ἔμενε καὶ κεῖσθαι πεσὼν παρέσχε τὴν Τροίαν· Ἀχιλλεὺς δὲ τῆς μὲν Ἑλλάδος ἐν τοῖς ὅπλοις ἡγεῖτο καὶ πάντας φοβῶν κατηγωνίζετο Τρῶας καὶ συναγωνιζομένην εἶχε τὴν Ἀθηνᾶν καὶ πεσὼν τοῦ κρατεῖν ἀφῃρεῖτο τοὺς Ἀχαιούς. Καὶ ὃ μὲν ἡττηθεὶς ἀνῃρεῖτο διὰ τῆς Ἀθηνᾶς, ὃ δὲ πρὸς Ἀπόλλωνος βαλλόμενος ἔπιπτε· καὶ γεγονότες ἄμφω παρὰ θεῶν ἐκ θεῶν ἀνῃρέθησαν· ὅθεν γὰρ τὸ γένος, καὶ τὸ τοῦ βίου τέλος εἰλήφασιν. ὅσῳ δὴ παραπλήσιος βίος καὶ θάνατος, τοσοῦτον Ἕκτωρ Ἀχιλλεῖ παραπλήσιος.

Ἦν ἕτερα πλείω λέγειν περὶ τῆς ἀμφοῖν ἀρετῆς, εἰ μὴ τὴν δόξαν ἄμφω παραπλησίαν εἶχον τῶν ἔργων.

---

1 ἕκτ⌊ο ex ω⌉ρι **Pa** ὑπῆρχεν ὁ **Ac** 2 πρῶτον **Ac** 3 ὅσωι **V** ὅσον **P** cf. Praef. VIII 4 δὲ, ἡ m.2, **Vc** 6 τοιούτων **Ba Ac** 7 ἐτράπησαν **Ba**, m.2 **Vc** ἐτρά⌊φ⌉ησαν **Pa** τοῦ **Ac** 9. 10 ἐπ' ἀμφότερα **Vc Ac**, (έροιν m.po.) **Ba** γρ ἐν ἄλλοις μὲν ἐπ' ἀμφότερα· ἐν ἑτέροις δὲ ἐπ' ἀμφοῖν **P** 11 ἄμφω m.po. suppl. **Pa** 12 ὁμοίως **Vc** 13 προηγεῖτο **Ld Vg**, m.1 **Wc** 14 συμμαχόμενος m.1 **Vc** 15 μὲν om. **Lb** 16 γρ' φόβῳ **Wc** 16. 17 ἠγωνίζετο **Vc Ba** ⌊κατη m.po.⌉-γωνίζετο **Ac** 19 διὰ **P Vc Ac** ὑπὸ **Ba** 20 βαλόμενος **Vc** 21 γὰρ **V** om. **P** 22 τέλος **P Vc Ac** πέρας **Ba** εἰλήχασιν **Ac** ὅσω **V** ὅσον **P** cf. l. 3 παραπλήσιος **Vc** παραπλήσιον **P Ba Ac** 24 πλείονα **P**

XI. *ΠΕΡΙ ΗΘΟΠΟΙΙΑΣ.*

Ἠθοποιία ἐστὶ μίμησις ἤθους ὑποκειμένου προσώπου.

Διαφοραὶ δὲ αὐτῆς εἰσι τρεῖς, εἰδωλοποιία, προσωποποιία, ἠθοποιία. καὶ ἠθοποιία μὲν ἡ γνώριμον ἔχουσα πρόσωπον, πλαττομένη δὲ μόνον τὸ ἦθος· ὅθεν καὶ ἠθοποιία προσαγορεύεται· οἷον τίνας ἂν εἴποι λόγους Ἡρακλῆς Εὐρυσθέως ἐπιτάσσοντος· ἐνταῦθα ὁ μὲν Ἡρακλῆς ἔγνωσται, τὸ δὲ τοῦ λέγοντος ἦθος πλαττόμεθα. εἰδωλοποιία δὲ ἡ πρόσωπον μὲν ἔχουσα γνώριμον, τεθνεὸς δὲ καὶ τοῦ λέγειν παυσάμενον, ὡς ἐν Δήμοις Εὔπολις ἔπλασε καὶ Ἀριστείδης ἐν τῷ Ὑπὲρ τῶν τεσ-
45 *σάρων· ὅθεν καὶ εἰδωλοποιία προσαγορεύεται. προσωποποιία δέ, ὅταν ἅπαντα πλάττηται, καὶ ἦθος καὶ πρόσωπον, ὥσπερ ἐποίησε Μένανδρος Ἔλεγχον· ὁ γὰρ ἔλεγχος πρᾶγμα μέν, οὐ μὴν ἔτι καὶ πρόσωπον· ὅθεν καὶ προσωποποιία προσαγορεύεται· πλάττεται γὰρ μετὰ τοῦ ἤθους καὶ πρόσωπον.*

1—36, 20 leguntur etiam in **Ph** 2—35, 17 *τύχην* Nicolai Prog. I 381, 5 sq. W.

---

1 sic **AcPh** *ὅρος ἠθοποιίας* **PVcBa**; cf. Praef. VIII 2 schol. Laur.: *οὕτως μέλλει γράφεσθαι 'ἠθοποιία ἐστὶ μίμησις* ⟨cetera legi non poterant; *ἢ*⟩ *'μίμησις ἤθους ὑποκειμένου προσώπου καὶ μὴ ὑποκειμένου' κτλ.* 4 *δὲ ἠθοποιιῶν καθεστήκασι τρεῖς· τὸ μὲν γὰρ εἰδωλοποιία, τὸ δὲ προσωποποιία, τὸ δὲ αὐτὸ ἠθοποιία. καὶ* Nic. 5. 6 *πρόσωπον μὲν ἔχουσα γνώριμον* **Vδ** 6 *τὸ ἦθος μόνον* Nic. *ὅθεν — 7 προσαγορεύεται* om. **PhVδ**; cf. 13; 16 *καὶ* om. **Ba**, Nic. 8 *προστάσσοντος* **Ba**, (*ττ*) Nic. *ἐνταῦθα — 9 πλαττόμεθα* **VcBa**, m. po. **Pa**, (om. *ἐνταῦθα*) Nic.; om. **PAcPh** *εἶδος* **Vc** 10. 11 *τεθνεὸς* **AcPh** Nic. *τεθνεὼς* **PVcBa** 11 *δὲ ὅμως καὶ* **LdVgWc**, (*ἤδη*, supr. *ὅμως*) **Vδ** *καὶ — 13 προσαγορεύεται* om. **Ph** C. A. F. I p. 279 Kock; Körte, Hermae vol. 47 [1912] 276 sq. 12 *ἔπλασσε* **Ba** Arist. II 301 sq. Dindorf; v. infra p. 64 12. 13 *τεττάρων* **Ba** 14 *πάντα* **Ph** *τὸ ἦθος — τὸ πρόσωπον* **Vδ** 14. 15 *πρόσωπα* **Vc** 15 Menandri fr. 545 Kock cf. schol. Demosth. VIII 37 Dindorf 16 *ἔτι* **PV**, Nic. *ὅτι* **Ph**, v. l. **P** *ἔστι* **Vδ**, (*-ιν*) **Vg** ult. *καὶ* om. **Ph** 17 *τοῦ* om. **LdVgWc**, Nic. 18 *καὶ* **PBaAc** *τὸ* **Ph**, Nic., (*καὶ* m. 2) **Vc**

Ἡ μὲν οὖν διαίρεσις αὕτη· τῶν δὲ ἠθοποιιῶν αἳ μέν εἰσι παθητικαί, αἳ δὲ ἠθικαί, αἳ δὲ μικταί. καὶ παθητικαὶ μὲν αἱ κατὰ πάντα πάθος σημαίνουσαι, οἷον τίνας ἂν εἴποι λόγους Ἑκάβη κειμένης τῆς Τροίας. ἠθικαὶ δὲ αἱ μόνον ἦθος εἰσφέρουσαι, οἷον τίνας ἂν εἴποι λόγους ἠπειρώτης ἀνὴρ πρῶτον θεασάμενος θάλασσαν. μικταὶ δὲ αἱ τὸ συναμφότερον ἔχουσαι, καὶ ἦθος καὶ πάθος, οἷον τίνας ἂν εἴποι λόγους Ἀχιλλεὺς ἐπὶ Πατρόκλῳ κειμένῳ βουλευόμενος πολεμεῖν· ἦθος μὲν γὰρ ἡ βουλή, πάθος δὲ φίλος πεσών.

Ἐργάσῃ δὲ τὴν ἠθοποιίαν χαρακτῆρι σαφεῖ, συντόμῳ, ἀνθηρῷ, ἀπολύτῳ, ἀπηλλαγμένῳ πάσης πλοκῆς τε καὶ σχήματος. καὶ διαιρήσεις ἀντὶ κεφαλαίων τοῖς τρισὶ χρόνοις, ἐνεστῶτι, παρῳχηκότι καὶ μέλλοντι.

Ἠθοποιίας μελέτη· τίνας ἂν εἴποι λόγους Νιόβη κειμένων τῶν παίδων.

Οἵαν ἀνθ' οἵας ἀλλάσσομαι τύχην ἄπαις ἡ πρὶν εὔπαις δοκοῦσα; καὶ περιέστη τὸ πλῆθος εἰς ἔνδειαν καὶ μήτηρ ἑνὸς οὐχ ὑπάρχω παιδὸς ἡ πολλῶν τοῦτο δόξασα πρότερον. ὡς ἔδει τὴν ἀρχὴν μὴ τεκεῖν ἢ τίκτειν εἰς

1 ἡ — αὕτη om. Ph ἠθοποι⌊ι m. po.⌉ῶν Pa 3 κατὰ πάντα P om. VδVgWc κατὰ om. VcAcPh πᾶν (κατὰ τα), m. po. supr., Ba αἱ πάντα πάθη σημαίνουσαι Nic., v. l. Wc, lemma Sard. (VωWc); Herm. 21, 13: ἐν αἷς διόλου (Lb ὅλου Pζ om. Ph) τὸ πάθος 4 ἂν om. Ph κειμένων ⌊ης supr. m. 2, τῶν παίδων del.⌉ τῆς Vc 5 ἐμφαίνουσαι Anon. III 594, 5 W. ἂν om. Ph 6 πρῶτον P Ac πρῶτος VcPh πρώτως Ba, m. 2 Vc 7 καὶ ἦθος καὶ πάθος PaBaAcPh, (pr. καὶ om.) Vc Nic.; om. Pc 9 πολεμεῖν VcBa πόλεμον AcPh Nic., (ειν supr.) Pa πόλεμον m. 1 ex πολεμεῖν Pc μὲν om. Vc γὰρ om. Ph, lemma Sard. (VωWc) 11 ἔργα δὲ τῆς ἠθοποιίας Ph τὰς ἠθοποιίας et 12 ἀπηλλαγμένας Nic. συντόνῳ Sard. (interpretatur ἰσχυρῷ σφοδροτέρῳ), v. l. Dox. 13 alt. καὶ om. Ph κεφαλαίω⌊ν m. po. add.⌉ Vc 14 καὶ om. BaPh 15 ἠθοποιίας μελέτη (mg. μελέτη παθητική) P, (ἠθοποιίας om.) VcBa om. AcPh 16 ἡ m. 1 ante νιόβη supr. Pa 17 Soph. Trach. 994: οἵαν ἀνθ' οἵων 18 καὶ om. Ph περιέστη μοι LdVgVδWc, m. po. Ba 19 ⌊Γ⌉παιδός Pc

δάκρυα. τῶν οὐ τεκόντων οἱ στερηθέντες εἰσὶν ἀτυχέστεροι· τὸ γὰρ εἰς πεῖραν ἧκον ἀνιαρὸν εἰς ἀφαίρεσιν.

Ἀλλ' οἴμοι, παραπλησίαν ἔχω τῷ τεκόντι τὴν τύχην. Ταντάλου προῆλθον, ὃς συνδιῃτᾶτο μὲν θεοῖς, θεῶν δὲ μετὰ τὴν συνουσίαν ἐξέπιπτε, καὶ καταστᾶσα Ταντάλου βεβαιῶ τὸ γένος τοῖς ἀτυχήμασι· συνήφθην Λητοῖ
46 καὶ διὰ ταύτην κακοπραγῶ καὶ τὴν ὁμιλίαν εἰς ἀφαίρεσιν εἴληφα παίδων καὶ τελευτᾷ μοι πρὸς συμφορὰς συνουσία θεοῦ. πρὶν εἰς πεῖραν ἀφικέσθαι Λητοῦς ζηλωτοτέρα μήτηρ ὑπῆρχον, καταστᾶσα δὲ γνώριμος ἀπορῶ γονῆς, ἣν πρὸ τῆς πείρας εἶχον εἰς πλῆθος· καὶ νῦν ἑκατέρων παίδων κεῖταί μοι γόνος καὶ θρηνεῖν ἀπορώτερον, ὃ κατέστη σεμνότερον.

Ποῖ τράπωμαι; τίνων ἀνθέξομαι; ποῖος ἀρκέσει μοι τάφος πρὸς ὅλων παίδων κειμένων ὄλεθρον; ἐπιλείπουσι πρὸς τὰς συμφορὰς αἱ τιμαί. Ἀλλὰ τί ταῦτα ὀδύρομαι, παρὸν αἰτῆσαι θεοὺς ἑτέραν ἀλλάξασθαι φύσιν; μίαν τῶν ἀτυχημάτων τεθέαμαι λύσιν, μεταστῆναι πρὸς τὰ μηδὲν αἰσθανόμενα· ἀλλὰ μᾶλλον δέδοικα, μὴ καὶ τοῦτο φανεῖσα μείνω δακρύουσα.

XII. ⟨ΠΕΡΙ ΕΚΦΡΑΣΕΩΣ.⟩

Ἔκφρασίς ἐστι λόγος περιηγηματικὸς ὑπ' ὄψιν ἄγων ἐναργῶς τὸ δηλούμενον.

22—37, 5 leguntur etiam in Ph

---

1 τεκόντων VPhVδ τεκουσῶν P οἱ στερηθέντες V οἱ τεκόντες Vδ, v. l. Wc οἱ τεχθέντες Ph αἱ στερηθεῖσαι P 1. 2 ἀτυχέστεροι VPhVδ ἀτυχέστεραι P 2 Dox. 506, 30 confert Thuc. 2, 44 3 (ἀλλ' om.) ὤιμμοι Ph 4 ὅσον συνδιήτατο Ph τοῖς θεοῖς edit. 5 τὴν Pc om. PaVPh 8 ἀπείληφα VcBa 9 θ⌊εοῦ⌉ Pa θεῶν LdVgVδWc 9. 10 ζηλ⌊ωτο m. po. ex οτω⌉τέρα Vc ζηλοτοτέρα Ph 11 εἶχον om. (m. po. suppl.) Ba, ante πρὸ ponit Ph, post πλῆθος Lb 12 γόνος Ph, v. l. m. 1 Ac γόος PBaAc ⌊γό m. po., ex III litteris⌉ος Vc γένος, γρ' γοος, Vg 14 τράπομαι VcPh 15 ὄλεθρον suspectum 17 μίαν μοι Vg 19 ἀλλὰ om. Ph μᾶλλον om. Ac 20 μεί⌊νω m. po.⌉ Ba

Ἐκφραστέον δὲ πρόσωπά τε καὶ πράγματα, καιρούς τε καὶ τόπους, ἄλογα ζῷα καὶ πρὸς τούτοις φυτά· πρόσωπα μὲν ὥσπερ Ὅμηρος

«γυρὸς ἐν ὤμοισι, μελανόχροος, οὐλοκάρηνος»·

πράγματα δὲ ὡς ναυμαχίας καὶ πεζομαχίας, ὥσπερ ὁ συγγραφεύς· καιροὺς δὲ ὡς ἔαρ καὶ θέρος, φράζων ὁπόσα παρ' αὐτὰ προέρχεται τῶν ἀνθέων· τόπους δὲ ὡς αὐτὸς ὁ Θουκυδίδης τὸν λιμένα τῶν Θεσπρωτῶν εἶπε Χειμέριον, καθάπερ ἔχει σχήματος. Ἐκφράζοντας δὲ δεῖ πρόσωπα μὲν ἀπὸ τῶν πρώτων ἐπὶ τὰ τελευταῖα ἰέναι, τουτέστιν ἀπὸ κεφαλῆς ἐπὶ πόδας, πράγματα δὲ ἀπὸ τῶν πρὸ αὐτῶν τε καὶ ἐν αὐτοῖς καὶ ὅσα ἐκ τούτων ἐκβαίνειν φιλεῖ, καιροὺς δὲ καὶ τόπους ἐκ τῶν περιεχόντων καὶ ἐν αὐτοῖς ὑπαρχόντων.

Τῶν δὲ ἐκφράσεων αἳ μέν εἰσιν ἁπλαῖ, αἳ δὲ συνεζευγμέναι· καὶ ἁπλαῖ μὲν ὡς αἱ πεζομαχίας ἢ ναυμαχίας 47 *διεξερχόμεναι, συνεζευγμέναι δὲ ὡς αἱ πράγματα καὶ καιροὺς ἅμα συνάπτουσαι, ὥσπερ ὁ Θουκυδίδης τὴν ἐν Σικελίᾳ νυκτομαχίαν ἐκφράζει· μετὰ γὰρ τῆς μάχης ὅπως ἐπράττετο καὶ νυκτὸς ὅπως εἶχεν ὡρίσατο.*

Ἐκφράζοντας δὲ δεῖ τόν τε χαρακτῆρα ἀνειμένον ἐκ-

---

2 *πρὸς τούτοις* om. Ph 3 *ὡς* (om. *περ*) Ph 4 Hom. τ 246 (*γυρὸς — ὤμοισι* om.) ⌊*ὁ* del.⌉ *μελανόχροος οὖλος ἀνήρ* Ph *ἔην* Wc, Sard., m. po. Pa Ba Ac *μελάγχροος* m. po. Pa 5 *ὡς* **PV** *οἷον* Ph *ἢ* pro *καὶ* **Vδ** (*καὶ* om.) *πεζομαχίας· πεζομάχους* Ph 5. 6 Thuc. 1, 29; 62. 2, 83 cet. *ἢ* pro *καὶ* Vδ, cf. 21, 15 <*εἴ τις ἐκφράσεις,*> *φράζων* coni. Finckh coll. l. 17 ann. 7 *αὐτ*⌊*ὰ*, m. po.?⌉ **Pa** *αὐτοῖς* m. po. **Ba** ⌊*ἀνθέ* m. po.⌉*ων* **Pa** *τῶν ἀνθέων προέρχεται* **P** 8 Thuc. 1, 46 *ὁ αὐτὸς* Spengel 9. 10 *δεῖ δὲ ἐκφράζοντας* **Vδ** 11 *ἰέναι* **PAc** om. **VcBa** (Sard.: *λείπει τὸ ἰέναι*) 12 *τε* om. **Ac** 14 *καὶ — ὑπαρχόντων* om **VcBa** 16 *αἱ* om. **AcVδ** 17 *ἐξερχόμεναι* **Ba** *εἴ τις ἐκφράσειεν* **AcVδ** *ὡς* om. **AcVδ** 18 *ἅμα* om. **Vδ** Thuc. 7, 43. 44 20 v. l. *πῶς* m. 2 **Vg** (alt.) *ὅπως* **PAc** *πῶς* **Ba**, (acc. m. 2) **Vc** 21 *ἐκφράζοντα*[σ] **Pa** *ἀνειμένον* **PAc** *ἀνειμένως* **VcBa** *ἐκφράζεσθαι* **Ac** *ἐκφέρεσθαι* v. l. **Wc**

φέρειν καὶ διαφόροις ποικίλλειν τοῖς σχήμασι καὶ ὅλως ἀπομιμεῖσθαι τὰ ἐκφραζόμενα πράγματα.

Ἔκφρασις τοῦ ἱεροῦ τῆς Ἀλεξανδρείας μετὰ τῆς ἀκροπόλεως.

Αἱ ἀκροπόλεις δὲ ἄρα ταῖς πόλεσιν εἰς κοινὴν μὲν ἑστᾶσιν ἀσφάλειαν — πόλεων γὰρ ἄκραι γεγόνασι —, τειχίζονται δὲ οὐ μᾶλλον αὐταὶ τοῖς οἰκήμασιν ἢ τὰς πόλεις τειχίζουσι. καὶ τὴν μὲν Ἀθηναίων ἀκρόπολιν μέσος Ἀθηνῶν παρείληφε χῶρος, ἄκραν δὲ ἣν Ἀλέξανδρος τῆς οἰκείας τίθεται πόλεως οἷς προσηγόρευσεν εἴργασται· πρὸς ἄκρον γὰρ ἔστησε πόλεως, καὶ γνησιώτερον αὐτὴν ἔστι προσειπεῖν τὴν ἀκρόπολιν ἢ ἐφ' ᾗ φρονεῖν Ἀθηναῖοι παρέλαβον. ἔχει γὰρ ὧδέ πως, ὡς ὁ λόγος διέξεισιν.

Ἄκρα τις ἐξανέχει τῆς γῆς, μέχρι μὲν πολλοῦ προϊοῦσα εἰς ὕψος, καλουμένη δὲ δι' ἀμφοτέρων ἀκρόπολις, οἷς τε εἰς ἄκρον ἐπαίρεται καὶ οἷς ἐν ἄκρῳ τέτακται πόλεως. ὁδοὶ δὲ ἐπὶ ταύτην οὐκ ἴσαι· τῇ μὲν γὰρ ὁδός, τῇ δὲ γέγονεν εἴσοδος. καὶ τὰς προσηγορίας αἱ ὁδοὶ μεταβάλλουσιν, ὡς ἔχουσι τρόπου καλούμεναι· τῇ μὲν γὰρ ὑπάρχει ποδὶ προσελθεῖν καὶ κοινὴ καὶ πρὸς ἅμαξαν τοῖς εἰσιοῦσιν ὁδός, τῇ δὲ προσανεσπάσθησαν ἀναβαθμοί,

---

2 *ἀ⌊πο⌉μιμεῖσθαι* **Ba** 3 sq. vide Praef. XXIII *τῆς* **VcAc** om. **PBa** *μετὰ* **V** *καὶ* **P** 5 *δὲ* **Vc**, m.po. **PBaAc** om. **PBaAc** *ἐς* **Ba** *μὲν* delet. **PaVcBa**, om. **Vδ** 6 *ἀφέλειαν* **Ba** 7 *οὐ* om. m. 1 **Vδ** *αὗται* **V** 9 *παρείληφε* **PaVcBa**, v.l. **Pc** *περιείληφε* **PcAc**, v.l. **Pa** *ἄκρα* **Ld** 10 *τέθειται* Finckh *πεποίηται* **Vδ** *ὡς* pro *οἷς* Heinsius *προηγόρευσεν* **Vc** 11 *πρὸς — πόλιν* om. **Vδ** *ἄκρον γὰρ* **PAc** *γὰρ ἄκρον* **VcBa** *γνησιώτερον* **PcBaAc**, v.l. **Pa** *γνησιωτέραν* **Vc**, v.l. **Pc** *γνησιώτερον ἂν* ex corr. m.po. **Pa** (incert. m. 1) 12 *ἀκρόπολιν προσειπεῖν* **Vδ** *τὴν* **Pc**, (punctis del.) **Vc**; III litt. er. **PaBa**; om. **Ac**, v l. **P** 14 ⟨*οὐ*⟩ *πολλοῦ* Otfr. Müller 15 *πρὸς ὕψος* **Ac** *ἀμφοτέρων* **PBaAc** *ἀμφότερα* v.l. **P** *ἀμφότερον* **Vc** 16 *ἐν* **V** *ἐπ'* **P** 17 *ἐπ' αὐτὴν* **Ba** 18 *ἄνοδος* **Vδ** ⌊*ἄνο* m.po. ex *εἴσο⌉δος* **Ba**; Dox. 528, 27 19 *τρόπων*, *γρ. τόπου*, Portus 20 *προελθεῖν* **Ac** *κοινῆι* **P** alt. *καὶ* **P** om. **V** *ἁμάξας* **Ac** 21 *ἰοῦσιν* **Vδ**, (*εἰσ* m. 2 supr.) **Vc** *προσανεσπάθησαν* **Pc** Eustath. in Iliad. *H* 255: *προσανεσπάσθησαν κλίμακες*

ἔνθα διελθεῖν ἁμάξαις ἄβατον· κλῖμαξ γὰρ ἐπὶ κλίμακι δίδωσιν ἀεὶ τὸ μεῖζον ὡς ἐξ ἐλάττονος ἄγουσα καὶ ἀνάγει μετεωρότερον, πρὶν εἰς ἑκατὸν ἥκειν οὐ λήγουσα· πέρας γὰρ ἀριθμοῦ τελευτὴ πρὸς ἐντελὲς ἐκφέρουσα μέτρον. 48 Προπύλαιον δὲ διαδέχεται κλίμακας μετρίαις κιγκλίσι περικλειόμενον. Καὶ τέτταρες μὲν ἀνέχουσι μέγισται κίονες, ὁδοὺς παντοδαπὰς ἐπὶ μίαν εἴσοδον ἄγουσαι. ταῖς δὲ δὴ κίοσιν ἐπανέχει τις οἶκος μετρίας πολλὰς προβαλλόμενος κίονας, αἳ χροιὰν μὲν οὐχὶ μίαν παρέχουσι, προβαλλόμεναι δὲ τῇ κατασκευῇ παραπεπήγασι κόσμος. ὀροφὴ δὲ τῷ οἴκῳ προῆλθεν εἰς κύκλον, παρὰ δὲ τῷ κύκλῳ μέγα τῶν ὄντων ὑπόμνημα πέπηγεν.

Εἰσιόντι δὲ παρ' αὐτὴν τὴν ἀκρόπολιν τέτρασι πλευραῖς εἷς χῶρος ἴσαις διῄρηται, καὶ τὸ σχῆμα πλαίσιον τυγχάνει τοῦ μηχανήματος, αὐλὴ δὲ κατὰ μέσον περίστυλος. Καὶ τὴν μὲν αὐλὴν στοαὶ διαδέχονται, στοαὶ δὲ ἴσαις διαιρούμεναι κίοσι, καὶ μέτρον αὐταῖς, μεθ' ὅ τι πλέον οὐχ ὑπάρχει λαβεῖν. ἑκάστη δὲ στοὰ τελευτᾷ

---

1 ἁμάξας Vc (ι m. 2 add.) οὖσα m. po. supr. post κλίμακι Vc; Dox. (excidit II 530, 5 W.): λείπει τὸ οὖσα 2 αἰεὶ Vc ὡς om. Ac 4 ἡ τοῦ ἀριθμοῦ Vδ 5 κλίμακας Vc Ac κλίμακος P Ba κλίμακα Vδ, m. po. Ba 6 γράφεται δὲ καὶ περιειργόμενον Sard. ἀνέχουσαι P μέγισται P Vc Ac μέγιστοι Ld om. Ba 8 πολλὰς V, v. l. P τινὰς Ld Vg Vδ Wc om. P 9 χροιὰν (είαν m. po. supr.) μὲν οὐ⌊δὲ m. po.⌉μίαν Pc χροιὰν μὲν οὐχ ὁμοίαν, γρ. οὐχὶ μίαν, Portus 9. 10 παρέχουσ⌊ι m. po. ex αι⌉ Ba 10 προβαλλόμεναι Pc Vc, (αρα m. po. ex ρο) Pa Ba Ac παραβαλλόμεναι, γρ' καὶ προτιθέμεναι, Wc ⌊κατ m. po.⌉ασκευῆι P κατασκευῇ (παρα supr.) Vδ 11 παρὰ P περὶ V γρ περὶ τὸν κύκλον δέ Pc περὶ δὲ τὸν κύκλον Pa 12 γέγονεν, m. 2 πέπηγεν, Vc γίνεται Vδ 13 εἴσω δὲ (m. po.: ἀντὶ τοῦ εἰσιόντι δὲ) Ac, (m. 2 εἰσιόντι) Vc εἴσω δέ τι m. 1 Ba 13. 14 (τέτρασι om.) πλευροῖς ὁ χῶρος ἴσοις Ac (β) τέτρασιν (α) παρ' αὐτὴν τὴν ἀκρόπολιν (γ) πλευραῖς (m. po. cr.) Vc 14 εἷς χῶρος ἴσαις m. 2 (?) Vc, m. po. Ba, v. l. P εἰς χώρους ἴσους Pc Vc Ba, (ἴ⌊σο⌉υς) Pa ἴσαις om. Vδ 15 τυγχάν⌊ει m. po.⌉ Pa, (ει m. 1 ex corr.) Pc ὑπάρχει Vδ τὸ μέσον Pc 18 οὐχ m. po. add. Ac

πρὸς ἐγκαρσίαν ἑτέραν, καὶ κίων διπλῆ πρὸς ἑκατέραν διαιρεῖται στοάν, τῆς μὲν αὖ λήγουσα, τῆς δὲ αὖ πάλιν κατάρχουσα. παρῳκοδόμηνται δὲ σηκοὶ τῶν στοῶν ἔνδοθεν, οἱ μὲν ταμεῖα γεγενημένοι ταῖς βίβλοις, τοῖς φιλοπονοῦσιν ἀνεῳγμένοι φιλοσοφεῖν καὶ πόλιν ἅπασαν εἰς ἐξουσίαν τῆς σοφίας ἐπαίροντες, οἱ δὲ τοὺς πάλαι τιμᾶν ἱδρυμένοι θεούς. ὀροφὴ δὲ στοαῖς, ἣν χρυσὸς κατεσκεύασε, καὶ κορυφαὶ κίοσι χαλκῷ μὲν δεδημιουργημέναι, χρυσῷ δὲ συγκρυπτόμεναι. Τῆς μὲν οὖν αὐλῆς οὐχ εἷς ἅπας ὁ κόσμος· ἄλλο μὲν γὰρ ἄλλως ἦν, τὸ δὲ τὰ Περσέως εἶχεν ἀθλήματα. Καὶ μέσον ἀνέχει τις κίων μῆκος μὲν ὑπερέχουσα, κατάδηλον δὲ ποιοῦσα τὸν χῶρον — οὔπω τις προβὰς ὅποι πρόεισιν ἔγνωκε, μὴ σημείῳ τῇ κίονι τῶν ὁδῶν χρώμενος — καὶ περιφανῆ ποιεῖ τὴν ἀκρόπολιν πρὸς γῆν τε καὶ θάλατταν· ἀρχαὶ δὲ τῶν ὄντων τῇ τῆς κίονος κορυφῇ περιεστήκασι. Καὶ πρὶν εἰς μέσην διελθεῖν τὴν αὐλήν, ἵδρυται κατασκεύασμα διῃρημένον πρὸς
49 πύλας, ὅσαι τοῖς πάλαι θεοῖς ὀνομάζονται — δύο δὲ ὀβελοὶ ἀνεστήκασι λίθινοι καὶ κρήνη τῆς τῶν Πεισιστρατιδῶν

---

1 ἐνκαρσίαν **Pc** pr. ἑτέραι **Vc** 2 δὲ (om. αὖ) πάλιν **Ac** 3 παρωικοδόμηνται **Pc Ac** γρ΄ παρ|marg. decurt.'κοδόμηνται m. po. **Pa** προσωκοδόμηνται **Pa** προ⌊σ supr., m.?⌉⌊παρ del.⌉ ωκοδόμηνται **Vc** προσωκοδόμηνται **Ba** 3.4 ἔνδοθεν, θι m. po. supr., **Pa** vide Praef. XXIV 4 ταμίαι, γρ ταμεῖα, **P** ταμιεῖα **Vδ** 4.5 γεγενημένοι· βίβλοι δὲ τοῖς φιλοπονοῦσιν ἀνεῳγμέναι **Vδ** 5 ἀνεωγμέναι **Ac** 6 τῆς om. **Ba** 7 ταῖς στοαῖς **Ba** 9 γρ συγκοπτόμεναι **P** συγκαλυπτόμεναι **Vδ** τῆς γε μὴν αὐλῆς **Ac** 10 ἄλλο, ω m. po., **Ba** ἄλλῳ **Vδ** ἄλλως **P Ba Ac**, m. 2 **Vc** ἄλλο **Vc**, m. po. **Ba** ἄλλος **Vδ** τ⌊ὸ ex ῶι⌉ **Vc** τῷ **Vδ** 11 καὶ ⟨κατὰ⟩ Finckh coll. Nic. I 403, 24. 404, 12. 409, 11; 24 W. μήκει **Ac** 13 προσβὰς **Vc** γρ καὶ σημείῳ χωρὶς τοῦ μή **Wc**; Dox. 531, 10 14 τῶν ὁδῶν om. **Pc** 15 θάλασσαν **Vc** τῆς **V** om. **P** 16 περιεστήκασι **P** παρεστήκασι **Ba Ac** καθεστήκασιν **Vc** εἰς **P** om. **V**, v. l. **P** 17 μὲν πρὸς **Ba Ac** 18 ὀνομάζονται **P Vc** ὠνομάζοντ⌊ο·⌉ **Ac** ὠνομάζοντο **Ba** γρ΄ ἐνομίζοντο **Pc** ὀβολοὶ **Ba** 19 τῆς **Vδ** om. **PV** πεισιστραδῶν, τι m. 2 supr., **Vc** γρ΄ καὶ Πεισιστρατίδων, τῶν ὑπὸ Πεισιστράτου ἀνακαθαρθεισῶν schol. **Wc**, cf. Dox. 532, 1; Thuc. 2, 15

ἄμεινον ἔχουσα —, καὶ τὸ θαῦμα γέγονεν ἄπιστον τῶν κατασκευασάντων ἔχον τὸν ἀριθμόν· ὥσπερ γὰρ ἑνὸς οὐκ ἀρκοῦντος εἰς ποίησιν, δημιουργοὶ τῆς ὅλης ἀκροπόλεως ὤφθησαν ἐπὶ δέκα δύο προκείμενοι.

Κατιόντι δὲ τῆς ἀκροπόλεως τῇ μὲν ὁμαλὸς διαδέχεται χῶρος σταδίῳ προσεοικώς, ὃ καὶ τῷ χώρῳ γεγένηται κλῆσις, τῇ δὲ ἕτερος μὲν διῃρημένος πρὸς ὅμοια, οὐ πρὸς ἴσον δὲ φερόμενος μέτρον.

Τὸ μὲν δὴ κάλλος κρεῖττον ἢ λέγειν· εἰ δέ τι παρεῖται, ἐν παρενθήκῃ γεγένηται θαύματος· οἷς γὰρ οὐκ ἦν εἰπεῖν, παραλέλειπται.

XIII. *ΠΕΡΙ ΘΕΣΕΩΣ.*

Θέσις ἐστὶν ἐπίσκεψις λογικὴ θεωρουμένου τινὸς πράγματος.

Τῶν δὲ θέσεων αἳ μέν εἰσι πολιτικαί, αἳ δὲ θεωρητικαί· καὶ πολιτικαὶ μὲν αἱ πρᾶξιν ἔχουσαι πόλιν συνέχουσαν, οἷον εἰ γαμητέον, εἰ πλευστέον, εἰ τειχιστέον· ταῦτα γὰρ πάντα πόλιν συνέχει γινόμενα· θεωρητικαὶ δὲ αἱ μόνῳ τῷ νῷ θεωρούμεναι, οἷον εἰ σφαιροειδὴς ὁ οὐρανός, εἰ κόσμοι πολλοί· ταῦτα γὰρ εἰς πεῖραν μὲν ἀνθρώποις οὐκ ἔρχεται, μόνῳ δὲ θεωρεῖται τῷ νῷ.

Διενήνοχε δὲ θέσις ὑποθέσεως τῷ τὴν μὲν ὑπόθεσιν ἔχειν περίστασιν, τὴν δὲ θέσιν ἀπερίστατον εἶναι — περίστασις δέ ἐστι πρόσωπον, πρᾶγμα, αἰτία καὶ τὰ λοιπά —, οἷον τὸ μὲν 'εἰ τειχιστέον' θέσις, ἐπίσκεψις

---

2 *κατασκευα⌊σά*, ex *ζό?⌉ντων* Ac *γὰρ* om. Ba 4 *πρ⌊οκεί* m. po.⌉*μενοι* Ba 5 *κατιόν*, *τι* supr. (m. po.?), Pc *ὁμαλ⌊ὸ* ex *ῶ⌉ς* Pa 7 *πρὸ⌊σ ὅμοι* m. po.⌉*α* Pa 8 *δ⌊ὲ* m. po. ex *ἡ*⌉ Ba *μέτρον* Vc, v. l. **P** om. **P** Ba Ac 9 *παρεῖται* **P** *παραλέλειπται* **V** 10 *ἐν* **P** om. **V** 11 m. 1 Vc: *τέλος τῶν προγυμνασμάτων ἀφθονίου*, postea del.; cf. **Ph** (Praef. XIII) 12 sic **Ba** *ὅρος θέσεως* **P** Vc Ac: cf. Praef. VIII 18 *πάντα* om. Vc 19 *θεωρούμεναι τῶι νῶι* Vc *θεώμεναι* V*δ* *οἷον* om. Vg Wc 20 *γὰρ* **Ba** *δὲ* **P** Vc Ac 25 *εἰ* om. Ac *θέσις* eras. Vc Ba om. **P** Ac

οὐκ ἔχουσα πρόσωπον, τὸ δὲ 'ἐπιόντων Περσῶν Λακεδαιμόνιοι βουλεύονται τειχίσαι τὴν Σπάρτην' ὑπόθεσις· πρόσωπον γὰρ ἔχει Λακεδαιμονίους σκοποῦντας, πρᾶγμα δὲ τὸ τειχίσαι τὴν Σπάρτην, αἰτίαν δὲ ἐπιόντας τοὺς Πέρσας.

50 Πρῶτον δὲ ἡ θέσις ἐν προγυμνάσμασιν ἀντίθεσιν καὶ λύσιν κατὰ ζήτημα δέχεται.

Διαιρεῖται τοίνυν ἡ θέσις πρῶτον μὲν τῇ καλουμένῃ ἐφόδῳ, ἣν ἀντὶ προοιμίων ἐρεῖς· εἶτα χρήσῃ τοῖς τελικοῖς κεφαλαίοις, νομίμῳ, δικαίῳ, συμφέροντι, δυνατῷ.

Θέσις· εἰ γαμητέον.

Ὁ τὸ πᾶν ἐν βραχεῖ τιμῆσαι ζητῶν ἐπαινείτω τὸν γάμον· προῆλθε μὲν γὰρ οὐρανοῦ, μᾶλλον δὲ οὐρανὸν πληροῖ τῶν θεῶν καὶ κατέστη πατὴρ τῶν ὅθεν τὸ πατρὸς ὄνομα δέδοται. καὶ θεοὺς ἐνεγκὼν φυλάττειν αὐτοὺς ἀφῆκε τὴν φύσιν. Εἶτα εἰς γῆν παρελθὼν ἅπασι τοῖς λοιποῖς ἐπιφέρει τὴν γένεσιν καὶ παρενεγκών, ἃ μένειν οὐκ οἶδε, τὸ μένειν αὐτὰ ταῖς διαδοχαῖς ἐσοφίσατο. Καὶ πρῶτον μὲν ἀνθρώπους εἰς ἀνδρείαν ἐπαίρει· δι' ὧν γὰρ παῖδας καὶ γυναῖκας ἄγειν οἶδεν ὁ γάμος, ὑπὲρ ὧν πράττεται πόλεμος, ἐρρῶσθαι δίδωσι ταῖς αὐτοῦ δωρεαῖς. εἶτα δικαίους σὺν ἀνδρείοις ποιεῖ· δι' ὧν γὰρ φιλοτιμεῖται τὰ γένη, περὶ ὧν ἄνθρωποι δίκαια πράττουσι δείσαντες, ὁ γάμος δικαίους ἅμα καὶ ἀνδρείους

1 cf. Philostr. V. S. I 20 de Isaeo sophista, II 9 de Aristide 2 βούλονται Ba 4 τειχίσαι Vc τειχισθῆναι PBaAc 6 πρώτη Vδ 7 ζητήματα Ac ἐπιδέχεται Vδ, Dox. 546, 1 8 διαιρεῖ⌊ται m. po. supr.⌉ Pc 9.10 γρ ἐγκωμιαστικοῖς Lb 11 θέσις P om. V 15 δέδοται Vc δίδοται PBaAc 16 ἀφ⌊ῆ m. po.⌉κε Pa προελθὼν Pc ἐπελθὼν, supr. παρελθὼν, Vδ; cf. [Dion.] II 1 p. 262, 6. 10 Us. 18 αὐτὰ PV αὐτοῖς VgWc cf. [Dion.] II 1 p. 262, 22 sq. 18. 19 ἐσοφίσατο PBaAc, cf. 46, 15 ἐχαρίσατο Vc 19 ἀνθρώπους V, v. l. P ἄνδρας P 20 ⌊ἄγειν⌉ Ba οἶδεν ἄγειν Pc 21 ⌊πρ m. po. ex τ⌉άττεται Ba τὸ m. po. supr. ante ἐρρῶσθαι Ba 23 γρ ὑπὲρ m. po. Vc; cf. Herod. 4, 127: τῶν πέρι δείσαντες

ἀποτελεῖ· καὶ μὴν καὶ σοφούς, οἷς προνοεῖσθαι τῶν φιλτάτων ἐπαίρει. καὶ τὸ παράδοξον, σωφροσύνην οἶδε κομίζειν ὁ γάμος κἂν τῇ φιλοτιμίᾳ τῶν ἡδονῶν τὸ σωφρονεῖν ἀναμέμικται· δι' ὧν γὰρ νόμον ταῖς ἡδοναῖς ἐπιτίθησι, νόμῳ παρέχει σωφροσύνη τὰς ἡδονάς, καὶ τὸ κατηγορηθὲν αὐτὸ καθ' αὐτὸ σὺν τῷ γάμῳ θαυμάζεται. Εἰ τοίνυν ὁ γάμος ἄγει μὲν τοὺς θεοὺς καὶ μετ' αὐτοὺς τῶν γενῶν τὰ καθ' ἕκαστον, ἀνδρείους δὲ ἅμα καὶ δικαίους ἀποτελεῖ καὶ σοφοὺς παρασκευάζει καὶ σώφρονας, πῶς οὐκ εἰς ὅσον οἷόν τε τιμητέον τὸν γάμον;

'Ναί', φησίν· 'ἀλλ' ὁ γάμος συμφορῶν αἴτιος.'

51 Τύχης μοι δοκεῖς, οὐ τοῦ γάμου κατηγορεῖν. ἃ μὲν γὰρ κακοπραγοῦντες ἄνθρωποι πάσχουσι, τύχη παρέσχεν, οὐ γάμος· ἃ δὲ φιλοτιμεῖται τοῖς ἀνθρώποις ὁ γάμος, οὐκέτι ταῦτα κέρδος ἐκ τύχης. ὥστε θαυμάσαι μᾶλλον ἔστι τὸν γάμον ὧν ἔχει καλῶν ἢ κατηγορῆσαι δεινῶν, ὧν παρέσχεν ἡ τύχη. Εἰ δὲ δὴ καὶ τὰ μάλιστα γάμῳ δοίημεν τὰ τῶν ἀνθρώπων φαυλότατα, τί μᾶλλόν ἐστιν ἀποστατέον τοῦ γάμου; οὐχ, ὅσα ἂν τοῖς πράγμασι προσῇ δυσχερῆ, ταῦτα καὶ φυγὴν τῶν πραγμάτων ἐργάζεται. καί μοι τὰς καθ' ἕκαστον ἐξέταζε τέχνας, αἷς πρόσεστιν, ὅ τι δήπου καταιτιᾷ. τοὺς γεωργοῦντας ἐνοχλοῦσι σκη-

1 ἀποτελεῖ **P Vc Ac** ποιεῖ **Ba** 2 παράδοξον **Vc Ac**, v. l. **P** παράλογον **P Ba** 3 κἂν τῆι **Ac**, v. l. **P**, ex cr. (m. 2? incert. m. 1) **Vc** ἐν γὰρ (om. cet.) **Ba** ἐν (om. cet.) **P** καὶ τῇ **Ld Vg Wc** τὸ **P** om. **V** 5 σωφροσύνη **Ac**, (σ m. 2 supr.) **Vc**, (σ m. po. supr.) **Ba** σωφροσύνης **P** σωφροσύνην **Vδ** ταῖς ἡδοναῖς **Vδ**, ex cr. m. po. **Ba** post τὸ cr. III l. er. **Pa** 7 αὐτῶν (οὺς m. po.) **Vc** 8 τῶν m. 2 add. **Ac** τὰ **Pa Ba Ac** τ⌊ὰ m. po.⌉ **Pc** τὸ (ὰ supr., m. 1?) **Vc** καθέκαστον **P**, (α supr., m. po.?) **Vc** καθ' ἕκαστα **Ba Ac** δὲ **Vc Ac** τε **Pc Ba**, (δὲ m. 1 supr.) **Pa** 13 ἄνθρωποι πάσχουσι **V** πάσχουσιν ἄνθρωποι **P** 14 τοῖς ἀνθρώποις **V** τοὺς ἀνθρώπους **Pa**, (ῖ et ι m. po.) **Pc** 16 κατηγορῆσαι **P** κατηγορεῖσθαι **V**, v. l. **Pc**, (εῖ ex ῆ) v. l. **Pa** 17 δ⌊ὴ, m. 2?⌉ **Vc** γάμω⌊ν er.⌉ **Vc** 18 τί μὴ **Vδ**, v. l. Dox. 550, 7 19 ἀποσπαστέον (στατ m. po.) **Ba** οὐ γὰρ ὅσα **Vδ** κἂν post πράγμασι add. **V** 21 πρόσεστι μὲν ὅτι **V** 22 γεωργοὺς **Ba** σκη⌊l—II⌉πτοί **Ba**

πτοὶ καὶ τῆς χαλάζης ἐμβολαὶ διαφθείρουσιν· οὐ μὴν οἷς γεωργοῖς τὴν γῆν διαφθείρει σκηπτός, τὴν γῆν ἀποφεύγουσιν, ἀλλὰ γεωργοῦντες ἐμμένουσι, κἂν ἐξ οὐρανοῦ τι λυπῇ προσιόν. αὖθις ἀτυχοῦσιν ἄνθρωποι πλέοντες καὶ τὰς ναῦς διαφθείρουσιν ἐπιόντες χειμῶνες· οὐ μὴν ἐνθένδε τὸ πλεῖν καταλύουσιν, οἷς ἐν μέρει πεπόνθασιν, ἀλλ' ἀνάγουσι μὲν εἰς τὴν τύχην τὸ δυσχερές, ἀναμένουσι δὲ τὸν ἀπὸ θαλάσσης γινόμενον πόρον. καὶ μὴν αἵ τε μάχαι καὶ πόλεμοι τὰ τῶν ἀγωνιστῶν διαφθείρουσι σώματα καὶ οὐχ, ὅτι πεσοῦνται μαχόμενοι, τὰς μάχας ἐκλείπουσιν, ἀλλ' ὅτι πολεμοῦντες θαυμάζονται, καὶ πεσεῖν ἠγαπήκασι καὶ τὸ προσὸν ἀτυχὲς ἐκ τοῦ συνόντος ἀγαθοῦ συναπέκρυψαν. οὐ γὰρ διὰ τὰ φαῦλα φευκτέον ὅσα τῶν ἀγαθῶν, ἀλλ' ἕνεκα τῶν καλῶν ὑποιστέον τὰ χείριστα. Οὐκοῦν ἄλογον γεωργοὺς μὲν καὶ πλέοντας καὶ πρὸς τούτοις ὅσοι στρατεύονται φέρειν τὰ πρὸς αὐτοὺς δυσχερῆ τῶν ἐπαινουμένων χάριν τῶν σὺν αὐτοῖς, ἡμῖν δὲ γάμον ἀτιμαστέον, διότι γάμος ἄγει τι λυποῦν.

'Ναί', φησίν· 'ἀλλὰ χηρείαν μὲν γυναιξίν, ὀρφανίαν δὲ παισὶν ἐπεισήνεγκε.'

52 *Ταῦτα θανάτου δεινὰ καὶ τὸ πάθος οἶδεν ἡ φύσις· σὺ δέ μοι δοκεῖς αἰτιᾶσθαι τὸν γάμον, ὅτι μὴ καὶ θεοὺς τοὺς ἀνθρώπους ἐργάζεται, καὶ τοῦ γάμου κατηγορεῖν, ὅτι μὴ θεοῖς τὰ θνητὰ συνηρίθμησε. τί γάρ, εἰπέ μοι,*

---

1 *γῆν* pro *τῆς* Finckh *θαλάσσης* Lb, v.l. Wc *ἐκβολαὶ* Ba 2 *γεωργοῖς* m.1 Vc *γεωργοὶ* P *γεωργοὺς* Ba Ac, m.2 Vc; delet Finckh *τὴν γῆν* P Vc om. Ba Ac, del. m.2 Vc *τὴν* om. Vδ 4 *λυπῆι τι* Vc Ba *πλέοντες ἄνθρωποι* Ba Ac 5 *ἐπιόντος χειμῶνος* (*ἐ* in ras. Vc) V 6 ⌊*ἐν*⌉*θένδε* Ba *τοῦ* pro *τὸ* Vδ 7 *εἰς* Ba *ἐς* P Vc Ac 8 *θαλάττης* Vc Ba *τῆς θαλάσσης* Ac 10 *μαχούμενοι* Vc om. Vδ 12 *συνόντος* Pa Vc Ba *προσόντος* Ac, v.l. Pa, (et in textu et *γρ* mg.) Pc 13 *συναπέκρυψεν* Vc Ac 15 *μὲν* ⌊cr. V litt.⌉ *καὶ* Pc 16. 17 *πρὸς αὐτο*⌊*ῖ* m.po. ex *ὺ*⌉*ς* Ba *προσόντα* Vδ 17 *τῶν σὺν αὐτοῖς* om. Vc Ac *ἐν* pro *σὺν* Vδ 18 suspect. 20 *ἐπήνεγκε* Vc 23 *τοῦ* om. Ba 24 *τοῖς θεοῖς* Vg Wc

γάμου κατηγορεῖς, ἃ πραγματεύεται θάνατος; τί δὲ ὑμεναίων ἐρεῖς, ὅσα φύσις ἐπίσταται; συγχώρει πεσεῖν τὸν ὅπως πεσεῖται γενόμενον. εἰ δὲ πίπτουσι μὲν ὅτι γεγόνασιν ἄνθρωποι, πεσὼν δὲ χηρεύει μὲν σύνοικον, ὀρφανὸν δὲ παρασκευάζει τὸν ἐξ αὐτοῦ, τί γάμον ἐρεῖς ἀπεργάζεσθαι τὰ παρὰ μόνης γεγονότα τῆς φύσεως; Ἐγὼ δὲ αὖ τοὐναντίον γάμον ἐπανορθοῦσθαι καὶ ὀρφανίαν καὶ χηρείαν ἡγοῦμαι. τέθνηκέ τῳ πατὴρ καὶ ταύτῃ παῖς ὀρφανός· ἀλλ' ἕτερον ἐπεισήνεγκε πατέρα τοῖς ὀρφανοῖς ὁ γάμος καὶ τὸ πάθος γάμου μὲν οὐ προέρχεται, γάμῳ δὲ συγκαλύπτεται, καὶ γίνεται γάμος ὀρφανίας ἀφανισμός, οὐχ ὑπόθεσις. εἶτα χηρείαν ἐκ τελευτῆς μὲν ἦγεν ἡ φύσις, ἐξ ὑμεναίων δὲ μετέθηκε γάμος· ἣν γὰρ χηρεύειν εἰργάσατο θάνατος, ἀνδρὶ συνοικεῖν παρέσχεν ὁ γάμος, ὥσπερ καταστὰς φύλαξ τῆς αὐτοῦ χάριτος· ἃ γὰρ ἐξ ἀρχῆς εἰσηνέγκατο, παρῃρημένα πάλιν ἐπέδωκεν· ὥστε χηρείαν ἀναιρεῖν, οὐκ ἐπάγειν οἶδεν ὁ γάμος. καὶ μὴν καὶ πατὴρ θανάτῳ μὲν ἀφαιρεῖται παῖδας, γάμῳ δὲ μετέσχεν ἑτέρων, καὶ πατὴρ γίνεται δεύτερον ὁ προσάπαξ εἶναι μὴ συγχωρούμενος. Τί οὖν; τὰ τοῦ γάμου καλὰ πρὸς αἰτίαν μεταφέρεις τοῦ γάμου, καί μοι δοκεῖς οὐκ ἐξελέγξαι ζητεῖν ἀλλ' ἐπαινεῖν τὸν ὑμέναιον· οἷς γὰρ ἐξαριθμεῖν καταναγκάζεις τῶν ὑμεναίων τὰς χάριτας, τούτοις ἐπαινέτης, οὐ κατήγορος τοῦ γάμου γεγένησαι· πρὸς

1 δαὶ VcAc post δὲ annotat Portus: ἴσως καθ' ὑμενα⌊ίω
m. 2 ex ἴο⌉ν Vc 2 ⌊ἡ φύσις er.⌉ συγχ⌊ώρει ex ωρεῖ, m. po.?⌉ Vc
3 πεσεῖ⌊ται m. po.⌉ Vc 4 δέ τις Ba, (τις m. 2 add.) Vc
χηρεύει PaBaAc, (ν m. po. add.) Pc χηρεύειν Vc 5 ἑαυτοῦ Ba
6 τῆς om. Ba 7 καὶ P om. V 8 ταύτη⌊ι⌉ BaAc 10 ὁ
γάμος ante πατέρα Vδ 11 γίγνεται Vc 12 χηρειας VcBa, (ν m. 1
supr.) Pa χηρείαν PcAc μὲν ante ἐκ transp. Ba 12. 13 ἡ φύ-
σις ἦγεν Pc 16 ^ε^ἀπέδωκεν, ε m. 1 supr., Pa 18 καὶ PVcAc ὁ
Ba μὲν θανάτωι Vc τοὺς παῖδας Ac 19 γίνεται πατὴρ Ba
παίδων post γίνεται add. Vc δεύτερος Ac, m. 2 Vc, m. po. Ba
20 τοῦ P om. V 21 ⌊τοῦ γ⌉ά⌊μ⌉ου, cr. m. po., Ba 23 κα-
ταναγκάζει, σ m. po. add., Ba καταναγκάζηι Ac 24 ἐπαινέτ⌊η

ταῦτα καὶ κατηγορῶν τοῦ γάμου θαυμάζειν ἡμᾶς ἀναγκάζεις καὶ ποιεῖς εὐεργετημάτων κατάλογον τὰ τοῦ γάμου κατηγορήματα.

'Ναί', φησίν· 'ἀλλὰ ὁ γάμος ἐπίπονον.'

53 Καὶ τί πόνον ἐπίσταται λύειν ἢ γάμος; ὁπόσα πονεῖ, δι' ὑμεναίων ἀνῄρηται καὶ ῥᾳστώνη παντάπασιν εἰς ὁμιλίαν γυναικὶ συνελθεῖν· ἡλίκον εἰς εὐνὴν ἀνὴρ γυναικὶ συνιών; μεθ' ὅσης δὲ ῥᾳστώνης ἐλπίζεται παῖς καὶ προσδοκώμενος φαίνεται καὶ πατέρα φανεὶς προσερεῖ καὶ πρὸς μελέτην ἔρχεται τέχνης, καὶ πατρὶ συνεργῶν καὶ παρὰ τὰς ἐκκλησίας δημηγορῶν καὶ πατέρα γηροτροφῶν καὶ ὅλως ἅπαν ὅ τι δέοι γινόμενος; οὐκ ἔστι λόγῳ διεξελθεῖν, ἃ φέρειν οἶδεν ὁ γάμος. Μέγα ὁ γάμος, καὶ παράγων θεοὺς καὶ παρέχων θνητοῖς θεοὺς εἶναι δοκεῖν, οἷς μένειν σοφίζεται· καὶ παιδεύει μὲν τοὺς χρωμένους τὰ δίκαια, πρὸς δὲ τὸ σῶφρον παροξύνει σκοπεῖν καὶ φιλοτιμεῖται τὰς ἡδονάς, ὅσαι μὴ φανεῖσαι κακίζονται. διὸ τὸν γάμον πέρι πλείστου ἐν πᾶσι ποιητέον καθέστηκεν.

XIV. ⟨ΠΕΡΙ ΕΙΣΦΟΡΑΣ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ.⟩

Καὶ τὴν εἰσφορὰν τοῦ νόμου τινὲς εἶναι δεδώκασι γύμνασμα. ἔστι μὲν γὰρ σχεδὸν ὅλη ὑπόθεσις, οὐ μὴν

m. 1 ex αι⌉ς **Vc** πρὸς ταῦτα **VcBa**, v. l. **Pc** (v. l. **Pa**: γρ τὸ πρὸς ταῦτα καὶ κατηγορούντων γάμου), (πρὸς om.) **Ac** om. **P**
5 ὡς pro ἢ Walz ex Vindob. **6. 7** ὁμ⌊ιλί m. po.⌉αν **Pa** **7** γρ' ἡλίκον ἂν εἶεν, εἰς εὐνὴν κτλ. **Pc** γρ ἡλίκον ἂν ἐ⌊ις⌉ εὐνὴν εἶεν. ἀνὴρ γυναικὶ συνιών **Pa** **8** συνών **Vc** **12** εἴ pro ὅ **Vδ** γενόμενος **Ac** γινόμενον **VcBa** **12. 13** διεξελθεῖν λόγω **Ac** **13** μέγας **Pc**, schol. **P** II 668, 17 W. **14** θεοῖς **Vc** **16** σωφρονεῖν m. po. ex σῶφρον **Vc** **17** φαν⌊εῖσ, m. 1?⌉αι **Vc** **18** πλείστων **LdWc** Finckh delet ἐν (quod apud Dox. 552, 9 W. per errorem interciderit: est in **VδWc**) **19** περὶ νόμου εἰσφορᾶς **BaAc** ὅρος νόμου εἰσφορᾶς **PVc**; cf. Praef. VIII **20** Herm. 26, 11: καὶ τὴν τοῦ νόμου εἰσφορὰν (**Pζ**: εἰσφορὰν τοῦ νόμου) τάττουσι τινὲς (Theo 128, 26 Sp.) ἐν γυμνάσμασιν (**LbPh**: γυμνάσματι); cf. *Π. εὑρ.* 113, 11. 114, 1 **21** γύμνασμα om. m. 1 **VcBa**

ἅπαντα σῴζει τὰ τῆς ὑποθέσεως· εἰσάγεται μὲν γὰρ ἐν αὐτῇ πρόσωπον, οὐ μὴν ἐφ' ἅπασι γνώριμον· ὅθεν θέσεως μέν ἐστι μᾶλλον, ἧττον δὲ ὑποθέσεως. οἷς μὲν γὰρ ὅλως σχήματος δέχεται πρόσωπον, ὑπερβαίνει τὴν θέσιν, δι' ὧν δὲ σαφῆ μὴ σῴζει τὴν περίστασιν, ὑποθέσεως λείπεται. Νόμου τοίνυν ἐστὶν εἰσφορὰ διπλῆ γυμνασία, συνηγορία καὶ κατηγορία νόμου τεθέντος. ἔστι δὲ νόμος «εὕρημα μὲν καὶ δῶρον θεῶν, κοινὴ δὲ συνθήκη πόλεως, ἐπανόρθωσις δὲ πλημμελημάτων τῶν εἰς ἀμφότερα».

Καὶ ἡ μὲν διαίρεσις αὕτη τῆς εἰσφορᾶς τοῦ νόμου· ἐργάσῃ δὲ αὐτὴν κεφαλαίοις, οἷς καὶ τὴν πραγματικήν, νομίμῳ, δικαίῳ, συμφέροντι, δυνατῷ. προοίμια δὲ θήσεις καὶ μετὰ τὰ προοίμια τὸ κεκλημένον ἐναντίον, εἶτα 54
χρήσῃ τοῖς προειρημένοις κεφαλαίοις· ὅθεν καὶ ταύτῃ διήνεγκε θέσεως.

Κατηγορία νόμου τοῦ κελεύοντος ἐπ' αὐτοφώρῳ τὸν μοιχὸν κτείνεσθαι.

Οὔτε εἰς ἅπαν ἐπαινέσω τὸν νόμον οὔτε ἐπὶ παντὶ τὸ γραφὲν αἰτιάσομαι· οἷς μὲν γὰρ ἀναιρεῖ τὰ μοιχῶν, ἐπαινῶ τὸ τιθέμενον, δι' ὧν δὲ δικαστῶν οὐκ ἀνέμεινε ψῆφον, αἰτιῶμαι τὴν αἵρεσιν. εἰ μὲν οὖν δωροδοκίαν τῶν δικαζόντων κατεγνωκὼς ἀνῄρει τὰ δικαστήρια, φαύ-

4 σχήματι m. 1 P, m. po. Ba; Dox. 556, 5. 12 (535, 4: οἷς μὲν γὰρ ὅλως περίστασιν δέχεται, ὑπερβαίνει κτλ.) 5 οἷς (pro δι' ὧν) Dox. 535, 5 τὴν om. Vc 6 ἔστι τοίνυν εἰσφορὰ νόμου Vδ
8 Demosth. 25, 16: πᾶς ἐστι νόμος εὕρημα μὲν καὶ δῶρον θεῶν, δόγμα δ' ἀνθρώπων φρονίμων, ἐπανόρθωσις δὲ πλημμελημάτων τῶν εἰς ἀμφότερα, πόλεως δὲ συνθήκη κοινή κτλ. καὶ om. m. 1 Pa 9 δὲ VcAc, m. po. Pc τε Ba om. P τῶν om. m. 1 VcAc 11 Ἡ μὲν οὖν Vδ 12 ἐργάσαιο Vδ; cf. 4, 12 ann. οἷσπερ καὶ Vc 15 καὶ τοῖς LdVgWc 16 διενήνοχε Vδ 17 αὐτοφόρωι Pc
18 τὸν μοιχὸν post κτείνεσθαι PcVgWc, ante 17 ἐπ' Ba
20 γράφον m. 1 BaAc τὸν μοιχὸν Vδ; 'nonne ἀδικήματα addendum?' (48, 19) Spengel, reicit Finckh coll. 14, 12 21 τὸ om. Pc ἀναμένει Ac

λην ἐλέγχεται περὶ τοὺς δικαστὰς κεκτημένος τὴν γνώμην· εἰ δὲ δίκαια κρίνειν, ὥσπερ καὶ δίκαια κρίνετε, ποῦ δίκαιον ἐπαινεῖν μὲν δικαστάς, ἐξαιρεῖσθαι δὲ τῶν δικαζόντων τὸν νόμον; οἱ μὲν οὖν ἄλλοι πάντες, ὅσοι τοῖς κειμένοις διαμάχονται νόμοις, οἳ μὲν ἐναντιοῦνται ταῖσδε ταῖς πόλεσιν, οἳ δὲ ὁμολογοῦσιν ἑτέραις, μόνος δὲ ὁ παρὼν πᾶσιν ἐναντίος προελήλυθε νόμοις. Δοκεῖτε δέ μοι πολὺ κάλλιον ἐξετάσαι τὸν νόμον, εἰ πάντα τὰ παρ' ὑμῖν πολιτευόμενα κρίνητε, τοὺς στρατηγούς, τὰς ἱερωσύνας, τὰ ψηφίσματα· πάντα ὀλίγου δέω λέγειν, ὅσα ⟨παρὰ τὴν εἰρήνην ἢ⟩ παρὰ τὸν πόλεμον ἄριστα πράττεται, ἅπαντα δικαστῶν οἶδεν ἐξέτασιν, καὶ στρατηγεῖ μὲν ὃν ὁ κρίνων ἐξήτασεν, ἱερᾶται δὲ ὃν ὁ δικαστὴς ἐβεβαίωσε, καὶ ψήφισμα κύριον τὸ παρ' ἑτέροις ἀνακρινόμενον, καὶ νῖκαι πολέμων γερῶν οὐ μετέχουσι μὴ κρινόμεναι πρότερον. πῶς οὖν οὐκ ἄλογον ἅπαντα μὲν ἀναμένειν τοὺς ἐξετάζοντας, μόνον δὲ τὸν παρόντα νόμον τὴν τῶν δικαζόντων ἀναδύεσθαι ψῆφον;

'Ναί', φησίν· 'ἀλλὰ μεγάλα τὰ μοιχῶν ἀδικήματα.'

55 Τί δαί; τὰ τῶν ἀνδροφόνων οὐ μείζω; τοὺς δὲ προδότας ἐλάττους νομιοῦμεν ἑτέρων; ἱερόσυλοι δὲ τῶν

2 καὶ P om. V κρίνετε P κρίνεται V 4 δικαζομένων Vc τὸ⌊ν⌉ νόμο⌊ν⌉, cr. m. po., Pa 5 τοὺς(!) κειμένοὑς διαδέχονται (μάχονται supr.) νόμοὑς, m. po. supr., Ac δικάζονται, m. po. ἀντιμάχονται supr., Vc 7 ἐναντίο⌊ι⌉ postea ins., m. 1⌉ς Ac νόμοις (ο supr.), m. 1 supr., Pa νόμος Pc 9 ἡμῖν Ba κρίνητε PcVc, (ηι) Pa κρίνετε BaAc 11 supplevi coll. 26, 2 12 ἅπαντα om. Ba ἃ πάντα Lb 13 alt. ὁ PaVcBa om. PcAc 13. 14 δικαστὴς m. po., στρατηγὸς m. 1 Vc 15 γρ πόλεων Pa γρ τῶν πόλεων Pc γ⌊ε⌉ρῶν Pa γερρῶν Ba 16 ἅπαντα BaAc (cf. 12) ἅπαντας PVc; Dox. 562, 10 17 ἐξετάσοντας Ac, (σ m. po., ex ζ?) Ba 18 δικαστῶν Pc 19 μοιχ⌊ῶν m. po.⌉ Ac τῶν μοιχῶν Vδ 20 δαὶ cr. (m. 1?) ex δὲ Ba τοὺς — 21 ἑτέρων post 49, 1 φαυλότεροι transp. Pc, correxit m. 1 21 ἑτέρων ⌊ἀδίκων del.⌉ Vc δὲ supr. m. 2 Vc

προδιδόντων φαυλότεροι; ἀλλ' ὅμως ὁ τούτων ἁλοὺς ἀναμένει τοὺς κρίνοντας, καὶ οὔτε προδότης ὑπέσχε τὴν δίκην μὴ τοῦ δικαστοῦ ψῆφον ἐπάγοντος, οὔτε ἀνδροφόνῳ πεσεῖν ὑπῆρχε μὴ τοῦ κατηγόρου τὸ πάθος ἐλέγχοντος, οὔτε τοῖς ὑφαιρουμένοις τὰ τῶν κρειττόνων παθεῖν, πρὶν ταῦτα μαθεῖν παρέστη τοῖς κρίνουσιν. οὐκοῦν ἄτοπον τὰ μὲν μείζω δίκην ὑπέχειν παρὰ τοῖς κρίνουσι καὶ μὴ δοκεῖν τι τούτων ὡς ἕκαστον, ἂν μὴ δικαστὴς ἐπενέγκῃ τὴν ψῆφον, μοιχὸν δὲ μόνον πεσεῖν ἀνεξέταστον, ὃν πρὸ τῶν ἄλλων ἔδει κρίνειν ὅσῳ τῶν ἄλλων καταδεέστερον.

'Καὶ τί διοίσει μοιχὸν ἀνελεῖν ἢ παραδοῦναι τοῖς δικασταῖς, εἰ τὸν ἴσον ἐξ ἀμφοῖν ὑποστήσεται θάνατον;'

Ὅσον τυράννου καὶ νόμου τὸ μέσον καὶ δημοκρατίας πρὸς τὰς μοναρχίας ὅσον διάφορον. τυράννου μὲν γὰρ ἀνελεῖν, ὃν ἂν βούλοιτο, νόμου δὲ κτεῖναι δικαίως τὸν ἐλεγχόμενον. καὶ δῆμος μέν, ὅσα ἂν ἐκκλησιάζων σκοπῇ, πρὸς ἐξέτασιν τίθησι, μοναρχία δὲ κολάζει μέν, οὐ συνεξετάζει δέ, ἃ συναμφότερα δῆμος καὶ νόμος ἐξ ἐναντιωμάτων ἅπαντα πέπραχε πρὸς τὸν μόνον ἄρχειν καὶ τυ-

---

1 ⌊οὐ del. m. 2⌉ φαυλότεροι **Vc** οὐ ante τῶν **Vδ** τούτων **V** τούτοις **P** ἁλ⌊οὺ ex ω⌉ς **Pa** 4 ὑπῆρξε **P** (cf. ann. 6) 6 ante παθεῖν add. ὑπῆρξε **VcBa** (eratne correctura ad l. 4?), ὑπῆρχε **Ac** γρ ὑπῆρξε παθεῖν τι **Pa** γρ' ὑπῆρξε τί παθεῖν **Pc** 8 τι m. po. add. **Ba** τοῦτο m. 1, τούτων m. po. **V** 10 πρὸ⌊ς eras.⌉ **Vc** ἔδει sic **Ba** post κρίνειν transp. **P** om. **Ac**, v. l. **P** postea add. (m. 2?) **Vc** ὅσῳ **PVcAc** ὡς **Ba**, m. 2 **Vc** 12 διοίσ⌊ει⌉ **Vc** διαφέρει **BaAc** 15 διαφέρον **VcAc** τὸ διαφέρον **Vδ** γὰρ om. **Ac** 16 βούληται coni. Spengel 18 Dox. (Wc; deest apud Walzium): 'μοναρχία δὲ κολάζει μὲν ἃ συναμφότερα δῆμος καὶ νόμος ἐξ ἐναντιωμάτων δὲ ἅπαντα πέπραχε ...' δοκοῦσι παρέλκειν οἱ σύνδεσμοι ὁ μέν καὶ ὁ δέ· τοῦτο δῆλον καὶ ἐκ τοῦ τισὶ τῶν βιβλίων μηδ' ὅλως ἐγκεῖσθαι κολάζει ⌊μὲν οὐ συνεξετάζει del.⌉ δὲ ⌊ἃ συν add. m. po.⌉ ἀμφότερ⌊ον m. po. ex α⌉ **Ba** κολάζει μὲν ἃ συναμφότερον **VcAc**, (mg. m. 1 κολάζει μὲν οὐ συνεξετάσει δέ) **P** 19 τε καὶ **Ba** νόμος **PAc** νόμοι **VcBa** 20 δὲ m. po. add. ante ἅπαντα **PcAc** μοναρχεῖν **Ba**

ραννεῖν προελόμενον. πῶς οὖν οὐ διοίσει τὸν μοιχὸν ἀνελεῖν ἢ παραδοῦναι τοῖς κρίνουσι; Καὶ ἔτι πρὸς τούτοις ὁ μὲν ἑαυτῷ τὸν μοιχὸν ἀνελὼν ἑαυτὸν κύριον τοῦ δεδρακότος ἐργάζεται, ὁ δὲ δικαστῇ παραδοὺς κύριον ποιεῖ τοῦ δεδρακότος τὸ δικαστήριον· κρεῖττον δὲ δήπου τὸν δικάζοντα κύριον ἢ τὸν κατήγορον γίνεσθαι. καὶ μὴν ὁ μὲν ἑαυτῷ διαφθείρας μοιχὸν ἄλλου χάριν ἀνελεῖν ὑποπτεύεται, ὁ δὲ κρῖναι παρεσχηκὼς μόνων ἔδοξε τῶν δικαίων ἀντιλαμβάνεσθαι.

56 'Ναί', φησίν· 'ἀλλὰ χαλεπωτέραν ὑφέξει τιμωρίαν παραχρῆμα πεσών· κέρδος γὰρ ἕξει τὸν μέχρι κρίσεως χρόνον.'

Τοὐναντίον ἕξει κρινόμενος· ἀνιαρότερον γὰρ τὸν μετὰ ταῦτα βίον ὑποίσει· τὸ γὰρ παθεῖν προσδοκᾶν τοῦ πεπονθέναι δεινότερον καὶ τιμωρίας ἀναβολὴ προσθήκη φανεῖται ζημίας. πεσεῖται πολλάκις ὁ πεσεῖσθαι δοκῶν καὶ τὴν ἐλπίδα τῆς πείρας ἕξει δεινοτέραν· ὥστε παραχρῆμα πεσὼν ὁ μοιχὸς οὐκ αἰσθάνεται. κλέπτει τὴν αἴσθησιν τῆς τιμωρίας τὸ τάχος· ἀνάλγητος θάνατος ὁ πρὶν δόξαι συμβάς, ὁ δὲ πολλάκις μὲν ἐλπισθείς, εἰσάπαξ δὲ γεγονὼς ταῖς ἐλπίσι τὰς τιμωρίας μετρεῖ. Σκόπει δέ, καίτοι παρ' ἄλληλα θείς. ὁ μὲν ἑαυτῷ διαφθείρας μοιχὸν οὐδένα μάρτυρα τῆς τιμωρίας ποιεῖται, ὁ δὲ δικασταῖς παραδοὺς πολλοὺς θεατὰς ποιεῖται τῆς δίκης· λυπηρότερος δὲ τιμωρίας τρόπος ὑπὸ θεαταῖς πολλοῖς καθιστάμενος. Καὶ ἄλλως συνοίσει μοιχοῖς κρύβδην πεσοῦσιν·

---

1 τὸν **P**, (ν del.) **Vc** τὸ **Ba Ac**; om. 49, 12 6 γενέσθαι **Ba** 7 μὲν om. **Ba Ac** 8 κρῖναι **V** κρίνειν **P** παρεσχηκὼς **P Ba Ac** ζητῶν **Vc** μ⌊ό, ex ε?⌉νων **Ba** 10 ⌊υφ m. 2 add.⌉ἕξει **Ac** τὴν τιμωρίαν **Pc** 11 παραχρῆμα πεσών m. 2 add. **Vc** τῆς κρίσεως **Vδ** 13 τοὐναντίον μὲν οὖν **Vδ Wc**, Dox. in Herm. *Π. εὑρ.* 139, 24 14 ⌊ὑ m. po. ex ἐ⌉ποίσει **Ac** ⌊ε er.⌉ποίσει **Ba** 18 πεσὼν ὁ μοιχὸς (καὶ add. **Ac**) πεσὼν **P Ac** 21. 22 δὲ καίτοι **V** τοίνυν **P** 24 δ⌊ίκ⌉ης **Ac** 24. 25 λυπηρότερον **Ba Ac** 25 τρόπον **Ac** 26 ἄλλοις **Ba**, (m. 2 ως) **Vc**

ὑποψίαν γὰρ τοῖς πολλοῖς καταλείψουσιν ἔχθρας ἕνεκα πίπτοντες, ἐξελεγχομένου δὲ τοῦ πάθους ἐν τοῖς δικασταῖς ἀναμφισβήτητον ὁ πεσὼν ὑφέξει τὴν δίκην. ὥστε πρὸς αὐτοῦ τοῦ μοιχοῦ πεσεῖν ἀδήλως ἢ δικασταῖς παραδίδοσθαι.

Δεινὸν ὁ μοιχὸς καὶ πᾶσαν παρῆλθεν ἀδικημάτων ὑπερβολήν· ὅθεν ἐξελεγχέσθω πρότερον, εἶτα πιπτέτω, καὶ κρινέσθω μᾶλλον ἢ δίκην ὑπεχέτω πρὸ κρίσεως. ὡς μοιχὸς ἀναιρούμενος σαφεστέραν δώσει τὴν τῶν παίδων γονήν· οὐ γὰρ ἀμφισβητήσει τις, ὅτου γέγονε παῖς, ἐκλελοιπότων μοιχῶν τὸ λοιπόν. κοινῆς ἀδίκημα φύσεως, ὅθεν καὶ κοινὴ ψῆφος ἀναιρείτω γενόμενον· ὡς ἐγὼ δέδια, μὴ λαθὼν μοιχός, οἷς διαφθείρεται, πολλοὺς ἑτέρους καταλίπῃ τοιούτους· οἷς γὰρ οὐκ ἴσασιν, ἐφ' οἷς διαφθείρεται, ζηλώσουσιν ἕτεροι, καὶ τὸ κεκολάσθαι οὐ πέρας ἀλλ' ἀρχὴ γενήσεται πάθους.

---

1 ὡς ἔχθρας **Vs** 3 ἕξει **Ba Ac** ὁ πεσών transp. post δίκην **Ac** 4 πρὸ⌊σ m. po. supr.⌉ **Ac** διοίσει m. po. supr. post αὐτοῦ **Vc** τοῦ μοιχοῦ **V**, v. l. **P** τὸν μοιχὸν **P**, m. po. **Vc** 7 πρῶτον **V** 11 κοινὸν **Lz Vt** 12 ἀναιρείτω γενόμενον **Pa**, (γενόμενος) **Pc** ἀνειρεῖ τὸ (?) γενόμενον **Ac** ἀναιρείτω τὸ γενόμενον **Ba** ἀναιρήσει τὸ γινόμενον **Vc** 14 καταλεῖπει (η supr.) **Vc** καταλίποι **P Ba Ac**

subscr. τέλος τῶν εἰς τὴν ῥητορικὴν προγυμνασμάτων τοῦ σοφιστοῦ ἀφθονίου **P** τέλος τῶν προγυμνασμάτων ἀφθονίου **Vc** (cf. p. 41, 11 ann.) τέλος τῶν ἀφθονίου προγυμνασμάτων **Ac** om. **Ba**

Artium fragmenta Progymnasmaticorum Graecorum qui ante aetatem Byzantinam fuerunt.

I.

Oxyrhynchi repertum est Progymnasmatum fragmentum, de quo Teresa Lodi rettulit[1]): „*Nel verso il frammento retorico occupa i primi 22 righi . . . Le scritture così del recto come del verso non sembrano posteriori al sec. III*^p^. *Il papiro proviene dagli scavi del 1910 in Oxyrhynchos (da un piccolo kôm ad ovest di El-Gammâm).*"

Τί] ἐστιν ἡ χρεία; ἀπομνημόνευμα σύντομον ἐπὶ προσώπου τινὸς ἐπαινετόν.

Διὰ τί ἀπομνημόνευμα ἡ χρεία; ὅτι ἀπομνημονεύεται, ἵνα λεχθῇ.

Διὰ τί σύντομον; ὅτι πολλάκις ἐκταθὲν ἢ διήγησις γίνεται ἢ ἄλλο τι.

Διὰ τί ἐπὶ προσώπου; ὅτι πολλάκις ἄνευ προσώπου σύντομον ἀπομνημόνευμα ἢ γνώμη ἐστὶν ἢ ἄλλο τι.

Διὰ] τί εἴρηται χρεία; διὰ τὸ χρειώδης [ε]ἶν[αι], οὐχ

1) *Papiri greci e latini I. Firenze* 1912. Nr. 85

In papyro legitur *χρια* et *χριωδις* 1 et 8 *εστι* 2 *επενετον* (tamen *ἐπαινετόν* mihi non prorsus certum) 3. 4 „exsp. *ὅτι λέγεται ἵνα ἀπομνημονευθῇ*" Brinkmann 5 cf. Theo. 97, 4 Sp.; Nic. 19, 13 F. 7 Theo 96, 26 9 „*Forse διὰ τὸ χρειώδης (ovvero χρειώδεις?) εἶναι*" T. Lodi 9 Theo 97, 7: *εἴρηται δὲ χρεία κατ' ἐξοχήν, ὅτι μᾶλλον τῶν ἄλλων πρὸς πολλὰ χρειώδης ἐστὶ τῷ βίῳ*

ὡς οὐ καὶ τῶν ἄλλων [τοῦτο] ἐχόντων, ἀλλὰ [κατ' ἐξοχήν] ιδουε * * * * * * * [cr. 8 ll.

Τί ἐστιν ἡ διήγη[σις;

Forma est catechetica sicut scholiorum P II 1 sq. W. Duos locos monstrare sufficit; ad l. 1 cf. II 585, 10 W. *Τί ἐστι χρεία;* ad l. 9 cf. II 574, 8: *Διὰ τί ὁ μῦθος Συβαριτικὸς . . . καλεῖται;*

Post *χρείαν* quidam *διήγημα* tractabant, cf. Ps.-Herm. 4, 7: *τὸ διήγημα . . . ἔνιοι μέντοι τὴν χρείαν ἔταξαν πρὸ τούτου.* Theo 64, 29 Sp.: *τὴν δὲ τάξιν τῶν γυμνασμάτων αὐτῶν οὕτω ποιησόμεθα· πρῶτον μὲν ἀπὸ τῆς χρείας . . . ἔπειτα δὲ τοῦ μύθου καὶ τῆς διηγήσεως.* Laudo etiam Athanasium[1]): *ὅτι οἱ τὰ Προγυμνάσματα γράψαντες τοῦ χρειώδους ἕνεκεν τὴν ὀφειλομένην τάξιν μετεκίνησαν. χρεὼν γὰρ τὸ ἐγκώμιον πρὸ πάντων τάξαι καὶ διδάξαι ὡς ὅλον, ὕστερον δὲ περὶ τῶν αὐτοῦ μερῶν διαλαβεῖν, οἱ δὲ τὰ μέρη τούτου τῆς τοῦ ὅλου γνώσεως προὔταξαν· πρότερον γὰρ διδάσκουσι, τί χρεία, τί γνώμη, τί τε ἀνασκευὴ καὶ κοινοὶ τόποι, ἃ πάντα διὰ τῶν ἐγκωμιαστικῶν τόπων δηλονότι περαίνονται, ἐπαινούντων ἡμῶν ἢ ψεγόντων τὰ ὑποκείμενα. εἶτα τελευταῖον περὶ ἐγκωμίου διαλαμβάνουσι. τοῦτο δὲ ποιοῦσιν, ἐπεὶ οὐκ ἦν εἰκὸς τοὺς εἰσαγομένους πρὸ τῶν ἁπλουστέρων δεξιοῦσθαι τοῖς ποικιλωτέροις· ὅθεν ἀπὸ τῶν εὐχερεστέρων ἐποιήσαντο τὴν ἀρχήν, τὴν φυσικὴν τάξιν ἑκόντες ἀγνοήσαντες.* Cf. Nicolaus 17, 16 sq. F.

1) *Rheinisches Museum* 64 [1909] 548, 3

9. 10 *ουκωσ[*]ου και των αλλων* [**]**[*] *εχοντων αλλα*, suppl. Brinkmann coll. Nic. 20, 1 F.: *εἴρηται δὲ χρεία, οὐχ ὅτι καὶ τἆλλα προγυμνάσματα οὐκ ἐκπληροῖ τινα χρείαν, ἀλλ' ὅτι ἢ τῷ κοινῷ ὀνόματι κατ' ἐξοχὴν ὡς ἰδίῳ τετίμηται* 12 * * *τι εστιν*, „*Forse ἄλλο τί ἐστιν ἢ* (*oppure ἡ*) *διήγη[σις. Lo spazio dopo διηγη potrebbe contenere circa 10 lettere, ma probabilmente non v'era altro oltre la sillaba σις*" T. Lodi; ego de novi progymnasmatis initio cogitavi, ut supra lin. 1

II.

In codice Vaticano graeco 901 saec. XIII post II 191, 27 W. *διήγημα* haec leguntur: *οἱ δὲ περὶ Θέωνα καὶ Ἁρποκρατίωνα τὴν χρείαν ἔταξαν πρὸ τοῦ διηγήματος διὰ τὸ εὐκολωτέραν ταύτην ἡγεῖσθαι.* In iis codicibus, qui genuinum Doxapatris commentarii textum servaverunt, (Ld)VδWc, haec non inveniuntur. De Theone certe non prorsus recte relatum est, cf. supra p. 53; commentator scripsit opinor *πρὸ τοῦ ⟨μύθου καὶ τοῦ⟩ διηγήματος.* — Suidas Harpocrationis Progymnasmatum mentionem non facit: *Ἁρποκρατίων ὁ Αἴλιος χρηματίσας, σοφιστής. ἔγραψε … Περὶ τέχνης ῥητορικῆς, Περὶ ἰδεῶν.*

III.

Suidas: *Ἐπιφάνιος*[1]) *Οὐλπιανοῦ Πετραῖος, σοφιστής, παιδεύσας ἔν τε αὐτῇ καὶ ἐν Ἀθήναις. ἔγραψε Περὶ κοινωνίας καὶ διαφορᾶς τῶν στάσεων, Προγυμνάσματα, Μελέτας …*

IV.

Suidas: *Μινουκιανὸς*[2]) *Νικαγόρου τοῦ σοφιστοῦ, Ἀθηναῖος, σοφιστής, γεγονὼς ἐπὶ Γαλιηνοῦ. Τέχνην ῥητορικὴν καὶ Προγυμνάσματα καὶ λόγους διαφόρους.* Idem Suidas refert: *Μένανδρος Λαοδικεὺς τῆς παρὰ Λύκῳ τῷ ποταμῷ, σοφιστής. ἔγραψεν ὑπόμνημα εἰς τὴν Ἑρμογένους Τέχνην καὶ ⟨εἰς⟩ Μινουκιανοῦ Προγυμνάσματα καὶ ἄλλα.*

V.

Suidas: *Ὀνάσιμος Κύπριος ἢ Σπαρτιάτης, ἱστορικὸς καὶ σοφιστὴς τῶν ἐπὶ Κωνσταντίνου*[3]) *γενομένων. ἔγραψε*

1) Glöckner, Quaestiones rhetoricae, p. 93.
2) ib. p. 24.
3) Fragmenta Artis rhetoricae doricae Oxyrhynchi reperta prioris aetatis sunt; papyrum saeculo II p. Ch. tribuunt, Artem ipsam saec. IV a. Ch. Cf. *The Oxyrhynchos Papyri* III 410.

Στάσεων διαιρέσεις, Τέχνην δικανικὴν πρὸς Ἀψίνην, Περὶ ἀντιρρητικῆς τέχνης, Προγυμνάσματα, Μελέτας, Εγκώμια καὶ ἄλλα πλεῖστα.

VI.

Suidas: Οὐλπιανὸς Ἐμεσηνός, σοφιστής . . . Προγυμνάσματα, Τέχνην ῥητορικήν.

VII.

Suidas: Παῦλος Τύριος, ῥήτωρ, γεγονὼς κατὰ Φίλωνα τὸν Βύβλιον, ὃς ἐπὶ Ἀδριανοῦ τοῦ βασιλέως πρεσβεύσας μητρόπολιν τὴν Τύρον ἐποίησεν. ἔγραψε Τέχνην ῥητορικήν, Προγυμνάσματα, Μελέτας.

VIII.

Suidas: Σιρίκιος Νεαπολίτης ἐκ Παλαιστίνης, σοφιστής, μαθητὴς Ἀνδρομάχου, σοφιστεύσας χρόνον τινὰ κατὰ τὰς Ἀθήνας. Προγυμνάσματα καὶ Μελέτας. De Andromacho refert Suidas: Ἀνδρόμαχος Νεαπολίτης ἐκ Συρίας, σοφιστής, υἱὸς Ζωνᾶ ἢ Σαβίνου, παιδεύσας κατὰ Νικομήδειαν ἐπὶ Διοκλητιανοῦ βασιλέως.

Fragmentum servavit Nicolaus 27, 14 F.: προστιθέασι καὶ ἄλλας τινὰς τῶν γνωμῶν διαιρέσεις, οἱ μὲν αὐτὰς εἴδη καλοῦντες, οἱ δὲ διαφορὰς πρὸς ἀλλήλας· οἷον ὅτι τῶν γνωμῶν αἱ μέν εἰσι προστακτικαὶ ὡς ἐκείνη [Hom. α 302] «ἄλκιμος ἔσσο», αἱ δὲ εὐκτικαὶ ὡς ἡ λέγουσα [Eur. Med. 598] «μή μοι γένοιτο λυπρὸς εὐδαίμων βίος», αἱ δὲ ἀπαγορευτικαὶ ὡς ἐκείνη [Hom. Η 111] «μηδ' ἔθελ' ἐξ ἔριδος σεῦ ἀμείνονι φωτὶ μάχεσθαι», αἱ δὲ κατ' ἐπίκρισιν ὡς αὕτη [Hom. ρ 218] «ὡς αἰεὶ τὸν ὁμοῖον ἄγει θεὸς ἐς (O; ὡς PAc) τὸν ὁμοῖον». καὶ ἔτι πρὸς τούτοις, ὅτι (P; ἔτι O) τῶν γνωμῶν αἱ μέν εἰσιν ἄδοξοι ὡς ἥδε [Trag. adesp. 181 Nauck[2]] «ἔα με κερδαίνοντα κεκλῆσθαι κακόν», αἱ δὲ ἔνδοξοι ὡς (O; ὡς τὸ Ac; om. P)

[Hom. *M* 243] «*εἷς οἰωνὸς ἄριστος ἀμύνασθαι* (O; *ἀμύνεσθαι* PAc) *περὶ πάτρης*». *ταύτας γὰρ οἱ περὶ Σειρίκιον* (O; *σηρίκιον* P) *τὰς διαφορὰς προστιθέασι* (P, cf. supra; *τιθέασι* O) *καὶ ἄλλας ἄλλοι πλείστας*.

IX.

Quae Ianus Lascaris in relatione Vat. graec. 1412 servata scripsit, non poteram enucleare, f. 66r: *ῥητορικὴ καὶ τὰ τοῦ* (?) *πο* (λ̄ suprascr.) *προγυμνάσματα*. Vix recte edit K. K. Müller[1]) *πολ⟨έμωνος⟩*, addit dubitanter «*τῶν πολλῶν*?»

X 1.

Syrianus in Herm. II 39, 17 R. (cf. IV 164, 10 W.; Py = Paris. 2923 saec. XI): *ἔγνωσται πολλάκις ἡμῖν καὶ ἐν Προγυμνάσμασιν, ὅτι ἓξ ἐστι τὰ περιστατικὰ μόρια, πρόσωπον, πρᾶγμα, τόπος, χρόνος, αἰτία, τρόπος· τούτων δὲ μετὰ τὸ πρόσωπον καὶ τὸ πρᾶγμα συνεκτικώτατόν ἐστιν ἡ αἰτία.*

2

Syrianus II 171, 3 R: *τελικὰ δὲ κεφάλαια κυρίως μέν ἐστι τρία, ὡς καὶ ἐν Προγυμνάσμασιν ἡμῖν εἴρηται, εἴ γε καὶ τρία τῆς ῥητορικῆς ἔγνωμεν εἴδη, ὧν τοῦ μὲν δικανικοῦ τέλος τὸ δίκαιον, τοῦ δὲ συμβουλευτικοῦ τὸ συμφέρον, τοῦ δὲ πανηγυρικοῦ τὸ καλόν. τού-*

1) *Zentralblatt für Bibliothekswesen* 1 [1884] 407.

X 1. Schol. **P**, VII 155, 25 W.: 3 *ἓξ δέ εἰσι τὰ* — 6 *αἰτία*
2 *ἡμῖν* om. Py 3 *εἰσι* Py**P** 3. 4 *μόρια* — 4 *τρόπος* om. **P** 4 *πρόσωπον* — *τρόπος* om. Py 5 *καὶ τούτων μετά γε* Py**P** 6 *ἐστιν* om. Py**P**

X 2. Schol. **P**, VII 590, 17 sq. W.: 1 *τελικὰ* — (om. 2 *ὡς* — 8 *εἴρηται*) — 9 *ἔνδοξον*

Haec in commentario Py, IV 713, 3 W., Sopatro ascribuntur; cf. *Rheinisches Museum* 64 [1909] 586 sq. 2 *ἡμῖν* om. Py 3 *ἔγνωμεν* om. **P** 6 *δὲ* om. Py

των δὲ ἕκαστον ὑποδιαιρεῖται εἰς τάδε· τὸ μὲν δίκαιον εἴς τε τὸ νόμιμον καὶ τὸ δίκαιον καὶ τὸ ἔθος, τὸ δὲ συμφέρον εἰς χρήσιμον, ἀναγκαῖον, δυνατόν, ῥᾴδιον, ἐκβησόμενον, τὸ δὲ καλὸν εἴς τε τὸ πρέπον καὶ τὸ ἔνδοξον.

XI.

Sopatri[1]) Progymnasmatum fragmenta omnia servata sunt ab Ioanne Sardiano (cf. Praef. X), ex cuius commentario hausit Doxapatres. Ea quoque, quae saec. XII vel XIII in Vc ascripta sunt, admodum brevia, deducta sunt ex Sardiani commentario.

Plus semel Sopater una cum Theone laudatur, p. 63; 64; 65. Etiam Ioannem Siculum affero, qui in commentario in Herm. *Π. ἰδεῶν* VI 455, 28 W., cum de Gregorio Nazianzeno agit, haec exponit: *οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἐν οἷς ὁ μέγας ἀπολογεῖται· οἱ γὰρ περὶ τοῦ υἱοῦ ἀντιρρητικοὶ λεγόμενοι κατὰ τὰς δ'* (Walz pro *διὰ*) *μεθόδους προβαίνοντες* (corr. Glöckner; *παραβ.* codd.) *προγυμνάσματα μᾶλλόν εἰσιν ἢ ὑποθέσεις· ἀνασκευὰς γὰρ ἔχουσι καὶ κατασκευάς. καὶ οὐ προσεκτέον Θέωνι καὶ Σωπάτρῳ παρὰ τὴν κοινὴν δόξαν καὶ Πλάτωνος καὶ Ἀριστοτέλους τέταρτον εἶδος τῆς ῥητορικῆς τιθεμένοις.* Textus plus uno mendo laborare videtur. Quaestiones autem, qualis est de differentia *προγυμνάσματος* et *τελείας ὑποθέσεως*, Sopatrum in praefatione tractavisse veri non est dissimile. Etiam in scholiis in Aristid. III 437 Theonem laudat interpres: . . . *τῶν σοφῶν τις Ἀθήνησιν ἀπορήσας καὶ ἀποδείξας, ὡς οὐδέτερον τῶν εἰδῶν δύνα-*

1) Glöckner, Realenzyklopädie s. v.

8. 9 *εἴς τε τὸ χρήσιμον καὶ τὸ ἀναγκαῖον καὶ δυνατὸν καὶ ῥᾴδιον καὶ τὸ ἐκβησόμενον* Py, (alt. *τὸ* om.) P 9 ult. *τὸ* om. PyP — Quaenam ex iis, quae sequuntur, cum Praeexercitamentis illis cohaereant, incertum est. — Glöckner, Quaestiones rhetoricae, p. 71. Nicolaus, ed. Felten, p. XXIV.

ται εἶναι ὁ λόγος, ἀνασκευὴν αὐτὸν ἀπεφήνατο· ὅπερ ἐστὶν ἓν τῶν προγυμνασμάτων. καὶ πῶς οὐκ ἀτοπώτατον τοσαύτην ὑπόθεσιν ὑποβάλλειν τοῖς προγυμνάσμασιν; ὡμολόγηται γάρ, ὡς πολὺ τῆς ὑποθέσεως διενήνοχε τὰ προγυμνάσματα· ἡ μὲν γὰρ ὑπόθεσις τελεία (τελ. ὑπ. codd.), τὰ δὲ μέρη τῆς ὑποθέσεως καὶ ἀμφισβήτησιν ἐπιδέχεται, οὔτε μὴν ἔχει περίστασιν· ἢ γὰρ ἂν οὐδὲν διέφερε τῶν προγυμνασμάτων ἡ ὑπόθεσις. τί οὖν ἄρα καὶ τὸ εἶδος λεκτέον τοῦ λόγου; ἀλλὰ τοῖς κατανοεῖν δυναμένοις τέχνας τοῦτο δεδήλωκεν ἡμῖν ἐν τοῖς Προγυμνάσμασιν ἐν τῷ τέλει τῆς τέχνης Θέων ὁ τεχνογράφος εἰπών· ἔστι δὲ καὶ ἕτερον εἶδος ἀντίρρησις, ὅπερ οὐκέτι μὲν τυγχάνει προγύμνασμα, μερικὸν δὲ εἶδος ῥητορικῆς, ὅπερ τῶν γενικωτάτων εἰδῶν οὐκ ἔστι, τέλειόν γε μὴν εἶδος καὶ μέρος καθέστηκε. καὶ τοῦτο καὶ ἐκ (ἐπὶ?) πολλῶν ἄλλων μερικῶν εἰδῶν ἔστι καταμαθεῖν, εἴτε λεκτέον (γενεθλιακὸν?) εἴτε βασιλικὸν εἴτε ἐπιθαλάμιον εἴτε ἐπιτάφιον† καὶ ἄλλα πολλά, ὧν ἕκαστα (-ον?) τυγχάνει τῆς ἐγκωμιαστικῆς ἰδέας. Theo ἀντίρρησιν commemorat tantum 65, 24 Sp., sed ἐν ἀρχῇ τῶν Προγυμνασμάτων; is locus, quem Aristidis interpres laudat, in libri parte deperdita erat. Ceterum de progymnasmatum ratione Sopater etiam in Prolegomenis III 756 loquitur.

Non dubito, quin Sardianus multo plura ex Sopatri Progymnasmatibus commentario suo inseruerit. Sex enim locis Theonem laudat, sed multo saepius eum sequitur, ita ut sexta fere pars libelli Theonei, qualis nunc quidem est, in eius commentario legatur; sex locis etiam Sopatrum nominat: nonne idem fere in eius librum cadere putabimus? Etiam in hoc inquirendum erit, cum Sardiani commentarium edetur; interim ea fragmenta propono, quae nominatim Sopatro ascripta sunt.

1. Μῦθος.

[Ad Aphth. 1, 4.] Σώπατρος δὲ οὕτω τὸν μῦθον ὡρίσατο· μῦθός ἐστι πλάσμα πιθανῶς πρὸς εἰκόνα τῶν τῇ ἀληθείᾳ συμβαινόντων πραγμάτων συγκείμενον, συμβουλήν τινα τοῖς ἀνθρώποις ἢ ὑπογραφὴν ⟨τῶν⟩ πραγμάτων ποιούμενον. πλάσμα μέν, διότι πρὸς τὸ δοκοῦν ἡμῖν πρᾶγμα καὶ πλάττεται. γίνεται δὲ πιθανός, ὅτι κατὰ τὴν φύσιν ἢ τὴν ἀξίαν ἑνὸς ἑκάστου ζῴου τοὺς λόγους ἢ τὰ πράγματα πλάττομεν· τοῦ μὲν γὰρ λέοντος ὄντος βασιλικοῦ βασιλικὸν ἐπινοοῦμεν τὸ φρόνημα, τῆς δὲ ἀλώπεκος οὔσης κακούργου κακοῦργον ἀναπλάττομεν τὴν διάνοιαν, δειλοῦ δὲ καὶ ἀναισθήτου τοῦ ἐλάφου κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον· ὥστε εἴ τι τούτων παραλλάξαιμεν, ἀπίθανος ὁ λόγος γενήσεται. ἐκ δὲ τῶν τῇ ἀληθείᾳ συμβαινόντων ἔχει τὴν σύν-

1. Ioannis Sardiani codices **CVω Wc**

1 *Σ. δὲ πάλιν οὕτω τὸν μῦθον ὁρίζεται* — 5 *ποιούμενον*: Dox. 156, 23–27 *Σ. δὲ οὕτω* — 16 *συντίθεμεν*: sch. Aphth. I 259, 6–21 W. *ἔτι οὕτως ὁ Σ. τὸν μῦθον ὁρίζεται* — 13 *γενήσεται*: Dox. 161, 17—29; quae sequuntur in editione Walziana *οἷον ὅτι ὁ μῦς περὶ βασιλείας τῶν ζῴων βουλεύεται* — 162, 7 *ὁ δὲ κολοιὸς μηδὲν τοιοῦτον ἐννοιῶν*, in Doxapatris codicibus **Vδ Wc** non leguntur; Nicolai sunt p. 7, 20—8, 6 Felten: ex commentario Sardiani sumpta; cf. I 258, 15—18 et 18—22 W. **14** *ἐκ τῶν* — 28 *λεοντῆν*: sch. Aphth. I 258, 23—259, 6 W.

2 *μῦθος δὲ* **Vω** *πλάσμά τι* **Wc**, Dox. (**Wc**; *τι* om. Dox. **Vδ**) 2 sq. cf. Eustathius Antioch. (saec. IV in.; *Kleine Texte* 83 [*Bonn* 1912] p. 58: *αἱ γάρτοι ῥητορικαὶ δηλοῦσι τεχνογραφίαι σαφῶς ὅτι ‘μῦθός ἐστι πλάσμα συγκείμενον μετὰ ψυχαγωγίας πρός τι τῶν ἐν τῷ βίῳ χρήσει διαφέρον’. πλάσμα δὲ δήπουθεν εἴρηται παρὰ τὸ πεπλάσθαι, φασίν, αὐτὸ συνωμολογημένως κτλ.* 3 *τῆς ἀληθείας* **Wc** *σημαινόντων* Dox. (**Vδ**) *πραγμάτων* del.? cf. l. 14 sq. 5 *τῶν* Dox. 156, 26 6 *καὶ* om. I 259, 11 W. 7 *δὲ καὶ πιθανὸς* **Vω** *ὅτι* **Vω Wc**, cf. l. 15 *ὅτε* Dox. pr. *τὴν* **CVω**, I 259, 11 W. om. **Wc** 9 *βασιλέως* Sard. ad. Aphth. 3, 21 11 *πλάττομεν* **Wc** 12 *τοῦ* **C Wc** *τῆς* **Vω** om. I 259, 16 W. *τρόπον* **C Wc** *λόγον* **Vω**, I 259, 17 W. *ὥστε* **Vω** *ὡς* **C Wc**, I 259, 17 W. 13 *τούτου* codd. *παραλλάξομεν* I 259, 17 W. *γένηται* I 259, 18 W. 14 *ἐκ δὲ*: fort. *πρὸς εἰκόνα δὲ* *τῇ* om. **Wc** *συμβαινόντων πραγμάτων* I 258, 23 W.

θεσιν, ὅτι πρὸς τὰ συμβαίνοντα τοῖς ἀνθρώποις ἀποβλέποντες οὕτω πρὸς εἰκόνα τὸν μῦθον συντίθεμεν· οἷον ἰδόντες πολλοὺς διὰ κέρδος τι περιττὸν πράττοντας καὶ τὸ προσὸν ἀπολέσαντας καὶ δι' ἡδονὴν ἄλλως τὴν οἰκείαν προδόντας ἀσφάλειαν οὕτω τὸν τοῦ κυνὸς ⟨τοῦ τὸ κρέας φέροντος παρὰ τὸν ποταμὸν⟩ καὶ τὸν τοῦ λέοντος τοῦ τῆς κόρης ἐρῶντος μῦθον ἀνεπλάσαμεν. παράστασιν δὲ ἢ συμβουλὴν ἀποτελεῖ πραγμάτων, καθὸ ἢ πράττειν ἢ μὴ πράττειν προτρέπομεν, ἢ παριστῶμεν οἷα τοῖς ἀνθρώποις ἀποβαίνει τὰ πράγματα· οἷον ἐκ μὲν φήμης ψιλῆς ὡς πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων ἠπάτηνται, ὡς ἐπὶ τοῦ ἰξευτοῦ τοῦ θηρῶντος τὸν τέττιγα, ἐκ δὲ τῶν ὑποκρινομένων τὸ φοβερόν τε καὶ ἀρχικόν, ὡς ἐπὶ τοῦ ὄνου τοῦ περιθέντος ἑαυτῷ τὴν λεοντῆν.

2. Γνώμη.

[Ad Aphth. 7, 2] Σώπατρος δὲ οὕτως ὡρίσατο τὴν γνώμην· γνώμη ἐστὶν ἀπόφανσις καθολικὴ

22 παράστασιν — 28 λεοντῆν: Dox. 162, 8—14 (in Dox. VδWc non leguntur)

15 καὶ γὰρ pro ὅτι I 258, 24 W. ὡς εἴρηται post ἀνθρώποις add. I 259, 20 W. 16 οὔτω bis script. C τὸν μῦθον πρὸς εἰκόνα I 259, 20 W. 17 κέρδους Vω περιττὸν CVω Wc πράττοντας I 258, 26 W. (at cod. Marc. περιττὸν); unde utrumque scripsi 18 ποσὸν Wc ἄλλως I 258, 27 W. (at Marc. ἄλλοις) ἄλλους C ἄλλοις Vω Wc προ⌞δό? an σέ?]ντας Wc 20 supplevi coll. Dox. 188, 31 (Theon. 75, 21 Sp.) τὸν CVω om. Wc, I 258, 29 W. 21 ἐρῶντος τῆς κόρης I 258, 29 exsp. aut ἀνέπλασαν aut ἀναπλάττομεν 23 pr. ἢ CVω, I 259, 2 W. (Marc.) om. Wc προτρέπομεν CWc, I 259, 2 W. (Marc.) ἢ ἀποτρέπομεν Vω 25 μὲν — 27 δὲ om. I 259, 4 W. οἱ πολλοὶ Vω 26 θηρόντος Vω 27 τε om. I 259, 4 W. 28 περιτιθέντος C

2. Ioannis Sardiani codex Vω (om. Wc)
1 Σ. δὲ πάλιν οὕτω καὶ αὐτὸς τὴν γνώμην ὁρίζεται — 18 βουλήν Dox. 288, 10—26 (VδWc) 1 Σωπάτρου ὁρισμός· γνώμη — 4 συναμφοτέρου: Vc (schol. saec. XII vel XIII)

1 cf. Arist. Rhet. B 21 p. 1394 a 22

περὶ ποιότητος προσώπων ἢ πραγμάτων ἢ τοῦ συναμφοτέρου. καὶ περὶ μὲν προσώπων ἐστὶν ἀπόφανσις, ὅταν λέγῃ τις

<«ἀνὴρ πονηρὸς δυστυχεῖ, κἂν εὐτυχῇ» καὶ>
«ὅστις δ' ὁμιλῶν ἥδεται κακοῖς ἀνήρ,
οὐπώποτ' ἠρώτησα [τίς ἐστιν], γινώσκων ὅτι
τοιοῦτός ἐστιν ἕκαστος, οἷσπερ ἥδεται ξυνών»

ἢ ὡς 'οἱ πλεῖστοι τῶν ἀνθρώπων κακοί'. περὶ δὲ [τῶν] πραγμάτων ὡς «ἅπας μὲν λόγος, ἂν ἀπῇ τὰ ἔργα, μάταιόν τι φαίνεται καὶ κενόν» ἢ «πλοῦτος δὲ κακίας μᾶλλον ἢ καλοκἀγαθίας ὑπηρέτης ἐστίν». ἔστι δὲ καὶ ἄλλα πολλὰ τοῖς παλαιοῖς περὶ πραγμάτων εἰρημένα. πρὸς δὲ τὸ συναμφοτέρου, πρᾶγμα λέγω καὶ πρόσωπον, ὡς ὅταν λέγῃ Δημοσθένης «τὸ μὲν γὰρ παρεληλυθὸς ἀεὶ παρὰ πᾶσιν ἀφεῖται, καὶ οὐδεὶς προτίθησιν οὐδαμοῦ περὶ τούτου βουλήν».

3. Κοινὸς τόπος.

[Ad Aphth. 16, 18.] Σώπατρος δὲ οὕτως ὡρίσατο τὸν κοινὸν τόπον· κοινὸς τόπος ἐστὶν αὔξησις <ὁμο-

3 ποιότητα Dox.(Wc) 4 μὲν προσώπων Vω, Dox.(Wc) προσώπων μὲν Dox.(Vδ) 5 ὅταν λέγῃ Vω ὡς ὅτε λέγει Dox. 6 ἀνὴρ — καὶ Dox. om. Vω Menandr. monost. 19 7 Eurip. Phoenic. fr. 812 N.² 8 τίς ἐστιν om. Dox. 9 ἕκαστος dudum irrepserat: v. supra 7, 17 ann. 10 ἢ — κακὸν (sic) Vω om. Dox. κακοί Nic. 27,13 Felten; Biantis, cf. Diels, *Vorsokratiker* II³ p. 216 10.11 πραγμάτων δὲ Dox.(Vδ) 10 τῶν om. Dox. 11 Dem. 2, 12 ἔργα Vω Dox. πράγματα (schol. ἔργα) Dem. 12 κακόν Dox.(Wc) Isocr. 1, 6 δὲ om. Dox.(Wc) 13 ἔστι — 14 εἰρημένα om. Dox. 15 πρὸς τὸ συναμφότερον δὲ Dox. λέ Vω λέγω Dox. 16 ὅτε λέγει Dox. Dem. 18, 192: ἀλλὰ μὴν τὸ μὲν π. γὰρ om. Dox.(Vδ) 17 προστίθησιν Dox. 18 περὶ τούτου ante 17 προτίθησιν Dem.

3. Ioannis Sardiani codices Vω Wc

1. 2 ὁρισμὸς Σωπάτρου· κοινὸς τόπος ἐστὶν αὔξησις καὶ ὄγκος ἀδικήματος Vc (schol. saec. XII—XIII) In codicibus Doxapatris per homoioteleuton multa exciderunt. In editione Walziana (ex

λογουμένου⟩ ἀδικήματος ⟨ἢ ἁμαρτήματος⟩. ἀδίκημα οὖν ἐστι τὸ τιμωρίαν ἔχον ὡρισμένην παρὰ τῶν νόμων καὶ τὸ παρά τινος εἰς ἕτερον γινόμενον ἄτοπον, οἷον φόνος, ὕβρις, μοιχεία, τυμβωρυχία καὶ τὰ τοιαῦτα· ἁμάρτημα δὲ τὸ τιμωρίαν μὲν ⟨ὡρισμένην⟩ οὐκ ἔχον παρὰ τῶν νόμων, μεμισημένον δὲ ⟨ὅμως⟩ παρὰ πάντων εἰς ἡμᾶς τε παρ' ἡμῶν γιγνόμενον, οἷον ἀσωτία, μέθη, πορνεία, ἀργία καὶ ὅσα τοιαῦτα.

4.

[Ad Aphth. 19, 18.] Σώπατρος δὲ τοιοῦτον εἶναι λέγει τὸ πρὸ τοῦ πράγματος ἐπιχείρημα· πρᾶγμα, φησίν, ἐστὶ τὸ ὑποκείμενον, καθ' οὗ τὸν λόγον ποιούμεθα, οἷον τυραννίς, λειποτάξιον, μοιχεία. τὰ οὖν πρὸ τούτων τί ἦν; πρὸ τῆς τυραννίδος δημοκρατία, πολιτεία νόμιμος, ἡσυχία καθεστῶτα πάντα, οὐδὲν βίαιον οὐδὲ

Vindob. 15 saec. XVI, codicis Ld apographo) 371, 12: Σ. δὲ οὕτως αὐτὸν ὁρίζεται· κοινός ἐστι τόπος αὔξησις ὁμολογουμένου ἀδικήματος ἢ ἁμαρτήματος ἢ εὐεργετήματος, quorum verborum in **Vδ Wc** nullum legitur praeter ἢ ἁμαρτήματα (sic) **3—10** Dox. 371, 30—372, 5 (verba paulum mutata sunt), schol. Laur.; **Vc** (schol. saec. XII—XIII): διαφέρει δὲ ἀδίκημα ἁμαρτήματος· ἀδίκημα μὲν γὰρ τὸ — 10 τοιαῦτα. — Aperte ad Sopatri definitionem spectat Dox. 372, 10: ὁ δὲ τέταρτος (prima verba exciderunt in editione) ὁ λέγων τὸν κοινὸν τόπον αὔξησιν ὁμολογουμένου ἀδικήματος ἢ ἁμαρτήματος ἁμαρτάνει . . . ἀποτέμνει γὰρ καὶ αὐτὸς τὸ τῆς συνηγορίας μέρος τοῦ κοινοῦ τόπου. — Schol. Laur.: ὁ κοινὸς τόπος καταδρομή ἐστιν ἀδικήματος ἢ ἁμαρτήματος.

1 δὲ **Wc** γὰρ **Vω** **2.3** add. Dox. 371, 13; 372, 11; cf. l. 7 αὔξησις καὶ ὄγκος schol. **Vc** (interpretamentum est) **4** *τιμωρίαν ἔχον ὡρισμένην* **Vω**, schol. **Vc**, cf. Dox. ὡρισμένην τιμωρίαν ἔχον **Wc** **5** γενόμενον **Wc** ἄτοπον om. Dox. **6** τὰ **Vω Wc**, schol. **Vc** ὅσα Dox. **7.8** ὡρισμένην παρὰ τῶν νόμων οὐκ ἔχει Dox. 372, 1 **8** add. Dox. πᾶσι ut vid. schol. **Vc** **9** γενόμενον **Wc**

4. Ioannis Sardiani codices **Vω Wc**

2 fort. τὸ ⟨ἀπὸ τῶν⟩ πρὸ **6** νόμιμος **Vω** νόμος **Wc** aut πολιτεία, νόμοι scripserim aut πολιτεία μόνιμος (Arist. Pol. Δ 12 p. 1296 b 40) ἡσυχία **Vω** ἡ συζυγία **Wc** οὐδὲ **Vω** οὐδὲν **Wc**

παράνομον καὶ ὅσα τοιαῦτα· πρὸ δὲ τοῦ λιπεῖν τὴν τάξιν τοῦτον πάντες ἐρρωμένοι πρὸς πόλεμον, ἐν τάξει κατὰ τὴν μάχην, ἀριστεῖαι τῶν ἀνδρῶν, κατορθώματα καὶ τὰ τοιαῦτα· πρὸ δὲ τῆς μοιχείας γυναικῶν σωφροσύνη, εὔνοια κατὰ τὴν οἰκίαν, ἀνύποπτος τῶν ἀνδρῶν συνοίκησις καὶ ὅσα τοιαῦτα.

5. Ἐγκώμιον.

[Ad Aphth. 22, 6.] Post Theonis verba 110, 27—111, 10 Sp. Sardianus affert haec: *Σώπατρος δὲ ἐν τοῖς ἐπιταφίοις ἐγκωμιάζειν μὲν εἶπεν ἀπὸ τῆς τελευτῆς ἐνδόξου οὔσης καὶ ἀπὸ τῶν μετὰ τὴν τελευτήν*, ὡς Ἰσοκράτης ἐν τῷ τῆς Ἑλένης ἐγκωμίῳ καὶ ὡς ἐπὶ τῶν Διοσκούρων μετὰ θάνατον ἔταξε· θρυλεῖται γοῦν καὶ περὶ Ἀπολλωνίου τοῦ Τυανέως πολλὰ τοιαῦτα ποιήσαντος μετὰ θάνατον. τὸ δὲ ἀπὸ ὀνομάτων ἢ ἀπὸ ὁμωνυμίας ἐπαινεῖν γελοιότατον εἶπε καὶ ψυχρόν, πλὴν εἰ μὴ συγκριτικῶς αὐτὸ λαβεῖν ἐθελήσεις, φησί, κατὰ παραδρομήν· ἐρεῖς γὰρ οὕτως ʽδιήνεγκεν ἐπʼ ἀρετῇ ὡς παρελθεῖν καὶ αὐτὸν τὸν ὁμώνυμονʼ.

---

8 ἐν τάξει Vω ἀταξίαι Wc an εὐταξία? 11 an ὁμόνοια? ἄνυπτος Vω

---

5. Ioannis Sardiani codices Vω Wc

2 Σώπατρος δὲ ἐν τοῖς Wc; per homoioteleuton exc. Vω 4 μετὰ — 6 τῶν Wc; om. Vω 5 Isocr. 10, 61: πρῶτον μὲν τοὺς ἀδελφοὺς ἤδη κατεχομένους ὑπὸ τῆς πεπρωμένης εἰς θεοὺς ἀνήγαγε ... μετὰ δὲ ταῦτα τοσαύτην Μενελάῳ χάριν ἀπέδωκεν ... θεὸν ἀντὶ θνητοῦ ποιήσασα κτλ.; unde sic fere suppleverim: ἐγκωμίῳ <ὅτι Μενέλαον θεὸν ἀντὶ θνητοῦ ἐποίησε> καὶ ὅσα ἐπὶ 6 θρυλλεῖται Vω Wc 7 τοῦ ἀπολλωνίου τοῦ Wc 7.8 τοιαῦτα suspect.; fort. τερατοποιήσαντος 8 ὀνομάτων Wc ὀνόματος Vω ἀπὸ Wc om. Vω 9 cf. Theo 111, 3 Sp.: χάριεν δέ ἐστιν (ἐστιν om. Sard.) ἐνίοτε (καὶ add. Sard.) ἀπὸ τῶν ὀνομάτων καὶ τῆς ὁμωνυμίας ἢ τῶν ἐπωνυμιῶν ἐγκωμιάζειν, ἐὰν μὴ πάνυ φορτικὸν καὶ καταγέλαστον ἦ καὶ Wc om. Vω 10 συγκριτικῶς Vω συγκριτικὸν Wc ἐθελήσειέ Wc κατὰ Vω καὶ Wc; an καὶ κατὰ? 11 οὕτω Vω 12 καὶ Vω om. Wc

6. Ἠθοποιία.

Ex scholiis in Aristidis orat. Ὑπὲρ τῶν τεττάρων unum, III 674 Dindorf, huc rettuli; quamquam non ex Progymnasmatum libro est, tamen Sopatri doctrinam ostendit: Ὁ μὲν σοφιστὴς Ἀφθόνιος [34, 10 sq.] εἰδωλοποιίαν αὐτὴν καλεῖ, ὅτι τετελευτηκότα, φησί, ποιεῖ διαλεγόμενον, οὐ καλῶς λέγων· εἰδωλοποιίαν μὲν γὰρ ἐποίησεν Ὅμηρος ἐν Ὀδυσσείᾳ· εἰδωλοποιία δέ ἐστι τὸ ὥσπερ τὸ εἴδωλον, τουτέστι τὸ ἀφομοίωμα, διαλέγεσθαι. ὁ δὲ Θέων προσωποποιίαν [τὴν] αὐτὴν λέγει, ὅτι προσωποποιία ἐστὶ τὸ τοῖς ἀψύχοις περιθεῖναι φωνήν· ἄψυχοι δὲ οἱ τετελευτηκότες, προσωποποιία οὖν ἐστιν. ὁ δὲ Σώπατρος ἠθοποιίαν αὐτήν φησι, λέγων ὅτι οὐχ ὑπέθετο αὐτοὺς λαλοῦντας ἐκ τῶν κάτω, ἀλλ' ὡς ὄντας αὐτοὺς καὶ λέγοντας· βιοῦντας γὰρ αὐτοὺς ποιεῖ τὴν πρώτην ἡμέραν. εἰ δὲ τὴν τῶν ζώντων προσωποποιίαν ἐποίησε, λείπεται πᾶσαν ἠθοποιίαν προσωποποιίαν εἰπεῖν.

7. Θέσις.

[Ad Aphth. 41, 13.] Καὶ Σώπατρος δὲ τὴν θέσιν εἰρῆσθαί φησιν ἐκ τοῦ τίθεσθαι ἡμᾶς καὶ ὥσπερ εἰπεῖν δογματίζειν, ὅτι τόδε καλὸν ἢ κακόν.

---

6. Ad Sopatri verba cf. Doxapatres 497, 5 (**V**δ **W**c, schol. **V**c) τὸν Ὑπὲρ τῶν τεσσάρων λόγον οὐκ εἰδωλοποιίαν ἀλλ' ἠθοποιίαν μᾶλλον νομίζει ὁ Γεωμέτρης εἶναι (**V**δ om. **V**c ante ὁ **W**c), διότι, φησίν, οὐ τὰς ψυχὰς αὐτῶν τῷ Πλάτωνι διαλεγομένας εἰσάγει ὁ Ἀριστείδης, ἀλλ' ὡς ζῶντας αὐτοὺς ἀνίστησι καὶ παρίστησιν ἐπὶ (**V**c ἀπὸ **V**δ **W**c) τοῦ (om. **V**c) δικαστηρίου. Addo scholion 671, 6: ἐντεῦθεν εἰσβάλλει εἰς τὴν ἠθοποιίαν τὴν θρυλλουμένην. Cf. 671, 18. 675, 7

---

5 τετελευτηκότων φησὶ πᾶν Aristidis cod. **D** 7 Hom. δ 796 sq. 9 Theo:? ἡ προσωποποιία **B** Georg. Choer. III 254, 14. Anon. 212, 14 Sp. 12 λέγων Frommel λέγει vel λέγειν codd. 14 λέγοντας ⟨εἰσάγει⟩? 15 ζώντων ⟨πρόσοδον⟩ προσωποποιίαν εἰπεῖν προσῆκε?

8.

[Ad Aphth. 50, 3.] *Ἀναγκαῖον δὲ ἡγησάμεθα καὶ τὰ Θέωνος παραθεῖναι καὶ Σωπάτρου, ἵν᾽ ἀκριβεστέρα ἡ τῆς θέσεως γένηται μεταχείρισις. Θέων μὲν οὖν τόπους τῆς θέσεως παραδίδωσι τούσδε* [121, 24—125, 19 Sp.] ... *καὶ ταῦτα μὲν ὁ Θέων. Σώπατρος δὲ διαφορὰν ποιούμενος ἐγκωμίου καὶ θέσεως οὕτως φησίν, ὅτι ἐν μὲν τοῖς ἐγκωμίοις ἔπαινος προσώπου ἐστίν, ἐν δὲ ταῖς θέσεσιν ἔπαινος πράγματος· ἐπαινοῦμεν γάρ, ὅτι τόδε καλὸν ἢ κακόν. ὅτι δὲ πράγματος ἔπαινός ἐστι τὸ ἐν τῇ θέσει γινόμενον, καὶ ἡ μεταχείρισις δείκνυσι· τῷ γὰρ κατὰ φύσιν καλῷ τὴν κατασκευὴν πᾶσαν ποιούμεθα, τὸ δὲ φύσει καλὸν σκοπὸς καὶ ἐγκωμίου καὶ θέσεως, οἷον ὅτι Ἀχιλλεὺς φύσει καλὸς ἐκ Διὸς ὢν καὶ Αἰακοῦ καὶ Πηλέως, καὶ διδαχθεὶς παρὰ Χείρωνι, καὶ πράξας τάδε. οὐκοῦν καὶ ἐν θέσει τὸ αὐτὸ κατασκευάζεται, εἰ ῥητορευτέον, εἰ πλευστέον· λέγομεν γὰρ εἶναι τοῦτο φύσει καλόν, δίκαιον τυγχάνον καὶ νόμιμον καὶ συμφέρον καὶ δυνατόν· ταῦτα δὲ οὐχ ὡς ὁλόκληρα τίθεται κεφάλαια — οὐδὲ γὰρ ὅλως ἔστιν ἐν προγυμνάσμασί τι κεφάλαιον —, ἀλλ᾽ ἀπὸ τούτων ἐπιχειρήματα λαμβάνοντες ἐμφαντικὰ τοῦ δικαίου καὶ νομίμου καὶ συμφέροντος καὶ δυνατοῦ γυμνάζεσθαι τὸν νέον παρασκευάζομεν λαβόντα παρ᾽ ἡμῶν ἐν θέσει καὶ τούτων τῶν κεφαλαίων ἐναύσματα.*

---

7. Ioannis Sardiani codices **Vω Wc**
Pβ.-Dox. 534, 10: *ὡς δὲ ὁ Σ. λέγει, θέσις εἴρηται ἐκ — κακόν*

---

2 *ὡς* pro *ὥσπερ* **Pβ** (cf. p. 69 l. 122)

---

8. Ioannis Sardiani codices **Wc**, (5—l. 72 *ἐπαγγέλλεται* folii iactura interciderunt) **Vω**

8 fort. *ἀποδείκνυμεν* **10** *κρινόμενον* vel *ζητούμενον*? **12** Sop. VIII 86, 6 cet. *ἐγκωμίου* scripsi *ἐγκωμίων* **Wc** **13.14** cf. p. 32. 33 **21** *ἐμφαντικὸν* **Wc** **24** *ἐννά* (μτ) **Wc**, corr. W. Schmid

Ἀναγκαῖον δὲ προσθεῖναι καὶ θέσεως διαίρεσιν. ἕν ἐστιν, ὡς ἔφην, τὸ κατασκευαζόμενον ἐν τῇ θέσει τὸ φύσει καλόν, τοῦτο δὲ ἐπιχειρήμασι διαφόροις συνίσταται. ἔστω δὲ προκειμένη θέσις 'εἰ γυμναστικῇ χρηστέον'. οὐκοῦν μεθ' ἓν ἢ δύο προοίμια, προσθεὶς καὶ τὴν ἔκθεσιν, χρήσῃ τοῖς ἀπὸ τοῦ δικαίου ἐπιχειρήμασι· ταῦτα δὲ τριχῇ διαιρήσεις, εἰς θεούς, εἰς ἀνθρώπους, εἰς κατοιχομένους. πρῶτον μὲν οὖν τῷ ἀπὸ τῆς φύσεως χρησόμεθα ὅτι 'ἡ σωματικὴ δύναμις κατὰ φύσιν ἔστιν ἡμῖν. οὐδὲν οὖν ἄτοπον ἀλλὰ καὶ σφόδρα καλὸν τοῖς ὑπάρχουσι κεχρῆσθαι πλεονεκτήμασιν εἴς τε ἀγῶνας θεῶν καὶ τοιαύτας συνόδους· τὰς γὰρ πανηγύρεις οὕτω κοσμήσομεν'. εἶτα ἀπὸ τοῦ ἐλάττονος 'τὸ μὲν γὰρ θυσίαις κεχρῆσθαι τοῖς ἀπὸ τῆς τύχης καὶ τοῖς ἐκτὸς ἔστι φιλοτιμήσασθαι, τὸ δὲ σώματι τοῖς οἰκείοις ἔστι κεχρῆσθαι πλεονεκτήμασιν'. εἶτα τῷ εἰς ἀνθρώπους ἐπιχειρήματι 'ἐπεὶ καὶ δίκαιον γνωρίζεσθαι τὴν ἑκάστου ῥώμην, καὶ πόσον ἕκαστος τοῦ πέλας πλεονεκτεῖ, καὶ [τὸ] μὴ κρύπτεσθαι τὰ ἐν ἡμῖν ὑπάρχοντα καλά'. ἔτι εἰ καὶ ἀγῶνες τῶν κατοιχομένων εἰσί, καὶ τούτους διὰ τῶν ὑπαρχόντων κατὰ φύσιν τιμήσομεν. τῶν δὲ ἐπιχειρημάτων τῶν ἀπὸ τοῦ δικαίου, ὡς ἔφαμεν, διαιρουμένων τριχῇ, τὸ μὲν εἰς θεοὺς καλεῖται εὐσεβές, τὸ δὲ εἰς ἀνθρώπους ζῶντας καὶ τεθνηκότας ἑνὶ ὀνόματι καλεῖται ὅσιον. οὕτως καὶ τοὺς πολλοὺς ἐν συνηθείᾳ μέχρι καὶ νῦν εὕροις ἂν κεχρημένους τούτοις τοῖς ὀνόμασιν· 'ὁσίως γὰρ πεποίηκε' λέγομεν, ὅταν τις ⟨τὸ⟩ καθῆκον ἀποδῷ τινι, ὡς ὁ μὴ τιμῶν πατέρας ἀνόσιος πάλιν καὶ ἡ τῶν νεκρῶν ταφὴ ὁσία κέκληται, ὡς τῆς τιμῆς ταύτης δικαίας οὔσης εἰς

26 ἔφην: l. 11 31 διαιρεῖς Wc 32 fort. lacuna est; exsp. τῷ εἰς θεοὺς ἐπιχειρήματι 43 ἔτι scripsi τὶ Wc 45 δὲ scripsi γὰρ Wc 46 ἔφαμεν: l. 31 47. 48 paulo aliter Theo 122, 4 Sp. 48 οὕτως scripsi τούτοις Wc 52 ἀνόσιον Wc

αὐτούς. — Μετὰ ταῦτα θήσεις τὰ ἀπὸ τοῦ νομίμου ἐπιχειρήματα ὅτι ‘καὶ οὐδεὶς κωλύει νόμος οὐδὲ πολιτεία τις ἐπιχειρεῖ τὰ οἰκεῖα ἐπιδείκνυσθαι ἀγαθά, ἀλλὰ καὶ οἱ ἄγραφοι νόμοι καὶ ἡ παρ' Ἕλλησι καὶ βαρβάροις συνήθεια διδάσκει σαφῶς γυμνάζεσθαι τοὺς ἀνθρώπους καὶ μὴ διαφθείρειν ἀργίᾳ τὴν φύσιν’. — Εἶτα τῷ ⟨ἀπὸ⟩ τοῦ συμφέροντος ἐπιχειρήματι· τοῦτο δέ ἐστιν, ὅταν κέρδος παρέχῃ τι τὸ πραττόμενον ἢ ἔξωθεν, ⟨οὐκ⟩ ἐκ τῆς φύσεως, παρέχῃ τὴν αὔξησιν· ‘αὔξει γοῦν γυμνασία τὸ σῶμα, ὑγείαν περιποιεῖ, κάλλος ἐντίθησιν’. Εἶτα ἀπὸ τοῦ τέλους, ὅ ἐστιν ἐπίτασις ἐκ τοῦ συμφέροντος, ὅτι ‘καὶ ἔνδοξοι διὰ τῆς γυμνασίας γινόμεθα καὶ ἀνδρεῖοι δοκοῦμεν, καὶ τῆς γυμνασίας ἆθλον τοῖς ἀνθρώποις ἡ παρὰ τῶν πολλῶν εὐφημία’. — ⟨Εἶτα⟩ τῷ ἀπὸ τοῦ δυνατοῦ ὅτι ‘καὶ εὐχερὲς καὶ ⟨οὐκ⟩ ἐργῶδές ἐστι τὸ τῇ οἰκείᾳ δυνάμει γυμνάζεσθαι’.

Γνωστέον δέ, ὅτι τοῖς ἐμπίπτουσιν ἐπιχειρήμασι καὶ οὐ πᾶσι χρησόμεθα· διδασκαλίαν γὰρ ἡ θέσις λήψεως ἐπιχειρημάτων δι' αὐτῆς ἐπαγγέλλεται, ἵνα πρὸς τὴν τῶν ἐπιχειρημάτων εὕρεσιν ἐν τοῖς ζητήμασιν εὑρεθῶμεν ἕτοιμοι διὰ τῆς θέσεως. Μετὰ τὰ ἐμπεσόντα τοίνυν καὶ εὑρεθέντα ἐπιχειρήματα κατὰ τὴν προκειμένην θέσιν τοῖς παραδείγμασι πιστώσῃ τὸν λόγον· ἡ γὰρ ῥητορικὴ ἀπόδειξις ἐνθυμηματικὴ γίνεται καὶ παραδειγματική, τὸ δὲ ἐπιχείρημα πολλάκις εἶπον ὅτι ἐνθύμημά ἐστι διὰ τὸ προσενθυμεῖσθαι τὸν δικαστὴν ἢ τὸν ἀκροατὴν ἢ τὸ συμπέρασμα ἢ μίαν ⟨τινὰ⟩ τῶν προτάσεων· γίνεται γοῦν τὸ ἐνθύμημα προσλαβὸν τὸ λεῖπον τέλειος καὶ διαλεκτικὸς συλλογισμός· ῥητορικὸν δὲ συλλογισμὸν ἂν λέγῃς

---

54 *νομίμου* scripsi *νόμου* Wc 56 exsp. *ἀπείργει* 59 *φύσιν* Wc an *εὐφυΐαν* vel *ἰσχύν*? 72 *ἵνα κτλ.* etiam in Vω leguntur 75 *κατὰ* Wc *μετὰ* Vω 76 *τοῖς* del.? 78 Minucian. I 2 p. 343, 5 Sp.-H. 79 *προθυμεῖσθαι* Wc alt. *τὸν* Wc om. Vω 80 *τῶν* — 84 *μίαν* om. Wc 82 vix sana

καὶ μετὰ προσθήκης τῆς ῥητορικῆς, ἢ τὸν μὴ ἔχοντα τὸ συμπέρασμα ἢ μίαν τινὰ τῶν προτάσεων λέγεις, ὃ καλεῖται κυρίως ἐνθύμημα.

Ἀλλ' ἐπανέλθωμεν ἐπὶ τὰ παραδείγματα· ‛Ἡρακλῆς γυμναζόμενος ὡς ἐγένετο ἔνδοξος, δυνατός, ἀοίδιμος, ἀθάνατος, Μίνως ὁμοίως, Ῥαδάμανθυς· πάντες γοῦν οὗτοι τὸ Ἠλύσιον πεδίον μετὰ θάνατον οἰκοῦσιν'. εἶτα χρήσῃ ἀντιθέσει μιᾷ, ἵνα καὶ τῆς τούτων χρήσεως ἔχωσί τινα πεῖραν καὶ φαντασίαν οἱ γυμναζόμενοι· ‛ἀλλ' ἡ γυμνασία', φησί, ‛τοῖς ἀνθρώποις ἐπίπονος'. εὑρήσεις δὲ πανταχοῦ τὴν ἀντίθεσιν ἐν ταῖς θέσεσιν, ἐκ τῶν παρακολουθούντων ἀτόπων τῷ πράγματι τῷ προκειμένῳ λαμβάνων τὴν ἔνστασιν. αἱ δὲ λύσεις γενήσονται καθόλου συγκριτικῶς, ὅτι ‛δι' ἓν ἄτοπον οὐ πολλὰ παροπτέον καλά, ἀλλ' ὑπομένειν δεῖ καὶ καρτερεῖν διὰ τὸ κέρδος τῶν ἀγαθῶν' καὶ τὰ τοιαῦτα. εἶθ' ὡς ἐν συμπεράσματι ἐρεῖς ‛ὥστε τιμᾶν ἔστι τὸ γυμνάζεσθαι καὶ κεχρῆσθαι τῷ πράγματι'.

Ὥσπερ δὲ κατασκευάζεις τὴν θέσιν, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ἀνασκευάσεις, ἀπὸ τῶν ἐναντίων χρώμενος τοῖς ἐπιχειρήμασιν· ἔχει γὰρ ἡ ῥητορικὴ τὴν εἰς ἑκάτερα ἀφορμήν. ἀλλ' οὐκ ἐν συνηθείᾳ γέγονεν ἀνασκευάζειν τὰς θέσεις· ἄτοπον γὰρ ἐθίζειν τοὺς νέους τοῖς καλοῖς ἐναντία φρονεῖν.

Τὴν δὲ ἔνστασιν τὴν δυναμένην γενέσθαι τῇ θέσει, ὅτι κεφάλαια ἔχει καὶ τελεία ἐστὶν ὑπόθεσις, λέγω ὅτι

---

83 exsp. *τὸν μὴ ἔχοντα ἢ* **84** *λέγει* **Wc** **86** *ἐπὶ τὰ ⟨προτεθέντα καὶ παραφέρωμεν τὰ⟩ παραδείγματα?* cf. l. 76 **87** *ὡς* scripsi *οἷς* **Vω Wc** **87** *δυνατός* **Wc** om. **Vω** **87. 88** mira de his viris memorat **88** *γοῦν* **Vω** *γὰρ* **Wc** **91. 92** cf. Aphth. 46, 4 **93—98** Sard. ad Aphth. 43, 11 et 12 iisdem fere verbis profert (94 *τῷ προκειμένῳ πράγματι*. 95. 96 *καθόλου συγκριτικῶς* — **Wc** *συγκριτικ'* **Vω** — *γίνονται*) **99** *ἔστι* **Vω Wc** an *ἄξιον*? cf. Aphth. 22, 13 **101** sq. cf. Dox. 548, 6 sq. **103** de Protagora cf. Diels, *Vorsokratiker* II³ p. 225, 8 sq. **107** *δὲ* scripsi *γὰρ* **Vω Wc**

οὐκ ἔστι ταῦτα κεφάλαια ἀλλ' ἐπιχείρημα ἐπὶ τῷ κεφαλαίῳ λαμβανόμενον. τὸ γὰρ κεφάλαιον πολλοῖς κατασκευάζεται καὶ διαφόροις ἐπιχειρήμασιν, ὡς πολλάκις καὶ εἰς ὅλην ὑπόθεσιν ἀρκεῖν τὸ κεφάλαιον· τοῦ γὰρ πράγματος ἰδιάζοντος ἐν ταῖς ὑποθέσεσι καὶ συγκειμένου ἐκ μερικοῦ προσώπου καὶ πράγματος τὸ κεφάλαιον εἰκότως μερικόν ἐστι ζήτημα καὶ ἐκ ποικίλων ἐπιχειρημάτων ἐκ τῶν περιστατικῶν εὑρισκομένων τε καὶ λεγομένων κατεσκεύασται. ἐν δὲ τῇ θέσει οὐδὲν ὑπάρχει τοιοῦτον· οὐδὲ γάρ ἐστι ζητούμενα τὰ κεφάλαια, ἀλλὰ πράγματος ὄντος ψιλοῦ προηγουμένως διὰ τούτων ἀποδεικνύναι σπουδάζομεν ⟨τὸ⟩ φύσει καλόν, μηδεμίαν ἀνθυφορμοῦσαν ἐκ τῶν κεφαλαίων ἔχοντες ζήτησιν, ἀλλ' ὥσπερ διδασκαλίαν καὶ σκιαγραφίαν ὡς εἰπεῖν τῶν κεφαλαίων ποιούμενοι καὶ τῆς τῶν ἐπιχειρημάτων λήψεως παρασκευάζοντες οὕτω τὴν γυμνασίαν ποιούμεθα. ἔτι τὸ κεφάλαιον, προηγούμενον ἔχον τὴν ζήτησιν καὶ πρῶτον ἡμῖν παρασκευάζον τὴν αἴσθησιν τῆς ἐν αὐτῷ ζητήσεως, ἐκ πάντων τῶν περιστατικῶν τῇ ὑποθέσει ἢ λύεται ἢ συνίσταται· ἐν θέσει δὲ οὐδεμία περίστασις, οὐ πρόσωπον, οὐ τόπος, οὐ χρόνος, οὐ τὰ ἑξῆς· ὥστε πῶς δύναται κεφάλαια λέγεσθαι τὰ τὴν ζήτησιν ἐν θέσει μὴ ἔχοντα, ἁπλῶς δὲ διὰ τὸ καλὸν λαμβανόμενα; πλὴν δυνατὸν ἐμφιλονείκως ἐρωτᾶν καὶ σοφίζεσθαι τοὺς ἐν ῥητορικῇ βαθείας ὑπήνας καθέλκοντας, ὡς τούτων κεφαλαίων ὄντων ἐν θέσει.

---

108 *κεφάλαιον* Wc fort. *ὑπόθεσις, ⟨ἐλέγχειν δύναμαι ῥαδίως· ταὐτὸ γάρ, ὅπερ ἀνωτέρω* — l. 19 — *εἴρηται, καὶ νῦν⟩ λέγω* *ὅτι* Wc om. Vω 109. 110 fort. *ἐπιχειρήματα ἀπὸ τῶν κεφαλαίων λαμβανόμενα* 110 *πολλοῖς* Vω *πολλάκις* Wc 116. 117 *λεγομένων* suspect. 118 *οὐδὲ* scripsi *οὔτε* VωWc 123 *ἐπιρημάτων* Wc 130 *δύνασθαι* Wc 132 *ἐρωτᾶν* VωWc fort. *ἐνστῆναι*, cf. l. 107 133 *βαθείας* Wc om. Vω *ὑπήνας καθέλκοντας* Wc *ὑπήθέλκοντας* Vω

Quae exscripsi, omnia Sopatri esse iudico. Sententiarum enim ordo nullo loco interruptus est, omnia uno tenore se excipiunt. 26 ἔφην respicit ad l. 11; 46 ἔφαμεν ad l. 31; 86 ἐπανέλθωμεν ad l. 76; 107 sq. respondent l. 18 sq. Aperte autem ultima verba, βαθείας ὑπήνας καθέλκοντας, Sopatrum auctorem monstrant; is enim in Prolegomenis in Aristidem eadem elocutione utitur III 751, 29 Dindorf: φασί τινες τῶν τὰς βαθείας ὑπήνας ἑλκόντων δικανικὸν εἶναι τὸν λόγον <sc. Ὑπὲρ τῶν τεττάρων>; cf. 465, 22. Aristidis interpres elocutione utitur Aristidea; cf. schol. III 645, 36: „τοὺς τὰς βαθείας ὑπήνας ἕλκοντας, ἔφη τις τῶν κωμικῶν“· ἐπειδὴ οἱ φιλόσοφοι κομῶντες τὸ γένειον ἀεὶ κατέχουσι καὶ ἕλκουσιν αὐτό, διαβάλλει αὐτοὺς Ἀριστοφάνης. Cf. Aristoph. Lysistr. 1072: καὶ μὴν ἀπὸ τῆς Σπάρτης οἱδὶ πρέσβεις ἕλκοντες ὑπήνας χωροῦσ᾽, ὥσπερ χοιροκομεῖον περὶ τοῖς μηροῖσιν ἔχοντες.

I. INDEX NOMINUM[1])

---

1) An. Anonymus Aegyptiacus, p. 52. 53
Sir. Siricius, p. 65. 66
Sop. Sopater, p. 59—69
Syr. Syrianus, p. 56. 57

Numeri, quibus nil ascriptum est, spectant ad Aphthonium, p. 1—51

II. INDEX RHETORICUS